

Vliv faktorů rodinného prostředí na využití volného času žáků 2. stupně ZŠ

Bc. Dagmar Vospálková

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Dagmar VOSPÁLKOVÁ**

Osobní číslo: **H10724**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv faktorů rodinného prostředí na využití volného času žáků 2.stupně ZŠ**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DUNOVSKÝ, J. Dítě a poruchy rodiny. Praha: Avicenum Zdravotnické nakladatelství, 1986. ISBN 08-040-086.

GRECMANOVÁ, H. Obecná pedagogika II. Olomouc: HANEX, 1998. ISBN 80-85783-24-X.

HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. ISBN 80-7290-128-1

HELUS, Z. Úvod do sociální psychologie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2001. ISBN 80-7290-054-4.

ŘEZÁČ, J. Sociální psychologie. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eliška Zajitzová, Ph.D.**

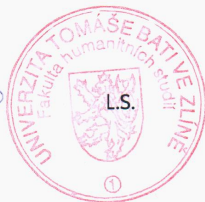
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2012**

Ve Zlíně dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.4.2012

.....
Dagmar Kopalová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na problematiku vztahu mezi faktory rodinného prostředí a způsoby využití volného času žáků na druhém stupni základní školy. Práce je členěna na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se první kapitola zabývá volným časem, pojmem volný čas, exkurzem do historie volného času, volným časem a životním stylem, funkcemi volného času, výchovou mimo vyučování, zařízeními pro volný čas a problémy spojenými s volným časem. Druhá kapitola se zaměřuje na rodinu, definici a historii rodiny, funkce a pásma funkčnosti rodiny, typy rodin, výchovný styl v rodině, strukturu rodiny a proces socializace v rodině.

Praktická část se snaží prostřednictvím kvantitativního výzkumu na základě dotazníkového šetření zjistit, zda existuje vztah mezi rodinnými faktory a způsoby trávení volného času žáků na druhém stupni základní školy.

Klíčová slova: volný čas, rodina, socializace, pedagogika volného času, výchova mimo vyučování, zájmové činnosti, domy dětí a mládeže, prevence, sociálněpatologické jevy, formální vzdělávání.

ABSTRACT

The thesis is focused on issues referring to relations between family environment factors and ways free time among pupils at upper basic schools are taken advantage of.

My work is structured in two parts theoretic and practical.

The first chapter of the theoretic part deals with free time, the concept of free time, discusses the history of free time, free time and life style, functions of free time, education outside the classroom, institutions for free time activities and problems linked to free time.

The second chapter is focused on the family, its definition and the history of the family, functions and areas of the family functionality, kinds of families, educational styles in the family, the family structure and the process of socialization in family.

The practical part tries to explain on the basis of quantitative research

by a questionnaire survey if there are relations between family factors and ways how pupils spend their free time at upper basic schools.

Keywords: free time, family, socialization, pedagogy of free time, education outside the classroom, hobbies, houses for children and youngsters, prevention, sociopathological features, formal education.

Děkuji Mgr. Elišce Zajitzové za odborné vedení a podnětné připomínky při zpracování mé diplomové práce. Dále děkuji všem pracovníkům zařízení, ve kterém jsem prováděla výzkumné šetření za jejich ochotu, vstřícné jednání a spolupráci.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VOLNÝ ČAS.....	11
1.1 DEFINICE VOLNÉHO ČASU.....	11
1.2 HISTORIE VOLNÉHO ČASU.....	12
1.3 VOLNÝ ČAS A ŽIVOTNÍ STYL.....	14
1.4 FUNKCE VOLNÉHO ČASU.....	16
1.5 VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ.....	18
1.6 ZAŘÍZENÍ VOLNÉHO ČASU.....	20
1.6.1 ŠKOLNÍ DRUŽINY A ŠKOLNÍ KLUBY.....	22
1.6.2 PARKY A HŘIŠTĚ.....	23
1.6.3 DOMY A STŘEDISKA DĚTÍ A MLÁDEŽE.....	24
1.7 PROBLÉMY SPOJENÉ S VOLNÝM ČASEM.....	25
2 RODINA.....	27
2.1 HISTORIE RODINY.....	28
2.2 FUNKCE RODINY A PÁSMA FUNKČNOSTI RODINY	32
2.3 TYPY RODINY.....	36
2.4 VÝCHOVNÉ STYLY V RODINĚ.....	37
2.5 RODINNÝ SYSTÉM A ČINITELÉ RODINNÉHO PROSTŘEDÍ.....	39
2.6 RODINA JAKO ZÁKLAD PRO SOCIALIZACI.....	40
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	47
3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	48
3.1 VÝZKUMY.....	48
3.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL VÝZKUMU A DÍLČÍ CÍLE VÝZKUMU.....	49
3.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	50
3.4 HYPOTÉZY.....	50
3.5 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	51
3.6 METODY VÝZKUMU.....	51
3.7 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	52
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	55
4.1 POPISNÁ STATISTIKA.....	56
4.2 ZPRACOVÁNÍ DAT Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ POMOCÍ STUDENTOVA T- TESTU.....	74
4.3 ZPRACOVÁNÍ DAT Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ POMOCÍ STATISTICKÉHO TESTU ANOVA – ANALÝZY ROZPTYLU.....	79
4.4 SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	93

ZÁVĚR.....	97
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	98
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	101
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	102
SEZNAM TABULEK.....	105
SEZNAM PŘÍLOH.....	108

ÚVOD

Volný čas se dostává v moderní společnosti do popředí zájmu. V současné době se k volnému času upínají zraky jak laické veřejnosti, tak i odborníků, kteří se svou prací v oblasti teoretické i praktické snaží o pozitivní změny a stále hledají nová řešení spojené s problematikou volného času. Především v souvislosti s nárůstem sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, který má podle současných výzkumů vzrůstající tendenci, a se snižováním věkové hranice dětí a mládeže, u kterých se sociálně patologické jevy projevují.

Téma diplomové práce „Vliv faktorů rodinného prostředí na využití volného času žáků 2. stupně základní školy“ jsem zvolila na základě zjištění, že děti chodí do školy z rodin sociálně nepřipravené, nechápou význam volného času a ani neumí volný čas hodnotně trávit. Pedagogové volného času pak suplují rodinu, objevují talent dětí a snaží se v nich probudit zájem o nějakou činnost. Dalším z důvodů, proč jsem volila toto téma je fakt, že jsem matkou dvou dětí, z nichž jedno navštěvuje základní školu, a sama se potýkám s problémy výběru volnočasových aktivit svého syna. Rozhodla jsem se proto zmapovat tuto problematiku a zjistit, jakým způsobem tráví volný čas žáci na druhém stupni základní školy a jaký je vztah mezi způsoby naplňování volného času u žáků na druhém stupni Základní školy ve městě Zdice a faktory rodiny.

Diplomová práce je členěna na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá volným časem, historickým exkurzem volného času, přístupy k volnému času, funkcemi volného času a zařízeními volného času. Další kapitola je zaměřena na rodinu, historický vývoj rodiny, funkce rodiny, pásma funkčnosti rodiny, typy rodin a výchovné styly v rodinách, subsystémy v rodinách, pohledem na současnou rodinu, socializaci v rodině, jejím etapám a mechanismům. Cílem praktické části je zjistit, zda existuje vztah mezi faktory rodinného prostředí a způsoby, jak tráví čas žáci na druhém stupni základní školy. Závěry vyhodnocení praktické části pak mohou sloužit učitelům, vychovatelům a dalším odborníkům, kteří s dětmi pracují, ale zejména rodičům, kteří si mohou vytvořit představu, jakou roli sehrává zázemí rodiny, vztahy mezi rodiči a mezi rodiči a dětmi při výběru volnočasových aktivit, tedy i o způsobech, jakými děti vyplňují svůj volný čas.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas je nedílnou součástí života každého z nás. Pomáhá nám uspokojovat naše potřeby v závislosti na vývojovém cyklu jedince. Společnost se proto stále více zaměřuje na pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže. Zabývá se výchovou nejen ve volném čase, ale i výchovou pro volný čas. Snaží se děti a mládež motivovat, poskytnout jim podněty pro smysluplné využití volného času, aby u dětí a mládeže docházelo k rozvoji osobnosti, znalostí a dovedností (všestranný rozvoj). Způsob trávení volného času je ovlivňován mnoha faktory, které mohou působit jak pozitivně, tak i negativně na osobnost jedince a tím ovlivňují způsob trávení volného času. Vedle pedagogického působení je stěžejní působení rodiny. Rodina jako základní článek společnosti je nejdůležitějším činitelem při vývoji dítěte, jeho primární socializaci a ovlivňuje tedy i volný čas dítěte a způsoby jeho využití. Působení rodiny na jedince má nezastupitelnou úlohu v životě člověka a tím i velký význam při hledání způsobů řešení problematiky spojené s volným časem.

Volný čas má pro každého z nás rozdílný význam. Chápání volného času je závislé například na vývojovém stupni, ve kterém se jedinec právě nachází, nebo životním stylu jednotlivce a rodiny. Rozdílnost chápání může být daná i pohlavím, náboženstvím, kulturou, ale i dalšími faktory. Někteří lidé tráví volný čas aktivní činností jako je např. sportovní vyžití a jiní se věnují duševním činnostem. Rozdílnost chápání volného času můžeme vysledovat u dětí, které chápou volný čas jinak než dospělí. Pro děti je to doba, kdy nemusejí docházet do školy a mohou si užívat volné zábavy podle své libosti. Tráví čas se svými vrstevníky, navštěvují rozličné kroužky. Stále více se ale u dětí a mládeže rozmáhá nicnedělání a nuda, která v mnoha případech působí jako startér pro vznik sociálně patologických jevů.

Mezi první novodobé autory, kteří se zabývali volným časem, můžeme řadit M. Damaye, J. Dumazediera, A. Kaminského, R. Sue nebo H. W. Opachowského. Přístupy k volnému času se u těchto autorů odlišují v závislosti na rozdílném chápání jeho funkcí.

1.1 Definice volného času

Odborníci nevyužívají jednotnou definici pro pojem volný čas. Různé pohledy a názory na volný čas poskytují mnoho definic. První definice volného času se začaly formovat od 60. let 20. století. Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala definice některých autorů, kteří se problematikou volného času zabývají v posledním desetiletí.

Pávková, Hájek, Hofbauer (2002, s. 13) chápou volný čas jako „Opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění.“

Spousta et al. (1994, s. 33) definuje volný čas z pohledu psychologického následovně: „Volný čas představuje oblast, kde dochází k významnému formování osobnosti člověka, která je neméně důležitá než působení prostřednictvím učení nebo práce.“

Pácl in Janiš (2009, s.140) uvádí definici sociologa, který je významnou osobností v oblasti volného času J. Dumazediera, pro kterého představuje volný čas: „komplexem aktivit mimo pracovní, rodinné a společenské závazky (i mimo biofyzickou péči o vlastní osobu), jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil se a nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu.“

Sama se přikláním k definici volného času od Pávkové, která chápe volný čas jako dobu, kdy jedinec neplní pracovní ani jiné povinnosti a může si sám zvolit, jaké činnosti se bude věnovat, aby nabral nové síly a současně ho vykonávaná činnost uspokojovala.

1.2 Historie volného času

Pávková, Hájek, Hofbauer (2002) uvádí, že se „volným časem z hlediska historie zabývali už filozofové ve starověkém Řecku. Aristoteles ve svém díle „Etika Nikomachova“ zastává názor, že „volný čas (v té době označován „scholé“) by měl být naplněn činností rozjímavou, která nesměřuje k žádnému cíli a která je milována pro sebe samu. Takovéto počínání považuje za nejvyšší lidskou blaženost.“

Dle Janíše (2009, s.139) měl být volný čas podle tehdejších filozofů věnován přemýšlení a správě státu. Ve starověkém Řecku se věnovali svobodní lidé ve volném čase divadelním a sportovním hrám a to jak pasivní (sledování her), tak i aktivní (účast na hrách) formou. V podobném duchu na volný čas nahlíží například Seneca, který sepsal dílo „O volném čase“, v němž rozvíjí názory Aristotela. V období římského impéria věnovali lidé svůj volný čas převážně návštěvám amfiteátru, kde se konaly gladiátorské hry. V období středověku je volný čas ovlivňován křesťanstvím, respektive mocí církve. Církev nabádala občany, aby svůj volný čas věnovali komunikaci s bohem. Díky křížáckým tažením se ve volném čase lidé nevěnovali pouze náboženskému rozjímání, ale i rytířským turnajům. V 16. století se o volném čase zmiňuje T. More ve své knize „Utopie“, kde popisuje hru jako prostředek intelektuálního rozvoje. Dalším autorem zabývajícím se volným časem je T. Campanella, který ve svém díle „Sluneční stát“ zmiňuje výchovná zařízení pro děti od

dvou let, kde se nejen učí, ale i si hrají pod odborným dohledem. Velký význam hře, která rozvíjí nejen pohyb, ale i myšlení, připisuje J. A. Komenský v díle „Škola hrou“ a „Informativium školy mateřské“. J. Locke byl dalším významným představitelem v oblasti volného času. Zdůrazňoval, že jedinec by si měl osvojit nějaké řemeslo, které by vedlo k získání zručnosti a současně sloužilo jako relaxace. Za další vhodné způsoby relaxace považoval tanec, šerm a jezdeckví.

Pávková, Hájek, Hofbauer(2002, s. 21-22) ve své knize popisují oddělování místa bydliště, práce a volného času obyvatel v 17. století především v období po třicetileté válce. Vytvářejí se první kluby, kavárny, spolky a společnosti, kde lidé tráví svůj volný čas. Od konce 18. století a začátku 19. století v důsledku postupného zkracování počtu pracovních hodin a zákazu práce dětí do určitého věku, získávají lidé více volného času. Mohou tedy zregenerovat síly po práci, ale otvírají se pro ně i nové možnosti využití volného času pro vzdělávání, rozvoj zájmů a uspokojování vyšších potřeb.

Janiš (2009, s.145) uvádí i stinné stránky spojené se získáváním více volného času pro dospělé, děti a mládež. V souvislosti s průmyslovou revolucí vznikají problémy vyplývající z patologického trávení volného času. Příkladem může být dělnická třída, která často propadla alkoholu a řešila i další problémy s alkoholovou závislostí spojenými. V této době se někteří autoři věnují otázce vlivu vzorů chování v rodině. Příkladem může být Robert Owen, který řeší chování dělníků závislých na alkoholu a přenos vzorů chování na děti dělníků. V souvislosti s pracovní dobou dělnic a dělníků začala společnost řešit volný čas dětí zaměstnaných rodičů. Vznikala zařízení, které se dětem ve volném čase věnovala a tím se snažila o hodnotné naplnění volného času dětí a mládeže. Vznikla zařízení jako YMCA¹, YWCA², u nás Sokol, woodcrafové hnutí, které se obrací k přírodě a životu v přírodě, skauting – založen Robertem Badenem-Powellem. Do Čech skauting přináší Antonín Benjamín Svojsík. Roku 1914 vzniká další organizace pro děti Junák.

Dle Pávkové, Hájka, Hofbauera (2002, s.22-23) existují počátkem 20. století dva rozdílné modely volnočasových aktivit. V severní a západní Evropě se za podpory státu rozvíjí sdružení volnočasových aktivit a dochází k zpětnovazebné reakci, která má mimo jiné za následek vznik počátku pedagogiky volného času v Německu. Druhý model uplatňovaný v tehdejší Sovětském svazu a zemích socialistického režimu zahrnoval především významné ovlivňování státu, jeho ideologií a existujícím monopolem organizací. V 70. a 80. letech 20. století je volný čas dětí a mládeže ovlivňován problémy tehdejší společnosti. Jedná se

1 YMCA *Young Men's Christian Association* Křesťanské sdružení mladých mužů

2 YWCA *Young Women's Christian Association* Křesťanské sdružení mladých žen

především o tzv. krizi rodiny, která je spojena především s nárůstem rozvodovosti, nezaměstnanosti, xenofobií nebo drogovou problematikou. Na základě těchto společenských problémů se problematika volného času dostává do popředí společnosti. Vznikají nová hnutí, spolky a zařízení volného času, která se zaměřují na aktuální společenské problémy. V současné době se společnost snaží reagovat na změny ve společnosti a uspokojovat potřeby dětí a mládeže z hlediska volnočasových aktivit. Nabízí pestrou paletu možností využití volného času smysluplným způsobem a pomáhá tak rozvíjet nejenom osobnost dítěte, ale i preventivně působit na děti a mládež.

Hofbauer (2004, s.16) uvádí, že především v 60. letech 20. století vznikají podmínky pro rozvoj volného času. Jedním z nejdůležitějších faktorů, které v té době ovlivňovaly rozvoj volnočasových aktivit, je zavedení pětidenního pracovního a školního týdne.

Janiš (2009, s.140) uvádí M. Damaye jako jednoho z prvních autorů věnujících se volnému času dětí a mládeže. Za zakladatele pedagogiky volného času je považován J. Dumazedier, který do praxe zavedl termín „polovolný čas“. Pod tento pojem zahrnul činnosti, které člověk dělá napůl ze zábavy a napůl z povinnosti. Řadí sem například práci na zahrádce. S polovolným časem souvisí i pojem „vázaný čas“. Označuje tak čas, který je spojený s cestováním. Například cesta ze školy, z práce, cestování dopravními prostředky atd.

1.3 Volný čas a životní styl

Způsob jakým využíváme svůj volný čas je ukazatelem životního stylu. Pávková, Hájek, Hofbauer (2002, s.29) vymezují životní styl jako „souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje.“ Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek. Každý člověk si během svého života vytváří určitý systém hodnot, který lze z pohledu volného času členit podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzujeme. Někteří lidé volný čas podceňují a někteří zase význam volného času přeceňují. Málomnozí lidé dokážou najít rovnováhu, aby byl volný čas optimálně zastoupený v protikladu s pracovními a jinými povinnostmi.

Dle Janiše (2009, s.144-146) je volný čas důležitou součástí životního způsobu, při kterém můžeme uplatňovat svobodná rozhodnutí o jeho náplni podle vlastních potřeb, zájmů a hodnot. Mezi životním stylem a volným časem funguje určitá závislost, která je podmíněna růstem objemu volného času a růstem významu volného času pro jednotlivce. Volný čas je jednou z několika časových dimenzí života člověka. Jaký časový objem volný čas v životě

člověka tvoří je individuální, závislý na mnoha faktorech. Autor ve svém díle vymezuje tři specifické časové kategorie. Jedná se o **čas pracovní** a **čas mimopracovní**, který dále dělí na **čas volný a vázaný**.

Čas pracovní je čas strávený pracovní výdělečnou činností. V opozici v čase pracovnímu je čas mimopracovní, který je mezikategorií a dále se dělí na čas volný a vázaný.

Čas vázaný je definován jako „čas vynakládaný na monotónně se opakující, rutinní činnosti každodenního života související s nutností zachování biofyziologického systému člověka (spánek, jídlo, osobní hygiena) a uchování jeho psychického a sociálního systému (zejména zajištění chodu rodiny a provozu domácnosti).“

Volným časem pak nazýváme čas, který jedinci zbude po odečtení času pracovního a vázaného. Ani čas vázaný, ani čas volný není časově vymezen. To znamená, že není přesně určená doba realizace jejich činností.

Přístupy k volnému času podle Janíše (2009, s. 149-150):

- Volný čas je dáván do spojitosti ve vztahu jednotlivce a společnost.
Teorie zdůrazňující individuální charakter volného času vychází z toho, že si jedinec sám svůj volný čas organizuje a svobodně rozhoduje, jak volný čas využije, přičemž využívá volný čas pouze pro sebe a nemá závazky vůči druhým lidem a celé společnosti.
- Další teorie tvrdí, že volný čas je vázaný na společnost. Vychází z toho, že společnost nemůže být lhostejná k tomu, co člověk ve svém volném čase dělá. Společnost klade důraz na sebevzdělávání a veřejnou angažovanost. To znamená, že společnost se na volném čase jedince musí ve svém zájmu angažovat. Angažovanost společnosti spočívá především v nabídce možností jak volný čas trávit efektivně a hodnotně a také vytvářet optimální podmínky pro trávení volného času.
- Další přístup k volnému času se zaměřuje na vztah práce a ne-práce.
Ve vztahu k práci má volný čas pomoci k regeneraci pracovních sil, která má zpětně vliv na produkci. Volný čas má v tomto pojetí pomáhat k univerzalizaci člověka. To znamená různé formy dalšího vzdělávání, kde volný čas zastává funkci výchovnou a vzdělávací. Tato teorie už ale dál nebere v potaz funkci relaxační, která je neméně důležitá.

Janiš (2009, s.152-153) dále uvádí, že teoretici zastávající názor, že se volný čas váže na ne-práci, se snaží dokázat, že volný čas je opakem práce. Práce je prostředek k získání financí potřebných k existenci člověka a dále pro možnost pobavit se ve volném čase. Tato teorie ústí v kompenzační teorii volného času, kdy volný čas je kompenzací za čas trávený v práci. To znamená, že podle těchto teoretiků je volný čas sféra seberealizace, kdežto práce deformuje a odosobňuje život člověka.

Jiný pohled na volný čas uvádí Pávková, Hájek, Hofbauer (2002, s.15-18), kteří dávají volný čas do spojitosti s hlediskem:

- Ekonomickým, při kterém se sledují prostředky vynaložené do zařízení volného času, zda a jak se vložené náklady vrátí. Způsoby trávení volného času jsou v dnešní době z hlediska ekonomiky zajímavé i pro komerční sféru.
- Sociologickým a sociálně psychologickým, kde je důležité sledovat, jak se z hlediska volného času utvářejí mezilidské vztahy, zda dochází prostřednictvím volnočasových aktivit ke kultivaci mezilidských vztahů. Z hlediska socializace se sleduje i utváření formálních a neformálních skupin na základě společného zájmu. Mezi silně působící sociální vlivy řadíme v současné době především hromadné sdělovací prostředky.
- Politickým, které sleduje, jakým způsobem a do jaké míry stát zasahuje do volného času obyvatelstva, vývoj školské politiky. Stát z hlediska volného času zajišťuje například: financování, zakládání a ovlivňování zařízení pro volný čas. Vytváří podmínky pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže mimo organizovanou činnost, chrání společnost před nepřiměřenou komercionalizací atd.
- Pedagogickým a psychologickým, které bere v úvahu především věk a individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Sledují, zda činnosti ve volném čase napomáhají k uspokojování biologických a psychických potřeb jedince.

1.4 Funkce volného času

Hofbauer (2004, s.14) uvádí novodobé autory, kteří se zabývali volným časem. Řadí mezi ně M. Damaye, J. Dumazediera, A. Kaminského, R. Sue nebo H. W. Opachowského. Každý z těchto autorů měl jiný pohled na funkci volného času. Komplexně možnosti volného času vymezil německý pedagog volného času H.W. Opachowski, který je dělí následovně:

- rekreace (zotavení a uvolnění)

- kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací)
- výchova a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení)
- kontemplaci (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba)
- komunikaci (sociální kontakty a partnerství)
- participaci (podílení se, účast na vývoji společnosti)
- integraci (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů)
- enkulturaci (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností)

Jak uvádí Hofbauer (2004, s.15): V českých dokumentech se setkáváme s následujícím vymezením funkcí volného času:

- relaxace
- regenerace
- kompenzace
- sociální prevence a výchova

Především na funkci prevence se upírají zraky nejen odborníků, ale celé společnosti. Pro společnost je po všech stránkách žádoucí, aby děti a mládež hodnotně vyplňovaly svůj volný čas a nedocházelo tak k nárůstu sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, které bývají často důsledkem špatně využitého volného času.

Všeobecně je prevence rozdělena na:

- primární,
- sekundární,
- terciální.

Primární prevence je určena široké veřejnosti. Je zaměřena na předcházení vzniku nežádoucích jevů, především prostřednictvím osvěty.

Sekundární prevence je zaměřena na jedince a skupiny obyvatel, kteří jsou vznikem nežádoucích jevů ohroženější.

Terciální prevence je zaměřena na pomoc jedincům a skupinám obyvatel, kteří již řeší existující problém, snaží se o jeho zmírnění, nebo odstranění a zabránění recidivě.

V dokumentech MŠMT (www.msmt.cz) stojí, že základním principem strategie prevence nežádoucích sociálně patologických jevů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy je výchova dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení si pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti, k odmítání všech forem sebedestrukce a porušování zákona.

1.5 Výchova mimo vyučování

K pedagogickému ovlivňování volného času dětí a mládeže dochází nejen v rámci výuky a školy jako instituce, ale dochází i k pedagogickému ovlivňování mimo vyučování a mimo školu. Mimoškolní výchova zahrnuje aktivity dětí a mládeže, které se konají mimo školu ve sdruženích a zařízeních volného času.

Dle Hofbauera (2004, s.83) výchova mimo vyučování působí na hodnotovou orientaci, pomáhá uspokojovat potřeby, rozvíjí schopnosti a vlastnosti dítěte.

Pávková a kol. (2002, s.37) vymezuje výchovu mimo vyučování jako výchovu:

- probíhající mimo povinné vyučování
- probíhající mimo bezprostřední vliv rodiny
- institucionálně zajištěnou
- uskutečňující se převážně ve volném čase

Výchova mimo vyučování zahrnuje vedle ovlivňování volného času i další oblasti, například přípravu na školu a upevňování hygienických a kulturních návyků.

Výchova mimo vyučování jako jedna z oblastí výchovného působení má i své funkce, které plní.

Dle Pávkové, Hájka, Hofbauera (2002, s.39-41) zastává výchova mimo vyučování funkce:

- výchovnou a vzdělávací
  - zdravotní
  - sociální
  - preventivní a rozvojové zaměření výchovy
1. Funkce výchovná a vzdělávací se snaží o rozvoj schopností, uspokojování zájmů a potřeb dětí. Na druhé straně jejich usměrňování, vytváření pozitivních

postojů a formování morálních vlastností. Jde o pozitivní motivaci k žádoucímu využití volného času, který dětem přináší nové vědomosti, dovednosti, návyky a zkušenosti, díky kterým si vytvářejí vlastní názor na život a svět.

2. Další, neméně důležitá funkce výchovy mimo vyučování je funkce zdravotní, jejímž účelem je vytvoření zdravého životního stylu, který bere na zřetel zákon kompenzace spočívající ve střídání činností a jejich prolínání s odpočinkem. Zdravotní funkce dále zahrnuje i hygienu a životosprávu.
3. Funkce sociální je důležitá pro rozvoj a upevňování sociálních vztahů. Pomáhá setřít rozdíly mezi dětmi, které jsou dané sociálními a ekonomickými podmínkami jednotlivých rodin. Pomáhají také rodinám smysluplně časově pokrýt tu dobu, kdy se rodiče z pracovních důvodů nemohou o děti starat.
4. Stejně důležitá je funkce preventivní, kdy se výchovou ve volném čase a pro volný čas snaží společnost eliminovat sociálně patologické jevy, mezi které v současné době dle Hroncové a Krause (2006, s.8) patří:
  - kriminalita, delikvence
  - patologické závislosti (drogová, hráčská)
  - sebevražednost
  - prostituce a pohlavní choroby
  - patologie rodiny (syndrom CAN, domácí násilí)
  - xenofobie, rasismus
  - agresivita a šikanování

Činnosti, kterými děti a mládež naplňuje svůj volný čas rozděluje Hofbauer (2006, s.21) do třech skupin podle míry organizovanosti výchovného působení na:

- **činnost spontánní** odehrávající se v přírodě, na otevřených hřištích, v čítárnách, knihovnách aj. a je nepřímo pedagogicky ovlivňována
- **zájmová činnost příležitostná** zahrnující organizované jednorázové i pravidelné aktivity, např. přednášky, soutěže, turnaje a závody
- **zájmová činnost pravidelná** uskutečňující se po celý rok v určitých intervalech pod dohledem kvalifikovaného vedoucího, např. sportovní družstva, kroužky, umě-

lecké soubory.

Pávková, Hájek, Hofbauer (2002, s.92) považují za zájmovou činnost „cílevědomou aktivitu zaměřenou na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností.“ Ve své knize vymezuje také specifika zájmového vzdělávání. Jsou jimi:

- dobrovolnost a samostatné rozhodování
- program závislý spíše na úrovni zájmů
- větší prostor pro individuální přístup
- relativní časová neohraničenost
- možnost realizace v motivujícím prostředí

1.6 Zařízení volného času

Pávková, Hájek, Hofbauer (2002, s.38-42) uvádí, že mezi účastníky volného času dětí a mládeže řadíme nejen děti a mladé lidi, ale i dospělé, kteří dětem volný čas organizují a podílí se na jeho realizaci. Mohou jimi být dobrovolníci, externí pracovníci a profesionální pracovníci, kteří se snaží děti a mládež motivovat a rozvíjet jejich výchovu ve volném čase. Důležité je, aby všechny aktéry volnočasových aktivit prováděná činnost uspokojovala. U dětí jde o získávání nových sociálních zkušeností, podílení se na přípravě záměru, zpracování projektu, jeho realizaci a vyhodnocení. Všechny tyto činnosti vedou k rozvoji osobnosti a hodnotnému vyplnění volného času. U dospělých podílejících se na volnočasových aktivitách dochází k obohacení sebe sama prostřednictvím vlastního výchovného působení a získáváním zkušeností.

Dle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2003, s.19-21) se aktivity a instituce volného času v současnosti prolínají do všech sfér života a výchovy každého z nás. Výchova ve volném čase a zhodnocování volného času není jen otázkou rodiny a školy, ale celé společnosti jak v celo-státním, tak i mezinárodním měřítku. V důsledku nežádoucích vlivů a protispolečenského jednání dětí a mladistvých se volný čas a především výchova ve volném čase stala součástí politiky společnosti, která se tak snaží prostřednictvím primární prevence zamezit případnému vzniku a rozvoji protispolečenského jednání dětí a mladistvých. Volný čas a jeho naplnění má u dětí a mladistvých význam nejen v jejich přítomném životě, ale je důležitý i pro jejich budoucnost. Návyky a zkušenosti spojené s volným časem v rodině a škole si s

sebou děti nesou po celý život. Proto je důležité výchovné působení v oblasti volného času již od útlého dětství. První zkušenosti dítě získává z rodiny. Vytváří si své první představy o volném čase a jeho způsobech trávení ze vzorů rodinných příslušníků. Další z činitelů působících na volný čas dětí a mládeže je škola. Škola spolupracuje jednak s rodinou žáka, ale i s institucemi volného času a s obcemi. Snaží se o rozvoj zájmů, nadání, sociálních vztahů a občanství.

Pávková, Hájek, Hofbauer (2002, s.111) uvádí zařízení, která pomáhají hodnotně vyplnit volný čas dětí a mládeže. Jsou jimi zařízení školy, mezi které patří školní družiny a školní kluby, nejrůznější sportovní, kulturní akce, slavnosti, plesy, zájezdy, školy v přírodě, tábory a aktivity pořádané a zaštitěné školou. Volný čas dětí a mládeže je z velké části realizován zařízeními mimo školu. Patří sem například parky, hřiště, domy a střediska dětí a mládeže.

Ve školních družinách, školních klubech a střediscích volného času se mimo jiné uskutečňuje i zájmové vzdělávání, které poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti.

Ve vyhlášce MŠMT č. 74/2005 Sb., ze dne 9. února 2005 o zájmovém vzdělávání, v paragrafu 2, nazvaného Formy zájmového vzdělávání, je uvedeno:

„Zájmové vzdělávání lze uskutečňovat zejména těmito aktivitami:“

- příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání
- pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností
- táborovou činností a další činností spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání
- osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů
- individuální prací, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů
- využitím otevřené nabídky spontánních činností

1.6.1 Školní družiny a školní kluby

Dle Pávkové, Hájka, Hofbauera (2002, s. 113-115) začaly **školní družiny** vznikat po druhé světové válce v závislosti na potřebách zaměstnaných rodičů. Prostřednictvím vychovatelů, kteří jsou ve školní družině s dětmi v každodenním styku, dochází k pravidelnému pedagogickému ovlivňování, bez ohledu na sociální postavení rodiny. Vychovatelé ve školních družinách mají pro výchovu vhodnou kvalifikaci, spolupracují s vedením školy, ostatními pedagogy i rodiči, se kterými přicházejí do pravidelného kontaktu. Školní družiny jsou určeny pro žáky 1. stupně základní školy.

V současné době v závislosti na politicko-ekonomických podmínkách státu, sociální situaci rodin, ale i státu, řeší mnoho rodičů problémy spojené s umístěním dětí do školních družin. Kapacita školních družin nestačí vyhovět požadavkům všech rodičů, kteří chtějí své děti umístit do školní družiny. Přednostně jsou do školních družin umísťovány děti 1. a 2. třídy, jejichž oba rodiče docházejí do zaměstnání. Stejnou situaci řeší i rodiče předškolních dětí, kteří chtějí své dítě umístit do předškolních zařízení. Domnívám se, že v těchto situacích státní instituce nedokáží pružně reagovat na potřeby rodin, které pečují o děti předškolního a mladšího školního věku. S klesající porodností v minulých letech, klesal i zájem rodin o mateřské školy a družiny. Mnoho institucí dotovaných ze státních financí, které poskytovali služby rodinám s dětmi, bylo pro malý zájem rodin, a tedy díky nenaplněné kapacitě zařízení, zavíráno. S narůstající porodností v průběhu dalších let, vyvstává opačný problém, kdy jsou zařízení využívána rodinami, kde oba rodiče pracují, přeplněna a kapacita zařízení nestačí pokrýt poptávku.

Pávková, Hájek, Hofbauer (2002, s.111) kromě školních družin popisují i činnost a uplatnění školních klubů. **Školní kluby** jsou zřizovány pro žáky druhého stupně základní školy. Na rozdíl od docházky do školní družiny je docházka do školního klubu více dobrovolná a závislá na potřebách samotných žáků. Náplň činnosti školní družiny i školního klubu by měla být co nejpestřejší, aby si každé dítě mohlo vybrat tu aktivitu, která ho nejvíce osloví. Činnosti školní družiny a školního klubu navazují na vzdělávací činnost školy. Rozvrh činností je sestaven se zřetelem na požadavky duševní hygieny. To znamená dodržování střídání činností klidových a pohybově náročných. Ve školní družině a školním klubu se realizují činnosti odpočinkové (pohybové, duševně náročné), rekreační (především pohyb na čerstvém vzduchu), zájmové, sebeobslužné (upevňování hygienických návyků), veřejně prospěšné a příprava na vyučování.

Hofbauer (2004, s.66-67) uvádí funkce, které jsou v rámci školy naplňovány prostřednictvím jednorázových i pravidelných činností. Jedná se o funkci vzdělávací a výchovnou, kulturní a sociálně-preventivní, zdravotní, oddechovou a kompenzační. Volnočasové aktivity také pomáhají dětem a mládeži odkrýt zájmy a nadání dětí, pomáhají vytvářet pozitivní vztah k dalšímu vzdělávání, k budoucí profesi, ke společnosti a celému životu.

1.6.2 Parky a hřiště

Hofbauer (2004, s.83) zahrnuje do přirozeného prostředí dětí a mládeže i parky a hřiště. Děti a mládež zde mohou odpočívat, bavit se, nebo se věnovat sportu. V současnosti procházejí tyto prostory pro volný čas výraznými změnami. Města a obce se snaží parky a hřiště zvelebovat, vysazují novou zeleň, instalují nová zařízení a bezpečnostní prvky. K těmto záměrům využívají i možnosti dotace finančních prostředků z kraje, evropské unie, ale i sponzorských darů firem a jednotlivých obyvatel. Na hřištích vyrostly horolezecké stěny, skateboardové rampy, nejrůznější prolézačky, domečky, nebo lanové drány. Města se zaměřují na výstavbu cyklistických okruhů a tras. Renovují se staré a vznikají i nové naučné stezky, určené nejen dětem a mládeži.

Snaha měst a obcí zvelebovat parky a hřiště je spojena především s nárůstem sociálně patologických jevů dětí a mládeže. Jejich činnost vychází i z Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013 (www.msmt.cz). Cílem koncepce ve vztahu k volnému času dětí a mládeže je „vytvářet dobré společenské, legislativní a finanční podmínky pro účelné trávení volného času dětí a mladých lidí, které povede k jejich zdravému životnímu stylu. Podporovat rozvoj školských zařízení pro zájmové vzdělávání a jejich prostřednictvím poskytovat širokou nabídku volnočasových aktivit. Podporovat činnost NNO dětí a mládeže a NNO, které s dětmi a mládeží pracují. Prostřednictvím dotačních programů motivovat uvedené subjekty ke kvalitní náplni volnočasových aktivit pro děti a mládež.“ V koncepci je zahrnuto i podporování bezpečnosti a podpora prevence úrazů u veškerých aktivit v rámci volného času mládeže.

Společnost se tímto způsobem snaží preventivně působit na děti a mládež a připravuje jim proto určité zázemí pro využívání volného času vhodným způsobem, který není v rozporu se společenskými a mravními normami společnosti. Estetické a materiální zázemí parků a hřišť má za úkol přitáhnout co největší okruh obyvatel, který by svou pozornost zaměřil na smysluplné využití volného času.

1.6.3 Domy a střediska dětí a mládeže

Domy a střediska dětí a mládeže jsou zřizovány podle zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.(www.pravnipredpisy.cz) Z tohoto uspořádání mají nárok na svou činnost čerpat státní příspěvek. Zřizovateli těchto zařízení mohou být obce, církve, školské úřady i komerční instituce. Posláním těchto zařízení je naplňovat rekreační a výchovně-vzdělávací funkci.

Dle Pávkové, Hájka, Hofbauera (2002, s.121) zahrnuje nabídku činností, které jsou nepřímo pedagogicky ovlivňovány. Činnosti jsou realizovány individuálně, ale i skupinově. Není u nich pevně stanoven začátek ani konec. Jediný limitující ukazatel je provozní doba zařízení, kde činnosti probíhají. Můžeme sem zařadit například otevřené hřiště, posilovny, poradenská a konzultační střediska, čítárny, sportoviště. Pod nabídku spontánních aktivit můžeme zařadit i práci s talentovanými dětmi a mládeží. Pro tuto skupinu dětí a mládeže jsou zpřístupněny například laboratoře, ateliéry, počítačové pracovny aj..

Hofbauer (2004, s.88) podává výčet zařízení s místní a celostátní působností, která se věnují volnočasovým aktivitám dětí a mládeže. „Dlouhodobou tradici mají základní **umělecké školy**, které rozvíjejí nadání a zájmy dětí a mládeže v oblasti umění. V rámci **středisek volného času** nebo při základních školách vznikají otevřené kluby jako Asociace pro mládež, vědu a techniku AMAVET, Duha, YMCA. Neméně důležité volnočasové zařízení jsou v současné době **jazykové školy**. Vedle výše vypsanych zařízení s místní působností fungují i zařízení s celostátní působností:“

- Institut dětí a mládeže MŠMT ČR (IDM) se sídlem v Praze. Uskutečňuje výzkumy a vzdělávání pracovníků, vytváří koncepční a metodické materiály. Pořádá soutěže, přehlídky, poskytuje informace a zprostředkovává mezinárodní kontakty.
- Institut zájmového vzdělávání MŠMT ČR (IZV) se sídlem v Hořovicích. Věnuje se především vzdělávání pracovníků středisek volného času, táborů ale i dalších pedagogů, věnující se přímé práci s dětmi a mládeží ve volném čase. Dále poskytuje poradenskou činnost, pořádá prázdninové aktivity atd..
- Středisko vzdělávání, informací a služeb MŠMT ČR (SVIS) sídlí v Prachaticích. Je odborným zařízením v oblasti teoretického a praktického zájmového vzdělávání a péče o účelné využívání volného času dětí a mládeže. Věnuje se vzdělávání pracovníků družin, středisek volného času, domovů mládeže, táborů, a dalších. Věnuje se i ekologické výchově. Pořádá aktivity pro děti a rodiče a pro potřeby škol vydává

metodické materiály.

1.7 Problémy spojené s volným časem

Dle Hofbauera (2002, s.189-192) se v posledních desetiletích objevují problémy s volnočasovými aktivitami především na venkově a maloměstech. V současnosti dochází k určitému posunu v řešení problému. Města i vesnice se snaží v rámci svých možností zlepšit a rozšiřovat nabídku aktivit, kterým by se mohly děti a mládež věnovat. Ve většině případů se vesnice i maloměsta potýkají s finanční náročností zajištění a realizace vhodných prostor a vybavení. Děti a mládež na venkově a maloměstech tak nemají mnohdy možnost uspokojit své herní aktivity z důvodu nepřiměřeného vytváření podmínek pro tyto aktivity. Existující nabídka není dostatečná. Děti a mládež se v těchto případech shromažďují rizikově, bez pozornosti dospělých. Jedna z příčin rizikového shromažďování dětí a mládeže vyplývá z nedostatku vhodných prostor pro spontánní aktivity. Dalším důvodem je také špatná dostupnost těchto prostor. V mnoha případech nemají děti a mládež v blízkosti svého bydliště vhodné prostory pro své aktivity. V malé míře jsou využívány a zpřístupněny pro děti mimo vyučování školní prostory, kde by spontánní aktivity mohly probíhat. V případech, kdy jsou pro tyto účely zřízeny placené služby, není brán ohled na děti a mládež ze sociálně slabších rodin, které jsou často z volnočasových aktivit v těchto zařízeních vyloučeni kvůli nedostatku finančních prostředků pro tyto účely. Také nabídka kulturních a sportovních aktivit je nedostačující. Ve větších městech se v současnosti situace s nedostatkem zařízení a prostor pro volnočasové aktivity zlepšuje. Ve většině případů jsou služby nabízené v souvislosti s volným časem finančně nákladné a pro mnoho rodin se tak stávají nedostupné. Ve městech je oproti venkovu větší možnost zapojení se do volnočasových aktivit dětí a mládeže v zařízeních a prostorech, kde je brán ohled na děti a mládež ze sociálně slabších rodin. Problém ovšem vyvstává s jejich dostupností, především pro děti, které jsou ve městech ve velké míře odkázány na doprovod rodičů do takovýchto zařízení. Tím je značně ztížena možnost realizace volnočasových aktivit dětí.

2 RODINA

Vzhledem k tomu, že volný čas a způsob jeho využití u dětí a mládeže je podmíněn rodinou, která se zásadně podílí na utváření osobnosti jedince, zařadila jsem do své diplomové práce kapitolu o rodině. V této kapitole se věnuji vysvětlení pojmu rodina z pohledu několika autorů, historii rodiny od starověku až po současnost, funkci rodiny a pásmům funkčnosti rodiny, typologii rodiny a výchovným stylům v rodině, struktuře rodiny, činitelům rodinného prostředí a socializaci v rodině. Všechny výše vypsané rodinné aspekty se více či méně podílejí na způsobu využití volného času dětí a mládeže, proto jsem považovala za důležité zařadit je do své práce.

Rodina je základním článkem společnosti. Pro dítě představuje první model společnosti, ve kterém si osvojuje hodnoty, normy a sociální dovednosti v procesu socializace.

V odborné literatuře existují různá vymezení pojmu rodina podle toho, zda autor definuje rodinu základní, která se skládá z otce, matky a dětí, nebo zda se jedná o rodinu vícegenerační, která zahrnuje i prarodiče.

Kramer in Sobotková (2001, s.22) vymezuje rodinu takto: „Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou, legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.“

V psychologickém slovníku Hartla a Hartlové (2004, s.512) je rodina vymezena jako: „Společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“

Matoušek (2003b, s.187) ve Slovníku sociální práce vymezuje užší a širší pojetí pojmu rodina. „V užším, tradičnějším pojetí skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků. V širším pojetí se za rodinu začíná považovat i skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti“.

Matoušek (2003a, s.10) definuje rodinu jako: „Model rodiny tvořené rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči vykazuje neobyčejnou stabilitu ve všech epochách vývoje lidstva a ve všech známých současných společnostech. Prakticky neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral o rodinu jako o svůj základní článek.“

Z výše vypsanych definic se mne nejvíce dotýká definice rodiny od Kramera, který pod pojem rodina zahrnuje i intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby a tím pod pojem rodina zahrnuje i nesezdané páry, nebo náhradní rodinu, které se v současnosti hojně rozšiřují.

2.1 Historie rodiny

Rodina je nejmenší jednotkou společnosti a existuje v určité formě již od doby kamenné. Jednotliví členové přebírají určité role, od kterých je očekáván daný způsob chování vzhledem k vývoji lidstva. O tom, jakým způsobem žili naši předkové, nám dávají informace archeologové, kteří si na základě vykopávek mohou vytvořit představu o tom, jakým způsobem žili lidé od období pravěku až do současnosti. Dalším zdrojem informací o tom, jak se vyvíjela rodina, může být písemná podoba formou nástěnných maleb, až po listinnou formu. Z výše uvedených zdrojů se dovídáme nejen jak se vyvíjela rodina jako instituce, ale získáváme i informace o běžných činnostech, které jednotliví členové vykonávali, jaké vztahy mezi sebou měli a o způsobech, jakým trávili svůj volný čas. S vývojem rodiny se tedy mění i způsob a možnosti využití volného času v závislosti na společenském uspořádání společnosti a dané epoše, ve které se rodina nacházela.

Skarupská (2006, s.45) ve svém díle uvádí, že „člověk ke svému přežití potřebuje skupinu. Za základní společenskou jednotku lidských společenství považuje rod. Rod je skupinou osob, které se hlásí ke společnému předkovi a existují mezi nimi příbuzenské vztahy. Rody odvozující se od matky jsou matrilineární a rody odvozující se od otce se nazývají patrilineární.“ Spojením rodů vznikají historicky různá společenství a jako nejstarší z nich autorka uvádí tlupu. V tlupách žijí skupiny lovecko-sběračské nebo pastevecké, které se stěhují z místa na místo. Další lidskou organizací je klan, jehož členové se hlásí ke společnému předkovi.

Matoušek (2003a, s.25-28) ve své knize uvádí, že v době starověkého Řecka a Říma byla společnost patriarchální, organizována podle rodů. Muži měli podle svého předka jméno. Každý rod měl svého krále, který byl současně nejvyšším politikem a soudcem. Ženy v té době měly relativní volnost. Mohly chodit volně ven bez doprovodu. Zastávaly běžné domácí práce. Mužům se tolerovaly konkubíny. Pokud měla konkubína dítě, mohl je muž uznat za legitimního potomka, ale pouze v případě, že jeho vlastní žena měla potomka mužského rodu. Děti dostávaly po narození dvakrát jméno. První jméno dostávaly pátý den po narození a byly jím přijaty do rodu. Desátý den po narození dostaly jméno vlastní.

V Řecku byli muži do manželství nuceni a sankcionováni, pokud do manželství nevstoupili. Ženě vybíral manžela její otec a dával ženinu muži věno, které v případě zapuzení dostala žena zpět. Muž se mohl bez problémů rozvést v případě ženiny neplodnosti nebo nevěry. Žena mohla požádat o rozvod pouze v případě, kdy prokázala špatné zacházení, nebo bití ze strany muže. Ve starověku si rodiny jako instituce vážili natolik, že ji ve svém prvním kodexu nazvaném dvanáct desek, prohlásili za základní jednotku společnosti. S krizí římské republiky dochází i ke krizi rodiny. Ženy se najímají jako švadleny, porodní báby, kojné, písáčky, kadeřnice, vychovatelky aj. Byly i práce, které nemohly ženy vykonávat ze zákona. Například žena nemohla pracovat jako bankéř, nebo se nesměla angažovat v oblasti práva a právních záležitostí.

Dle Matouška (2003a, s. 30-31) byla středověká rodina patriarchální. Mnohoženství bylo tolerováno, ale bylo výsadou bohatých. U Slovanů existovalo tzv. Snachočeštvo. Jednalo se o svatbu v zastoupení otcem ženicha a také sexuálně konzumované otcem ženicha. Soužití trvalo do dospělosti syna nebo po dobu, kdy byl mimo domov. Staří Slované nevyžadovali od nevěst panenství, ale po sňatku se věrnost od ženy vyžadovala pod trestem smrti, znetvoření pohlavních orgánů nebo prodáním do otroctví. Středověká společnost se často potýkala s epidemiemi, jako byl mor, lidé trpěli nedostatkem potravin, i když zemědělství bylo hlavní náplní doby. Často se také vedly války, které způsobovaly vedle epidemií značný pokles obyvatelstva. S nástupem křesťanství se změnilo i společenské uspořádání společnosti. Vznikaly stavy (stavovská společnost), které měly rozdílný životní styl a skládaly se také z jiného typu rodin. Nejvýše postaveným stavem byla šlechta, následovali duchovní, kupci a měšťané a pak venkované, kteří se ještě rozdělovali na svobodné a poddané. Šlechta a měšťané uzavírali sňatky na základě majetkových poměrů a území, které daná rodina ovládala. Venkované se mohli pohybovat a uzavírat sňatek jen se svolením vrchnosti. Toto právo padlo až zrušením nevolnictví za Josefa II. Ve středověku je důležitá příslušnost k určité rodině a feudálovi. Bez této příslušnosti nemohl člověk existovat. Rozdíl v rodinném životě byl v té době dán i místem pobytu. Na venkově byly rodiny více-generační. Běžně pohromadě bydlely tři generace. Muži se ženili brzy, aby tak přispěli k získání více pracovních sil. S rodinami na venkově bydleli i učni, tovaryši a najaté pracovní síly. Naopak ve městech se muži ženili později a to až v době, kdy byli ekonomicky soběstační. Městské rodiny, až na výjimky bohatých rodin, nebyly tak početné. Rodina je vedle společenské jednotky i jednotkou výrobní a výchovnou institucí. U dětí probíhalo období dětství velice krátce a také v jiném duchu, než je tomu v současnosti. Období dětství trvalo do 8 let. Poté začaly děti pracovat v zemědělství nebo odcházely z domova do

učení.

Novověk

Matoušek (2003a, s.32-35) uvádí, že v období novověku nastává velká změna v podobě postupného rozpadání patriarchální společnosti, která do té doby byla neotřesitelná. Muž měl výsostné postavení a žena byla vždy podřízená. Obrat nastává průmyslovou revolucí, kdy si ženy prosazují právo na placenou práci, stejně jako muži. Muž ztrácí své postavení jediného živitele rodiny a svou prestiž. Ženy začínají být soběstačnější a nejsou odkázány jen na příjmy muže. Začíná emancipace žen za zrovnoprávnění postavení žen ve společnosti. Ženy chtějí mít právo na vlastní majetek, děti a později i právo volební, kterého se dočkaly až po první světové válce. V důsledku industrializace mnoho rodin opouští venkov a stěhují se do měst za prací. Sňatky již nebyly domlouvány rodiči. Snoubenci se sami rozhodovali, kdy a s kým uzavřou manželství. Svolení rodičů s uzavřením sňatku se stává formalitou. V 19. století opouštějí především evropské rodiny model rodiny s mnoha dětmi a přecházejí k regulované reprodukci. Rodina v industriální společnosti je stále více ovlivňována institucemi, které ubírají rodině její kompetence.

Současnost

V současnosti je rodina místem uspokojování citových potřeb, místem přerozdělování ekonomických hodnot, místem konzumu, rekreace a útočištěm před veřejným světem.

Do převažujících rysů dnešní rodiny můžeme dle Matouška (2003a, s.40-42) zařadit:

- odložení vstupu do manželství a rození dětí na dobu co nejpozdější
- soužití partnerů a výchova dětí bez legalizace manželství, pouze na neformální úrovni
- zvyšování rozvodovosti
- neochota vstupovat do dalších manželství
- počet dětí v rodině se snižuje na jedno nebo nemají partneri děti vůbec žádné
- prodlužující se doba, po kterou děti zůstávají u svých rodičů

Z výše uvedeného vyplývá, že dnešní společnost prosazuje individuální zájmy nad zájmy rodinnými.

Současní odborníci zabývající se rodinou, uvádějí ve svých dílech charakteristické rysy dnešní rodiny, které vymezila Exnerová (1999, s.51). Je tedy zřejmé, že vymezení rysů

rodiny dle Exnerové je stále aktuální a platné. Jsou jimi:

- snížená stabilita rodiny
- nízká připravenost pro rodinný a partnerský život
- změněné postavení ženy spojené s vysokou mírou zaměstnanosti
- demokracie vztahů uvnitř rodiny
- rozšiřování možností pro seberealizaci jejích členů

Podrobnější výčet charakteristických znaků současné rodiny popisuje Kraus (2008, 83-86):

- **Demokratizace uvnitř rodiny** zapříčila změny v sociálních rolích rodičů. Muž ztratil výsadní postavení v rodině. Žena naproti tomu získala některá práva, která doposud náležela muži. Děti se více podílejí na organizaci rodinného života a mají s rodiči více partnerský vztah.
- **Izolovanost rodiny** před vnějším světem způsobená odděleným životem jednotlivých generací. Dochází také k poklesu významu sousedských vztahů, rodina se uchyluje do klidu před přetechnizovaným a medializovaným životem.
- **Rodina se zmenšuje.** Narůstá počet osamělých žen s dětmi, což může vést k menší stabilitě rodiny.
- **Dezintegrace** pramenící z úbytku chvil, kdy se celá rodina schází pohromadě, aby si sdělila své zážitky, radosti, strasti a společně hledali východiska, poskytovali si pomoc a docházelo k vzájemné spolupráci všech členů rodiny. V rodinách narůstají situace, kdy se jednotliví členové rodiny pouze potkávají a komunikace mezi jejími členy vázne. Manželé si vedle společného života vytvářejí další vlastní život, který je vázaný na jejich záliby, nebo intimní život a děti jsou v rodině ponechány samy sobě a vedou tak svůj vlastní život. V těchto případech dochází k automatizaci rodiny.
- **Zatížení rodičů pracovními aktivitami**, které mají za následek časové zaneprázdnění. Rodiče tak mají málo času na relaxaci, jsou vyčerpaní a ubývá také chvil, které rodiče tráví se svými dětmi. V mnoha rodinách se rodiče tuto situaci snaží kompenzovat materiálními věcmi. Dítě má pak zkreslené představy o hodnotách a mění se i jeho charakterové vlastnosti, stává se sobeckým a neskrom-

ným.

- **Dvoukariérový model rodiny**, ve kterém oba rodiče usilují o pracovní kariéru. Tato skutečnost může vést až k rozpadu rodiny.
- **Rozvodovost** je dalším charakteristickým znakem současné rodiny. Rozvod ovlivňuje duševní zdraví a osobnostní rozvoj dětí. Předrozvodové a rozvodové klima v rodinách vede k úzkostným stavům dítěte. Často si dítě klade vinu za rozvod rodičů. Důsledky této krize v rodině může dítě ovlivnit na celý život.
- **Diferenciace rodin podle socioekonomické úrovně**. Mnoho rodin (především mladé rodiny s dětmi) se v současnosti potýká s finančními problémy, které mohou vést až k sociálnímu vyloučení rodiny. Dítě ze sociálně slabé rodiny je často terčem šikany, nebo se u něj projevuje deviantní chování.

Rodina z hlediska historie prošla mnoha významnými změnami. Tyto změny ať již v pozitivním, nebo i v negativním smyslu ovlivňují fungování rodiny, jejich členy a tím i celou společnost. Naopak společnost vytváří podmínky pro rodinu a rodinný život. Rodina a společnost se tedy dostávají do vzájemné interakce, při které se ovlivňují a jsou na sobě určitým způsobem závislé.

2.2 Funkce rodiny a pásma funkčnosti rodiny

Rodina plní od počátku vzniku celou řadu funkcí. Některé funkce byly z hlediska historie rodiny opomíjeny nebo jim nebyla přikládána patřičná důležitost. Pro zdravý rozvoj rodiny a jejích členů je důležité, aby rodina v určité míře naplňovala všechny své funkce. Pokud je některá z funkcí rodiny opomíjena, odráží se funkčnost rodiny na všech jejích členech.

Funkce rodiny podle Krause (2008, 81-83):

- **Biologickoreprodukční funkce** je i z pohledu historie jednou z nejvýznamnějších funkcí. Tato funkce má význam nejen pro jedince, ale pro společnost jako celek. Současné výzkumy a statistiky ukazují, že dochází k úbytku porodnosti ve vyspělých zemích. Současní partneři často plánují pouze jedináčka. Ženy mateřství odkládají na pozdější věk v důsledku sociální a ekonomické situace, nebo dávají přednost vlastní seberealizaci. Partneři dávají před rodičovstvím přednost kariéernímu růstu, rodiny s nižšími příjmy a sociálním postavením si vzhledem ke své situaci „nepořizují“ více dětí. Mladé rodiny se snaží před příchodem prvního dítěte zajistit sociální a ekonomické postavení rodiny.

- Sociálně-ekonomická funkce rodiny. Rodina je významným spotřebitelem na trhu a její členové v rámci určitého povolání napomáhají rozvoji ekonomiky společnosti. Pokud rodina neplní svou ekonomickou funkci, odráží se tato skutečnost ve hmotném zajištění rodiny. V současnosti se jedná především o nezaměstnanost jednoho či obou rodičů, nebo neustálé zvyšování životních nákladů, které nejsou rodiny často schopny ze svých příjmů pokrýt.
- Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) funkce spočívá v zajišťování životních potřeb všech členů rodiny. Především potřeb biologických, hygienických a zdravotních. Dnešní společnost klade větší důraz na participaci při jejich plnění, než tomu bylo dříve, kdy tuto funkci z části naplňoval stát.
- Socializačně-výchovná funkce, která má připravit dítě na vstup do praktického života. V procesu socializace si dítě od svých rodičů osvojuje základní návyky a způsoby chování, které jsou v dané společnosti běžné a žádoucí. Ve výchově dochází i k výchovným chybám, které jsou způsobeny nevhodnými přístupy ve stylu výchovy. Někteří rodiče také přesouvají odpovědnost za výchovu dětí na školu a školní instituce.
- Rekreační, relaxační, zábava se týká celé rodiny, ale pro děti má tato funkce význam největší. Plnění této funkce se odráží na tom, jak rodina tráví svůj volný čas. Jakým zájmovým aktivitám se věnují, jak tráví dovolenou a hlavně zda tráví volný čas společně, nebo individuálně.
- Emocionální funkce rodiny má zásadní a nezastupitelný význam. Rodina vytváří citové zázemí svým členům, dává pocit lásky, bezpečí a jistoty. Vzhledem k tomu, že ve společnosti narůstají problémy s dětmi, které jsou citově deprivované nebo týrané, je emocionální funkce rodiny velice vyzdvihována. Do škol se dostává výuka zaměřená na partnerství a rodičovství, aby byly děti v dospělosti připraveny na roli partnerů a rodičů.

Jiné členění funkcí rodiny uvádí Helus (2001, s.119-121). Jeho členění funkcí je zaměřeno na funkce týkající se dětí a dospívajících. Vymezuje deset základních sociálně psychologických funkcí rodiny, které rozhodují o zdravém rozvoji osobnosti dítěte.

- Rodina uspokojuje základní, primární potřeby dítěte v raných stádiích jeho života. Jedná se o uspokojování biologických či biopsychických potřeb jako je jídlo, pití, pohodlí, pohyb, ale i potřeb bezpečí lásky, pravidelného životního rytmu a dostatku

podnětů. Důležité je, aby dítě bylo v kontaktu se stále stejnými lidmi, kteří jsou trpěliví a umějí se vcítit do potřeb dítěte. Dítě tak má vytvořeny podmínky pro ranou aktualizaci potencialit rozvoje.

- Rodina uspokojuje potřebu organické přináležitosti dítěte: potřebu domova a potřebu mít svou matku a otce a přináležet mu. Odevzdáním se do péče rodičů se dítě učí vytvářet sociální jistoty. Je základem povědomí, že patřím mezi lidi, do lidských vztahů. Toto povědomí je důležité pro další socializaci, je základem touhy a potřeby integrovat se mezi lidi, vyvíjet se do vztahů mezi lidmi.
- Rodina poskytuje dítěti prostor pro jeho aktivní projev, činnou seberealizaci, součinnost s druhými. Vzniká tzv. „já jsem a jedním“, „umím, dovedu, zvládám“. Vzniká vědomí sebe sama jako subjektu, aktéra a původce události.
- Rodina uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení – k zařízení domácnosti, přístrojům, cenným předmětům. Vede dítě, aby předměty chápalo jako hodnotu, která se podle daných pravidel užívá a chrání. Vzniká tzv. „já mám“ nebo „my máme“.
- Rodina určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce či dívky.
- Rodina dítěti poskytuje vzory a příklady. Dítě se učí skrz lásku k rodičům vcítovat se do nich v různých situacích. Napodobují jejich jednání. Učí se vidět v ostatních osobnost a samo touží stát se osobností.
- Rodina dítě učí a rozvíjí vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty jako něčeho samozřejmého. Dítě se tak učí společenskou činností v rodinném kolektivu. Například prostřednictvím hry, zájmových aktivit, dovolené nebo jen určitou pracovní činností v rodině a s rodinou.
- Rodina pomáhá dítěti vejít do mezigeneračních vztahů. Dítě se tak setkává s lidmi různého věku, založení a postavení. To mu lépe pomáhá proniknout do jejich chápání.
- Prostřednictvím rodičů, sourozenců, prarodičů, příbuzných a přátel si dítě může udělat představu o širším okolí a světě. Pokud rodina vytvoří dítěti pevné zázemí, dítě se pak neobává vstupovat, přijímat, nebo se distancovat do složitějšího světa.
- Rodina tvoří pro dítě útočiště v situacích životní bezradnosti. Dítě má možnost a prostor k tomu, aby se svěřilo se svými problémy a dostalo radu a pomoc.

Pásma funkčnosti rodiny

Podle toho jak jsou funkce rodiny naplňovány, rozdělují autoři rodinu do určitých pásem funkčnosti.

Helus (2001, s.121-122) rozděluje pásma funkčnosti rodiny následovně:

- Rodiny stabilizovaně funkční – rodiny, které zajišťují svým dětem kvalitní socializační podmínky.
- Funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy. Rodiny, ve kterých se objevují problémy, ale dokáží je řešit a díky nim se upevňují a rozvíjí. Problémy rodiny vyplývají z konfliktů, které s sebou přinášejí potíže s dětmi, finanční nedostatek, dočasná krize v manželství, nežádoucího zasahování prarodičů do výchovy aj. Rodina si je svých problémů vědoma, její členové mají snahu tyto problémy řešit a jsou ochotni svým úsilím situaci řešit a vyřešit.
- Rodiny problémové: Do této kategorie patří rodiny, které mají nejen problémy, ale je zproblematizováno plnění jejich funkcí. Členové rodiny problémy řeší, ale nikdy je definitivně nevyřeší. V důsledku toho se rodina ocitá v krizi, která je odvrácena, ale nikdy není zcela překonána a po určité době se vrací, často s vyšší intenzitou. Příkladem může být rodina s větším počtem dětí, která se opakovaně ocitá ve finančních těžkostech, neschopná řešit výchovné a výukové potíže dětí.
- Rodiny dysfunkční: Některé z funkcí rodiny jsou vážně a dlouhodobě narušeny. Rodina není samostatně schopná své problémy řešit. Potřebují pomoc z vnějšku, ale i přes pomoc, která je jim poskytována vnějšími institucemi, není se rodina schopna řídit jejich radami. Vývoj dítěte v těchto rodinách je ohrožen. Příkladem jsou rodiny, jejichž člen je alkoholik, rodiny s nízkými příjmy, rodiny zatížené psychickými nebo jinými poruchami aj.
- Rodiny afunkční: tyto rodiny ztratily vzhledem k dítěti svou funkčnost a neplní svůj účel. Děti z těchto rodin jsou ohroženy nejen po stránce vývoje, ale je ohrožen i jejich život. V těchto případech je nutné umístit dítě mimo rodinu, nejčastěji na základě soudního rozhodnutí o zbavení rodičů rodičovských práv a umístěním dítěte do některého ze zařízení náhradní rodinné péče.

Jinou typologii dle funkčnosti rodiny uvádí Dunovský (1986, s.28):

- Rodina funkční, která zajišťuje harmonický rozvoj a prospěch dítěte

- Rodina problémová, ve které se vyskytují poruchy některých funkcí. Tato rodina vážněji neohrožuje rodinný systém a vývoj dítěte. Rodina je schopna své problémy řešit svépomocí, nebo je kompenzovat za jednorázovou či krátkodobou pomoc zvenku.
- Dysfunkční rodina je rodinou, ve které se vyskytují vážnější poruchy rodinných funkcí, které ohrožují vývoj dítěte a poškozují rodinu. Tyto rodiny vyžadují soustavnější pomoc institucí zaměřené na pomoc rodinám a dětem.
- Rodiny afunkční jsou rodiny, které přestávají plnit svou funkci a vážně ohrožují vývoj a existenci dítěte. Tyto případy jsou řešeny odebráním dítěte z rodiny a umístěním do náhradní rodinné péče.

2.3 Typy rodiny

Současná rodina se u nás vyznačuje demokracií a monogamností. Lze jí charakterizovat podle několika hledisek. Kapitola 2.2. nazvaná Funkce rodiny a pásma funkčnosti rodiny již zmiňuje jedno z možných hledisek dělení rodiny podle její funkčnosti. Hana Exnerová (1999, s.50) popsala ve své knize i další možná hlediska podle kterých lze rodinu rozlišovat:

- **Podle úplnosti:**
  1. rodina úplná – dvougenerační skupina rodičů a dětí, kde jsou jasné role obou rodičů i dětí a kde žádný vztah nechybí
  2. rodina neúplná – skupina, ve které chybí role matky nebo otce
- **Podle původu:**
  1. rodina orientační – jedná se o rodinu výchozí, do které se narodil, z níž vychází do dalšího života
  2. rodina reprodukční – nově založená rodina vzniklá na základě uzavření manželství dospělých dětí z rodin orientačních
- **Podle velikosti:**
  1. rodina nukleární (jádrová) – rodina v dnešním pojetí (rodiče a děti)
  2. rodina rozšířená (širší) – rodina nukleární společně s širším okruhem příbuzných (prarodiče, rodiny sourozenců atd.)

- **Podle funkčnosti rodiny rozlišujeme:**

1. rodina funkční – je schopna a ochotna plnit všechny své funkce. Umožňuje uspokojování potřeb a optimální rozvoj všech svých členů
2. rodina dysfunkční – není schopna plnit některou ze svých funkcí, stále však funguje jako sociální skupina. Dysfunkčnost vyplývá z narušeného vztahu mezi rodiči, nebo rodiči a dětmi
3. rodina afunkční – ztratila svůj význam a není schopna plnit své funkce. Z hlediska vývoje dítěte může dokonce dítě ohrožovat

2.4 Výchovné styly v rodině

Rodina je prvním místem, kde se dítě dostává do kontaktu s výchovou. Rodiče mají k dítěti určitá práva, ale také povinnosti. Výchova je jednou z povinností rodičů. Rodiče by měli vždy brát zřetel na osobnost dítěte. Je důležité, aby dítě neustále a za všech okolností cítilo, že je milováno. Dítě by naopak mělo rodičům prokazovat úctu, lásku a oddanost. Každý rodič by se měl snažit vychovávat své děti podle nejlepšího vědomí a svědomí. Rodiče zpravidla vychovávají své děti podle vzorů vlastních rodičů a způsobu, jakým byli vychováváni. Sami se pak stávají vzory (pozitivními i negativními) pro způsob výchovy další generační linie.

Výchovné styly dle Grecmanové (1998, s.13-14):

- **Autoritativní výchova** narušuje citové vazby mezi dětmi a rodiči a brzdí rozvoj dítěte. Mohou vyvolávat pocit úzkosti, strachu, poruchy sebehodnocení, nebo naopak agresi a vzpouru. Rodiče při autoritativní výchově, často přistupují k nepřiměřeným druhům trestů.
- **Liberální výchova** je nadměrně shovívavá. Rodiče respektují potřeby a zájmy dítěte, ale na druhou stranu mají na dítě příliš nízké požadavky, zaměřují se na odměny a nízký stupeň kontroly. Děti jsou při tomto stylu výchovy velice sebevědomé, ale dochází u nich k problémům s plněním povinností.
- **Zdravá rodinná výchova** je založena na pochopení, zodpovědném rozhodování, intimní rozhovory, rady, doporučení i odmítnutí, projevy nesouhlasu u rodičů, ale i dětí. Dítě vyrůstající v takové rodině je při dostatku trpělivosti, taktnosti a sebeovládání rodičů samostatné, tvůrčí a aktivní a v neposlední řadě je schopno přijmout a akceptovat společenské normy.

Čáp in Řezáč (1998, s.198-199) odvíjí způsob výchovy od kombinace stylů řízení a typů emočního vztahu. Podle tohoto klíče uvádí tzv. Model devíti polí:

- Výchova autokratická příznačná silným výchovným řízením a záporným emočním vztahem.
- Výchova liberální s nezájmem o dítě. Vyznačuje se slabým řízením a záporným emočním vztahem.
- Pesimální forma rozporného řízení se záporným emočním vztahem k dítěti.
- Výchova přísná a přitom laskavá vyznačující se silným řízením a kladným emočním vztahem.
- Optimální výchova s přiměřeným řízením a porozuměním.
- Laskavá a liberální výchova se vyznačuje výchovou bez hranic a potřebných požadavků.
- Výchova s rozporným řízením, u které jsou nedostatky výchovy vyváženy kladným emočním vztahem.
- Výchova kamarádká, kde se dodržují normy při minimálním řízení.
- Emočně rozporuplná, při které je jeden z rodičů dítěte přijímán, popřípadě je s ním v koalici a druhý z rodičů zavrhován.

Podle Matějčka in Řezáč (1998, s. 198) můžeme výchovné styly rozdělit do dvou skupin. Jedná se o styly výchovy, ke kterým lze přidat znaménko mínus a styly výchovy, ke kterým můžeme přidat znaménko plus.

Řezáč (1998, s.199) rozlišuje při výchově dětí v rodině následující dimenze stylu výchovy:

- náročnost x nenáročnost v přístupu
- direktivnost x nedirektivnost
- citová zainteresovanost x citový chlad
- tvořivost x netvořivost (rigidita) přístupů
- vnitřní motivovanost x vnější motivovanost dítěte

- stimulace x nonstimulace (nedostatečná stimulace)
- adekvátní očekávání x neadekvátní očekávání (nepřiměřené)

Řezáč (1998, s.200) dále na základě tohoto rozlišení popisuje nevhodný a adekvátní výchovný styl následovně: „Nevhodný styl je příznačný: nenáročností, direktivitou, citovým chladem, minimem tvořivosti, vnější motivací a nedostatečnou stimulací. Adekvátní styl výchovy bývá charakterizován: náročností, ale nedirektivností, citovostí, tvořivostí a akcentem na vnitřní motivaci dítěte, přiměřenou stimulací aktivit dítěte a celého jeho osobnostního růstu“.

2.5 Rodinný systém a činitelé rodinného prostředí

Sobotková (2001, s. 25-26) uvádí, že každý rodinný systém se skládá z několika subsystémů. Nejdůležitějším je **manželský subsystém**, který hraje hlavní roli ve všech vývojových fázích životního cyklu rodiny. Způsoby, jakým manželé zvládají konflikty, činí důležitá životní rozhodnutí, plánují budoucnost a vzájemně uspokojují potřeby, ovlivňuje i vývoj dítěte. Další subsystém je tvořen **rodiči a dětmi** (subsystém rodič-dítě). Tento subsystém vzniká už v období těhotenství. S příchodem dítěte se rodina dostává do nových životních situací, které s sebou přinášejí nejen radostné události, ale i krizové situace. Neméně důležitý je **subsystém sourozenecký**, kde se dítě učí spolupráci, soutěžení, vzájemné podpoře, učí se kompromisům a vyjednávání. Všechny subsystémy se vzájemně ovlivňují a jejich fungování je důležité pro rodinný život. Každá fungující rodina by měla mít pevně vymezené hranice mezi jednotlivými subsystémy, které jednotliví členové rodiny respektují.

Rodina je přirozeným prostředím výchovy, kam se dítě rodí bez možnosti předchozího výběru. Dítě je od narození plně závislé na svých rodičích. Rodinné prostředí by mělo vytvářet dítěti takové zázemí, aby mohlo prožívat pocity bezpečí, jistoty, lásky a přátelství.

Rodinné prostředí je ovlivňováno mnoha vnitřními i vnějšími vlivy, které působí na utváření vztahů mezi členy rodiny, jejich chování a prožívání a také spoluvytváří klima rodiny. Odborníci se proto zaměřují i na činitele, které působí na rodinné prostředí a tím ovlivňují i jednotlivé členy rodiny.

Kraus (2008, s.86-87) dělí činitele rodinného prostředí na:

- Demograficko-psychologické podmínky rodinného prostředí zahrnující dva okruhy:

1. celkovou strukturu rodiny a aspekty vyplývající z působení otce, matky, sourozenců a prarodičů, např. úplná/neúplná rodina, počet dětí, věkové rozdíly mezi rodiči, dětmi aj.
  2. vnitřní stabilitu rodiny jako základnu emocionální atmosféry rodinného prostředí a rozvoj všech rovin rodinného života
- Materiálně-ekonomické faktory rodinného prostředí. Především:
    1. zaměstnanost rodičů a vliv této skutečnosti na děti
    2. charakter a kvalita bydlení, vybavení domácnosti
    3. finanční zajištění
    4. individuální spotřeba rodiny jako součást životního stylu
    5. vliv techniky a technických prostředků na život rodiny
    6. materiální podmínky pro zájmovou činnost dětí aj.
  - Kulturně-výchovná oblast rodinného prostředí zahrnuje:
    1. hodnotovou orientaci a vzdělání rodičů
    2. životní styl v souvislosti s volným časem (zájmová činnost, využívání masmédií, cestování, dovolené atd.)
    3. míra pedagogizace rodinného prostředí, podmínky pro vytváření postojů dětí k lidem, vzdělání, práci, kultuře, k životu atd.

2.6 Rodina jako základ pro socializaci

Průcha, Walterová, Mareš (2003, s.216) vymezují v pedagogickém slovníku socializaci jako: „Celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti.“

Buriánek (2001, s.38) chápe proces socializace jako: „postupné začleňování člověka do společnosti, které začíná uvědoměním si svého místa ve světě (koncepte JÁ) a končí plnohodnotným fungováním ve společnosti dospělých.“

Havlík a Kot'a (2002, s.44) uvádí: „Socializace je procesem, který propojuje každého jedince se společností. Jedinec se stává z „biologického tvora“ člověkem – kulturní a sociální bytostí, která jedná v rámci jisté tolerance podle uznávaných pravidel, směřuje své chování k společensky přijatým hodnotám a plní individuálně modifikovaná očekávání, role.“

V rámci své diplomové práce se ztotožňuji právě s poslední vypsanou definicí socializace od Havlíka a Koti. Socializace je procesem, který probíhá po celý život. Člověk během svého života vrůstá do společnosti a neustále vzniká interakce mezi společností a jedincem. S první (primární) socializací se jedinec setkává v rodině. Rodina je první vzor společnosti pro dítě a je tedy důležité, jak je socializační proces v rodině nastartován. Odborníci se shodují, že zlomové události socializace probíhají v dětství a mládí. Proto je význam rodiny při socializaci nezastupitelný.

Helus (2001, s.75-78) uvádí 10 zlomových socializačních událostí dětství a mládí:

- **První úsměv dítěte – zrod vzájemnosti emocí.** Tím, že okolí reaguje na dobré rozpoložení dítěte, které je vyjádřené úsměvem, upevňuje se v dítěti prožitek souvislosti obojího: vlastního dobrého rozpoložení a účastenství milujících osob. Dítě se pak snaží úsměvem navodit účastenství a reaguje na ně úsměvem.
- **Uchopení a puštění – zrod aktivního vztahu.** Mezi 6.-9. měsícem života dítěte nastává zlomová událost. Dítě je schopno něco aktivně uchopit, držet anebo naopak pustit či odstrčit. Velkého významu pak tato schopnost nabývá, když ji může dítě aplikovat ve styku s blízkými osobami. Příkladem může být přivnutí, obejmutí, odstrčením od druhé osoby. Dochází k zrodu tzv. elementární autonomie jedince. Dítě neustále opakuje tyto projevy autonomie, raduje se z ní a ujišťuje, že je pánem tohoto dění.
- **Vstávání a chůze – zrod ovládnutí prostoru.** Mezi 11. - 18. měsícem života se dítě naučí chodit. Tím zvládá nejen motoriku pohybu, ale nově prožívá i prostor a sebe sama v něm jako aktéra.
- **Otázky a odpovědi – zrod hovoru.** Okolo druhého roku života začne dítě klást blízkým ve svém okolí otázky a očekává odpovědi. Dítě objevuje psychické setkávání „já a ty“ pomocí řeči a dalších nonverbálních komunikačních prostředků. Začíná prožívat vzájemné vcítění. Řeč má velký význam pro další duševní a sociální vývoj dítěte.
- **Sebeoznačení jako „já“, sebeprosazení jako „ já sám“ - zrod identity a původcovské pozice.** Dítě okolo druhého roku života o sobě přestává mluvit ve třetí osobě a začíná používat slůvko „já“ a „já sám“. Jde o první kroky v utváření vlastní identity, k chápání sebe sama jako původce činností a zdroje iniciativ.

- **Hra a sociální role – zrod možnosti být někým (něčím) „jenom jako“.** Okolo třetího roku je dítě schopno se stát někým jiným a uvědomuje si, že to není doopravdy, že zůstává trvale tím, kým je svým tělem a jménem. Rozvíjí se fantazie prostřednictvím her na sociální role (hra na povolání, pohádkové postavy aj.) Dítě si zkouší sebe samo v situacích, které v realitě nenastaly, nebo napodobuje svůj vzor. Hry na sociální role pomáhají kompenzovat frustraci, uvolnit tvůrčí fantazii.
- **Komunikace se souvěkovci – zrod kamarádských a přátelských citů.** Zrod prožitků spolužákovství, kamarádství a přátelství, znamená velké zlomové události pro vyvíjející se dětskou osobnost. Veliký význam má kultivace dětské pospolitosti tak, aby v ní dítě mohlo nabývat svých prvých, zlomových zkušeností s klíčovými jevy mezilidského soužití: Solidaritou a spoluprací, korektním soutěžením, vzájemnou rovností při respektování odlišností, dodržováním pravidel, projevováním zájmu o druhého, poskytováním a přijímáním pomoci, projevováním spoluúčasti, řešením konfliktů, společným snažením a přispíváním k družné zábavě všech.
- **Usilování o školní úspěšnost – zrod uvědomění si smysluplnosti úsilí.** Při vstupu do školy dítě prožívá potřebu obstát, předvést se v tom nejlepším světle, mít úspěch a sklidit pochvalu. V dítěti se probouzí usilovnost, která uspokojuje potřebu vyniknout, prosadit se a být dobrý. Usilovnost přináší dětem radost z úspěchu a zadostiučinění z dosažených výsledků, uspokojení z činnosti samé, potěšení z toho, že na ni stačí a že ji dokáže dovést do konce. Tím se u dítěte aktivují vlastnosti jakou je píle, soustředěnost, zdravá ctižádost, zodpovědnost za výsledky své práce.
- **Vztah k opačnému pohlaví – zrod sebeuvědomění jako chlapce, dívky.** Okolo druhého roku se dítě začíná zajímat o rozdílnost pohlaví. Tento zájem prochází od dětství proměnami, které vyústí v pojetí a prezentaci sebe sama jako muže nebo ženy. Jedinec tak dochází k vymezení podstatných znaků své individuality, kterým se legitimizuje sám před sebou i před svým okolím. Tento proces ústí v sexuální zrání, které se odehrává v souvislostech kulturních, v sepětí s rozvojem celistvé osobnosti a jejích mezilidských vztahů. Pro tento vývojový zlom je důležité jaké podněty mu dokáže nabídnout soužití rodičů, vztah mezi bratrem a sestrou, jaké příležitosti k vzájemné úctě se vyvinou mezi spolužáky a spolužačkami, kamarády a kamarádkami.
- **Starost o vlastní budoucnost – zrod reflexe životní cesty.** Souvisí s rozhodováním adolescenta o volbě povolání, o výběru školy, se zamyšlením nad

možnostmi budoucího uplatnění a s uvědomováním si náročnosti zvolené cesty. Pro adolescenta je takové rozhodování jedním ze zlomových okamžiků, které jsou provázeny úzkostí, nadšením, promyšlení různých alternativ. Jedinec si uvědomuje svou spoluzodpovědnost za rozhodování o budoucnosti.

Řezáč (1998, s.49) uvádí, že socializace je proces, který probíhá po celý život jedince a má etapovitou povahu. V průběhu socializace lze rozlišit určité **fáze socializačního procesu** na základě sociálněpsychologického kritéria.

P. Ondrejkovič in Řezáč (1998, s.49) dělí socializaci do třech etap:

- První etapu procesu socializace označuje jako **sociabilizace** a začínající individualizace. Socializace začíná ve fázi, kdy dítě odlišuje sebe od své matky.
- Druhá etapa je fázi **individualizace** a personalizace. V této fázi dochází k postupné negaci vztahu matka – dítě a nastupuje kontrola chování dítěte, které se opírají o normy a vzory, které si dítě zatím osvojilo.
- Třetí etapa socializace je fázi **enkulturace a societizace**

Fáze socializace v ontogenezi dle Řezáče in Trpišová a Vacínová (2007, s.71):

- První fáze začíná manipulací s předměty a bezprostředním kontaktem s matkou. Dochází k pronikání do souvztažnosti rolí, chápání svého místa mezi jinými blízkými lidmi a postupně vede k vydělení „JÁ“.
- Ve druhé fázi má dominantní postavení hra a interakce dítě-dospělý, dítě-dítě, dítě-hračka. U dítěte dochází k zobecňování rolí. Například pojem matka už dítě nevztahuje pouze ke své matce, ale chápe i pojem matka těch druhých. Sociální svět je diferencován na (My) – děti a (Oni) – dospělí. „JÁ“ se dále diferencuje a integruje.
- Ve třetí fázi je dominantní učení. Diferencuje se vědění o světě. Dítě se učí poznávat svět očima jiných lidí a očima různých vědních oborů. Integrující rolí je role žáka učícího se, připravující ho se na společenský, produktivní život.
- Čtvrtá etapa je objevem dospělosti. Integrující rolí je role dospělého odpovědného muže či ženy. Dochází k stabilizaci psychologické i sociální identity, seberealizační objevování. Do popředí činností se dostává práce. Rodičovská role je zaměřena na péči a výchovu.

Helus (2001, s.102-110) ve své knize uvádí dva různé pohledy na fáze socializace.

První z nich je Eriksonova koncepce osmi věků, která vychází z předpokladu, že člověk na své cestě životem plní v určitém údobí klíčové úkoly, jemu vlastní. Nad klíčovými problémy se zamýšlí a hledá způsob optimálního řešení. Zvládnutím daného úkolu se jedinec posouvá dál a může přejít na plnění úkolu nového. Pokud klíčový úkol nezvládne, zůstávají v minulosti nedořešené problémy zásadního rázu.

- První fázi socializace osobnosti je převaha důvěry nad nedůvěrou. V prvním roce života si dítě na základě toho, jak je o něj postaráno, vytváří postoj k člověku a světu. Řeší tedy otázku, zda lidem a světu důvěřovat či nedůvěřovat.
- Druhá fáze socializačního vývoje je převaha autonomie nad zahanbením/pochybami, probíhající mezi 6. měsícem až po třetí rok věku dítěte. Dítě, které má pocit důvěry přechází k pocitům osobní autonomie ve vztazích k druhým lidem a k předmětnému světu. Počátky této fáze jsou spojeny s uchopováním, držením nebo naopak puštěním či odhozením předmětů. Dítě se tak stává subjektem sociálního dění okolo sebe. Prosazuje svou vůli, je iniciátorem situace. Dalšími událostmi v tomto období jsou mazlení, odstrčení se od blízké osoby, ovládnutí vyměšování, vymezení dítěte jako „já“, „já sám“.
- Třetí fáze je převaha iniciativy nad pocity viny. Tato fáze probíhá v období předškolního věku dítěte (od 2 do 6 let). V počátcích se projevuje rozvojem senzomotoriky, kdy dítě skáče, běhá a tím proniká novým způsobem do prostoru kolem sebe. Vyvíjí se představivost, u dítěte dochází k rozvoji fantazie, kdy se jakoby „převtěluje“ do jiných osob s vědomím, že doopravdy zůstává samo sebou. Dítě se také začíná vyptávat, vyjadřovat svůj názor a nesouhlas. Zapojuje se do diskuzí a rozhovorů, snaží se navazovat kontakty, začlenit se do skupiny. Dítě v této fázi také rozlišuje, co je a není správné, co by dělat nemělo. Uvědomuje si pravidla a řád.
- Úkolem čtvrté fáze je převaha pracovitě snaživosti nad pocity méněcennosti. Období mezi šestým a čtrnáctým rokem. S nástupem školní docházky se vyhraňují požadavky a nároky na dítě. To, jakým způsobem je dítě zvládne, je důležité z hlediska jeho ocenění druhými lidmi i vnitřního zadostiučinění. Pro ocenění je klíčová školní úspěšnost či neúspěšnost.
- Pátá fáze socializace je převaha osobní identity nad neuspořádaností/konfúzí rozmanitých životních rolí. Spadá do období adolescence a je provázána vymaňováním

se z těsných vazeb rodiny a snahou být samostatný, hledáním partnera, ujasňováním vlastní životní orientace, hledáním a vytvářením životního způsobu.

- Šestý úkolem rozvoje socializace je převaha intimity vztahu nad izolací. Jedinec je připraven založit vztah s druhým člověkem. V této fázi by měl být člověk ochoten vzdát se vlastní intimity a nechat ji splynout s identitou druhého člověka. Pokud toho není schopen, hrozí jeho osobní izolace.
- Úkolem sedmé fáze socializačního rozvoje osobnosti je převaha generativity/tvořivosti nad stagnací. Je to období zralé dospělosti, kdy se jedinec snaží o své tvůrčí dílo, které má hodnotu, přetrvává nebo se může stát odkazem.
- Osmá fáze socializace osobnosti spadá do období stáří, které je spojeno s ukončením zaměstnání, omezením aktivního života na veřejnosti, umíráním souvěkoců a ve větší míře se vyskytují nemoci. Oproti tomu završením vnitřní integrity se člověk dostává do nadhledu, bilancuje svůj život.

Helus (2001, s.111-112) uvádí jako druhý pohled na fázování socializace morální vývoj osobnosti podle Kohlberga, který má tři úrovně. „Každá z úrovní charakterizuje proměny, kterými jedinec prochází na cestě od závislosti na mínění a stanoviscích druhých lidí až ke své mravní autonomii, charakterizující jej jako svébytnou osobnost“.

První úroveň – předkonvenční morální usuzování

- První stupeň: Orientace na trest a poslušnost
- Druhý stupeň: Orientace instrumentálně relativistická (správné je to, co uspokojí mé potřeby)

Druhá úroveň – konvenční morální usuzování

- Třetí stupeň: Orientace na „dobrý chlapec“, „dobré děvče“
- Čtvrtý stupeň: Orientace na zákon a pořádek

Třetí úroveň – postkonvenční morální usuzování

- Pátý stupeň: Orientace na sociální dohodu, kontrakt
- Šestý stupeň: Orientace na univerzálně platné morální principy, uplatňované v souladu se svým svědomím.

Socializace je primárně určována vnějšími vlivy sociálního prostředí. Začleňováním jedince do sociálních vztahů, kulturních poměrů a společenských činností, dochází k psy-

chickým pochodům, které vedou ke změně v jeho postojích, vlastnostech, názorech a činnostech. Helus (2001,s.91-101) uvádí pět základních **psychologických mechanismů**, které ovlivňují proces **socializace**:

- sociální učení kladným a záporným zpevněním
  1. odměna
  2. trest
- nápodobu a identifikaci
  1. regresivní napodobování
  2. závislé připodobňování
  3. odreagovávající napodobování
  4. kompenzační napodobování
- sociální informování – informování a přesvědčování o tom, co je správné, společensky žádoucí, nebo varování před tím, co je nesprávné a nežádoucí
- interiorizaci a exteriorizaci – zvnitřnění socializačních cílů a požadavků a promítnutí zvnitřněných cílů a požadavků do jednání jedince navenek
- působení příkladů, vzorů a ideálů

Primární socializace probíhající v rodině, značně ovlivňuje život jednotlivých členů rodiny. Má nezastupitelný význam v životě každého člověka. Průběh socializace ovlivňuje člověka nejen v daný okamžik, kdy k socializaci dochází, ale ovlivňuje jedince po celý jeho život. Způsob jakým proces socializace probíhá se odráží v celé osobnosti člověka a ovlivňuje tedy nejrůznější aspekty života, včetně způsobu využití volného času.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V praktické části diplomové práce jsem se zabývala možnostmi využití volného času dětí na druhém stupni ZŠ ve vztahu k faktorům rodinného prostředí. Jedná se o děti, které jsou ve věkové skupině od 12 do 15 let. Svě šetření jsem zaměřila na město Zdice, kde žiji a kde navštěvuje ZŠ i můj nejstarší syn. Hlavním cílem mé práce je zjištění, zda existuje vztah mezi rodinnými faktory a naplněním volného času dětí na druhém stupni ZŠ. Tuto problematiku jsem si vybrala, protože jsem matkou dvou dětí a neustále řeším volný čas svých dětí. A to nejen z hlediska vhodného a přiměřeného naplnění jejich volného času, ale i na úrovni srovnávání naplnění volného času ostatních dětí a postojů k volnému času jejich rodičů. Tendence mého syna srovnávat a kritizovat naše výchovné postupy odpovídají jeho věku, ale mě přivedly na nápad provést výzkum v oblasti volného času a ověřit si tak synova tvrzení o ostatních dětech a jejich rodinách.

3.1 Výzkumy

Výzkumy se zaměřovaly na zjišťování množství volného času dětí, způsoby využití volného času, možnosti realizace volnočasových aktivit ve vztahu k finančním otázkám, množství, využití a vybavenosti zařízení, ve kterých se volnočasové aktivity realizují, dále se posuzoval přístup a vzdělání pedagogů a vychovatelů, přístup rodiny k volnému času, ekonomické zázemí rodiny a další.

Příkladem je výzkum pod názvem „Hodnotová orientace dětí a mládeže ve věku 6-15 let“ realizovaný IDM MŠMT¹ v letech 2009 – 2011 (www.vyzkum-mladez.cz). Výzkum vznikl v rámci projektu „Klíče pro život – Rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání“, který se zabývá systémovou podporou volnočasových aktivit dětí a mládeže v oblasti zájmového a neformálního vzdělávání, cíleným rozvojem jeho forem a obsahu. Šetření bylo rozděleno na pět tematických okruhů: 1. rodina, 2. škola, 3. volný čas, který se dělí na další podoblasti: volný čas trávený individuálně, s rodiči, kamarády a volný čas trávený organizovaně v instituci pro zájmové či neformální vzdělávání, 4. média a 5. část výzkumu byla věnována hodnotám a životním postojům dětí. Dotazováno bylo 2 238 respondentů ve věku 6–15 let. Hodnocení výsledků výzkumu je rozděleno do třech skupin podle věku tazatelů. První skupinu tvoří děti 6-9 let, druhou tvoří děti 10-12 let a třetí skupina je tvořena dětmi od 13-15 let. Z výsledků výzkumu zaměřených na volný čas dětí a mládeže je patrné, že naprostá většina dětí a mládeže nejvíce preferuje sledování TV, práci nebo hraní na PC, scházení se s přáteli a poslech hudby. Ve výsledcích výzkumu jsou

1 IDM MSMT – Institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

vzhledem k věkovému rozložení drobné nuance. Například mladší děti tráví s kamarády méně času, než děti starší a také procentuální zastoupení sledování televize nebo poslechu hudby je nižší u dětí mladšího školního věku. Tyto rozdíly jsou dle výzkumu spojené s věkovými odlišnostmi jednotlivých skupin. Výzkumy také poukazují na vztah mezi způsoby trávení volného času dětí a mládeže a vzděláním rodičů. Děti, jejichž rodiče mají vyšší vzdělání, tráví volný čas organizovaně v zájmových a sportovních kroužcích. Děti rodičů s nižším vzděláním naopak tráví volný čas neorganizovaně (venku s kamarády, pohybovými aktivitami, ale i nicneděláním).

Národní institut dětí a mládeže MŠMT uvádí i další výzkum s názvem „Aktuální problémy mladé generace ČR“ realizovaný v roce 2006 (www.vyzkum-mladez.cz) se zaměřením na témata: mládež a zdraví, mládež a volný čas, mobilita mládeže, mládež a životní prostředí a mládež a vstup ČR do EU. Šetření proběhlo u 1633 respondentů ve všech krajích České republiky. Z výzkumné části mládež a volný čas je patrné, že mládež v současné době vyplňuje svůj volný čas převážně sledováním televize, poslechem hudby, prací s počítačem a to včetně hraní her, tráví volný čas s přáteli, nudou a nicneděláním, nebo přípravou do školy. Základem trávení volného času je především pasivní příjem informací z hromadných sdělovacích prostředků.

Zajímavé zjištění v oblasti volného času přinesl výzkum probíhající v roce 2008 pod názvem „Mladé hlasy“, realizovaný UNICEF¹ (www.vyzkum-mladez.cz). Výzkumný soubor byl tvořen 417 respondenty ve věku 9-17 let. Výzkum si kladl za cíl zjistit a podpořit míru zapojení dětí a mládeže do rozhodování o záležitostech, které se jich přímo dotýkají. Výsledky výzkumu ukazují, že se velké procento dotazovaných respondentů cítí málo zapojeno do rozhodnutí týkající se způsobu trávení volného času, nebo výběru dovolené. Další zajímavé ukazatele přináší výzkum v oblasti sledovanosti televize. Většina respondentů uvádí, že je rodiče neomezují při výběru televizního programu, který chtějí sledovat a nechávají je sledovat televizi bez časového omezení.

3.2 Výzkumný problém, cíl výzkumu a dílčí cíle výzkumu

Výzkumný problém je zaměřen na zjištění vztahu mezi rodinnými faktory a využitím volného času žáků na druhém stupni základní školy. V souladu s výzkumným problémem jsem stanovila následující cíl výzkumu a jeho dílčí cíle.

---

¹ UNICEF – Dětský fond organizace spojených národů (United Nations International Children's Emergency Fund)

Cíl výzkumu:

Zmapovat problematiku volného času ve vztahu k faktorům rodinného prostředí.

Dílčí cíle:

1. Zmapovat volnočasové aktivity žáků na druhém stupni Základní školy Zdice.
2. Zmapovat vybrané rodinné faktory u žáků na druhém stupni Základní školy Zdice.
3. Komparovat vybrané volnočasové aktivity u žáků na druhém stupni Základní školy Zdice s vybranými rodinnými faktory.

3.3 Výzkumné otázky

Vzhledem ke stanovenému cíli výzkumu a dílčím cílům jsem stanovila následující výzkumné otázky.

1. Jak tráví volný čas žáci na druhém stupni Základní školy Zdice?
2. Jaké je složení rodiny z hlediska její úplnosti, počtu dětí a dosaženého vzdělání rodičů?
3. Jaký je vztah mezi úplností či neúplností rodiny a způsobem využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice?
4. Jaký je vztah mezi počtem dětí v rodině a způsobem využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice?
5. Jaký je vztah mezi vzděláním rodičů a způsobem využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice?
6. Jaký je vztah mezi způsobem využití volného času rodičů a způsobem využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice?
7. Jaký je vztah mezi výchovným stylem v rodině a způsobem využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice?

3.4 Hypotézy

K výzkumným otázkám jsem zformulovala níže uvedené hypotézy:

Hypotéza k výzkumné otázce č.3.:

Způsoby trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na úplnosti či neúplnosti rodiny.

Hypotéza k výzkumné otázce č.4.:

Způsoby trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na počtu dětí v rodině.

Hypotéza k výzkumné otázce č.5.:

Způsob trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na dosaženém vzdělání rodičů.

Hypotéza k výzkumné otázce č.6.:

Způsob trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na tom, zda rodiče tráví svůj volný čas aktivně či pasivně spolu s dětmi, nebo sami bez dětí.

Hypotéza k výzkumné otázce č.7.:

Způsob trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na tom, jaký výchovný styl jejich rodiče uplatňují.

3.5 Výzkumný vzorek

Základní soubor – Město Zdice má pouze jednu základní školu, a protože pro můj výzkum nebylo zapotřebí srovnávat situaci na více školách, tvoří základní soubor druhý stupeň Základní školy Zdice.

Výběrový soubor – na základě dodržení reprezentativnosti výběrového souboru jsem zvolila prostý náhodný výběr - technika losování. Aby byly ve výběrovém souboru zastoupeny všechny ročníky druhého stupně, omezila jsem losování na výběr dvou tříd v každém ročníku. Např. v rámci 6. ročníků byla při losování možnost výběru mezi třídou 6.A, 6.B a 6.C. Při průměrném počtu 23 žáků v každé třídě, jsem při losování vybrala z každého ročníku dvě třídy. Kritériem pro vyplnění dotazníků byla dobrovolnost, ochota vyplnit dotazník a podmínka, aby respondent byl žákem druhého stupně Základní školy Zdice.

3.6 Metody výzkumu

Zvolila jsem výzkumnou metodu dotazníkového šetření, výzkumným nástrojem byl anonymní dotazník vlastní konstrukce. V úvodu je seznámení respondentů s cílem výzkumu,

pokyny pro vyplnění, poděkování respondentům. Dotazník obsahuje 10 otázek. Otázky číslo 1 a 2 jsou identifikační, otázky číslo 3 až 5 jsou uzavřené, otázka číslo 6 je uzavřená – tvořená sedmistupňovou škálou, otázky číslo 7 až 9 jsou uzavřené a otázka číslo 10 je otevřená. K výzkumné otázce č. 1 se vztahuje položka dotazníku č. 6 a 10. K výzkumné otázce číslo 2 se vztahuje položka č. 3, 4 a 7 dotazníku. K výzkumné otázce č. 3 se vztahuje položka č. 3 a 6 dotazníku. K výzkumné otázce číslo 4 se vztahuje položka číslo 4 a 6 dotazníku. K výzkumné otázce číslo 5 se vztahuje položka číslo 6, 7 a 9 dotazníku. K výzkumné otázce číslo 7 se vztahuje položka číslo 5 a 6 dotazníku. Dotazník viz. Příloha č.1.

Před vlastním výzkumem byl proveden předvýzkum k ověření správnosti navrženého dotazníku. Dotazník byl osobně předán respondentům a byly podány instrukce k jeho vyplnění, popřípadě zodpovězeny dotazy a nesrovnalosti k možnostem vyplnění dotazníku. Při statistickém zpracování dat vznikl problém s výběrem vhodné statistické metody, která by odpovídala požadavkům výzkumu. Na základě tohoto zjištění, byla otázka č. 6 v dotazníku (původně otevřená otázka) přepracována do odpovědí s možností výběru ze sedmi stupňové škály. Dotazník je jedna z technik výzkumu, která umožňuje oslovit velké množství respondentů při nízké míře finančních nákladů. Vysoká návratnost dotazníku byla zaručena osobní přítomností při vyplňování dotazníků a jejich následným výběrem.

3.7 Způsob zpracování dat

Data byla zpracována pomocí tabulkového procesoru. Pro zpracování údajů jsem data převedla do číselné podoby a vypočítala absolutní a relativní četnost, které jsou vyjádřeny i v grafické podobě. Pro zpracování dat jsem využila Studentův T-test, pomocí kterého můžeme dle Chráska (2007, s. 122-127) rozhodnout, „zda dva soubory dat, získané měřeními ve dvou různých skupinách objektů, mají stejný aritmetický průměr.“ U výpočtu T-testu se nejdříve musí vypočítat aritmetické průměry u obou skupin, které se následně dosadí do vzorce pro výpočet směrodatné odchylky a tzv. nestranného odhadu rozptylu.

$$s^2 = \frac{1}{n_1 + n_2 - 2} \left[\sum (x_{1i} - \bar{x}_1)^2 + \sum (x_{2i} - \bar{x}_2)^2 \right]$$

Dalším výpočtem je pak studentovo testové kritérium t

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{s} \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}}$$

Vypočtená hodnota t se srovná s kritickou hodnotou testového kritéria pro zvolenou hladinu významnosti a příslušný počet stupňů volnosti. Stupně volnosti se u Studentova T-testu určí podle vztahu:

$$f = n_1 + n_2 - 2$$

Pokud je vypočtená hodnota menší než hodnota kritická, musíme přijmout nulovou hypotézu. V opačném případě přijímáme hypotézu alternativní.

U získaných dat, kde se vyskytují více jak dva soubory a není tedy možné použít Studentův T-test, jsem použila tzv. ANOVU, neboli analýzu rozptylu. Dle Chrásky (2007, s.132-135) přináší analýza rozptylu přesné a spolehlivé výsledky. ANOVA nám umožňuje vypočítat ze souboru, který má několik skupin, dva na sobě nezávislé odhady rozptylu. První je odhad vycházející z rozptylu mezi průměry skupin a druhý vychází z rozptylu uvnitř skupin. Rozptyl uvnitř skupin vypočítáme tak, že nejdříve vypočítáme rozptyl pro všechny skupiny a z nich potom určíme průměr. Jestliže rozptyl mezi skupinami je významně větší než rozptyl uvnitř skupin, znamená to, že výsledky ve skupinách se statisticky významně liší. K posouzení poměru obou rozptylů se používá F- test.

$$F = \frac{\text{rozptyl mezi skupinami}}{\text{rozptyl uvnitř skupin}}$$

Pro výpočet odhadů rozptylu vypočítáme nejdříve tzv. součty čtverců $\sum (x - \bar{x})^2$, které se musí dále dělit počtem stupňů volnosti tj. $n - 1$. Při analýze rozptylu se pracuje jen se součty čtverců. Celkový součet čtverců se vypočítá ze vzorce

$$S\check{C} = \sum (x - \bar{x})^2 = \sum x^2 - \bar{x} \sum x = \sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}$$

kde x představuje jednotlivé naměřené hodnoty ve všech skupinách, $\bar{x}$ je aritmetický průměr všech hodnot, $\sum x$ je součet všech naměřených hodnot.

Součet čtverců mezi skupinami je mírou variability pro průměry skupin. Výpočet je dán vzorcem:

$$S\check{C} \text{ mezi skupinami} = \frac{(\sum x_a)^2}{n_a} + \frac{(\sum x_b)^2}{n_b} + \frac{(\sum x_c)^2}{n_c} - \frac{(\sum x)^2}{n}$$

Součet čtverců uvnitř skupin lze vypočítat takto:

$$S\check{C} \text{ uvnitř skupin} = \text{Celkový } S\check{C} - S\check{C} \text{ mezi skupinami.}$$

Dalším krokem analýzy rozptylu je rozhodnutí, zda rozptyl mezi skupinami je signifikantně větší než rozptyl uvnitř skupin pomocí F-testu. Vypočítanou hodnotu F srovnáme s kritickou hodnotou F pro danou hladinu významnosti a stupně volnosti. Pokud je vypočítaná hodnota větší než hodnota kritická, odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Dotazníkové šetření se účastnilo 134 žáků z 6., 7., 8. a 9. tříd Základní školy Zdice. Při kontrole správnosti vyplnění dotazníků jsem byla nucena 8 dotazníků pro účely dalšího zpracování vyřadit, z důvodu chybného vyplnění některých (položek) otázek. Pro potřeby výzkumu jsem použila 126 vyplněných dotazníků.

Obecné údaje o respondentech

Otázka č. 1 - Pohlaví respondentů

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>chlapci</i>	60	48
<i>dívky</i>	66	52
	126	100

Tab. 1: Pohlaví respondentů

Komentář: ve výzkumném souboru bylo zastoupeno 66 dívek a 60 chlapců. Z číselných údajů je patrné, že rozložení výzkumného vzorku z hlediska pohlaví je rovnoměrné.

Otázka č. 2 – Bydliště respondentů

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>byt</i>	16	13
<i>dům</i>	110	87
	126	100

Tab. 2: Bydliště respondentů

Komentář: Ve výzkumném souboru je z hlediska místa bydliště ve větší míře zastoupení respondentů žijících v rodinných domech. Tuto skutečnost si lze vysvětlit na základě faktů, že do Základní školy dochází a dojíždí i žáci z okolních vesnic, kde se nevyskytují bytové jednotky a ve městě Zdice je jen jedno sídliště, ze kterého děti dochází do školy.

4.1 Popisná statistika

Otázka č. 3 – Úplnost x neúplnost rodiny

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>s oběma rodiči</i>	82	65
<i>s jedním rodičem</i>	41	33
<i>jiné</i>	3	2
	126	100

Tab. 3: Úplnost x neúplnost rodiny respondentů

Komentář: 82 respondentů (65%) žije v úplné rodině, 41 respondentů (33%) uvedlo, že žijí pouze s jedním rodičem, jeden respondent žije ve střídavé péči a 3 respondenti uvedli, že žijí s prarodiči.

Otázka č. 4 – Kolik dětí je ve Vaší rodině?

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>jedináček</i>	17	13
<i>jeden sourozenec</i>	72	57
<i>dva sourozenci</i>	26	21
<i>tři a více sourozenců</i>	11	9
	126	100

Tab. 4: Počet dětí v rodině

Komentář: 72 respondentů (57%) uvedlo, že žije ve společné domácnosti s jedním sourozencem, 26 z dotazovaných respondentů (21%) žije se dvěma sourozenci, 17 respondentů (13%) nemá žádného sourozence a naopak 11 respondentů (9%) žije s třemi a více sourozenci.

Otázka č. 5 – Jak se k Tobě chovají rodiče?

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>liberální</i>	7	6
<i>demokratická</i>	98	78
<i>autoritativní</i>	21	16
	126	100

Tab. 5: Výchovný styl rodičů

Komentář: 98 respondentů (78%) uvedlo, že jsou vychováni v duchu demokratického výchovného stylu – tedy mají svá práva, ale i povinnosti, kterými se musí řídit. Rodiče

respektují jejich názor, který mohou bez problémů sdělit. Dalších 21 respondentů (16%) se domnívá, že rodiče uplatňují autoritativní výchovný styl a pouze 7 z dotazovaných (6%) uvádí za používaný výchovný styl liberální. V případě posuzování těchto výsledků je třeba zohlednit, že jde o subjektivní pocit žáků, kteří se vzhledem k věkové struktuře vzorku mohou nacházet již v období puberty a jejich úsudek může být zkreslený.

Otázka č. 6 – Jak trávíš volný čas?

6.1. - Sledovanost televize ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	10	43	13	57	23	19
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	23	59	16	41	39	31
<i>5 – 6x týdně</i>	24	57	18	43	42	33
<i>3 – 4x týdně</i>	5	56	4	44	9	7
<i>1 – 2x týdně</i>	3	38	5	63	8	6
<i>Méně než 1x týdně</i>	1	20	4	80	5	4
<i>Nikdy</i>	0	0	0	0	0	0

Tab. 6: Sledovanost televize ve volném čase

Komentář: Ze zkoumaného vzorku respondentů sleduje televizi denně více jak tři hodiny celkem 23 (19%) respondentů. Z toho 13 (57%) chlapců a 10 (43%) dívek. Méně než tři hodiny denně sleduje celkem 39 (31%) respondentů. Větší počet 23 (59%) připadá na dívky a 16 (41%) na chlapce. Pětkrát až šestkrát týdně sleduje televizi celkem 42 (33%) respondentů. Z toho mají opět vyšší zastoupení dívky 24 (57%) a 18 (43%) chlapci. Tři až čtyřikrát týdně sleduje televizi pouze 9 (7%) respondentů - 5 dívek a 4 chlapci. Jednou nebo dvakrát týdně se na televizi dívají 3 dívky a 5 chlapců. Odpověď méně než jednou týdně zaškrtnla pouze 1 dívka a 4 chlapci. Denně se tedy na televizi dívá 62 (50%) z dotázaných respondentů.

6.2. - Práce a hry na počítači ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	16	42	22	58	38	30
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	19	48	21	53	40	32
<i>5 – 6x týdně</i>	17	65	9	35	26	21
<i>3 – 4x týdně</i>	3	75	1	25	4	3
<i>1 – 2x týdně</i>	4	50	4	50	8	6
<i>Méně než 1x týdně</i>	5	83	1	17	6	5
<i>Nikdy</i>	2	50	2	50	4	3

Tab. 7: Práce a hry na počítači ve volném čase

Komentář: Ze zkoumaného vzorku respondentů ve volném čase na počítači pracuje nebo si hraje hry denně více jak tři hodiny celkem 38 (30%) respondentů. Z toho 22 (58%) chlapců a 16 (42%) dívek. Méně než tři hodiny denně se počítači věnuje celkem 40 (32%) respondentů. Z toho 19 (48%) dívek a 21 (53%) chlapců. Pětkrát až šestkrát týdně pracuje nebo si na počítači hraje celkem 26 (21%) respondentů. Z toho mají vyšší zastoupení 17 (65%) dívky a 9 (35%) chlapci. Tři až čtyřikrát týdně se počítači věnují pouze 4 (3%) respondenti (3 dívky a 1 chlapec). Jednou nebo dvakrát týdně zahrlo celkem 8 (6%) respondentů z toho 4 dívky a 4 chlapci. Odpověď méně než jednou týdně zaškrtnulo 6 (5%) respondentů, z toho 5 dívek a pouze 1 chlapec. Možnost „Nikdy“ vybrali celkem 4 (3%) respondenti (2 dívky a dva chlapci). Z výzkumu je patrné, že s počítačem se denně baví nadpoloviční většina - 78 (62%) respondentů. Z toho jsou ve vyšší míře zastoupeni chlapci v počtu 43 (55%) a dívky v počtu 35 (45%).

6.3. - Poslech hudby ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	28	62	17	38	45	36
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	14	48	15	52	29	23
<i>5 – 6x týdně</i>	14	67	7	33	21	17
<i>3 – 4x týdně</i>	4	29	10	71	14	11
<i>1 – 2x týdně</i>	2	33	4	67	6	5
<i>Méně než 1x týdně</i>	3	38	5	63	8	6
<i>Nikdy</i>	1	33	2	67	3	2

Tab. 8: Poslech hudby ve volném čase

Komentář: Celkem denně poslouchá hudbu 74 (59%) z dotazovaných respondentů. Dívky zaujímají 57% a chlapci 43%. Denně více jak tři hodiny poslouchá hudbu 45 (36%) z dotazovaných respondentů. Z toho 28 (62%) dívek a 17 (38%) chlapců. Méně jak tři hodiny denně poslouchá hudbu celkem 29 (23%) respondentů z toho 14 (48%) dívek a 15 (52%) chlapců. Podíl respondentů, kteří poslouchají hudbu 3 – 4x týdně tvoří 11%, 1 – 2x týdně poslouchá hudbu celkem 6 (5%) z dotazovaných respondentů, méně než 1 týdně poslouchá hudbu 8 (6%) respondentů a odpověď „Nikdy“ zahrhli 3 (2%)respondenti. Z výzkumu vyplývá, že hudba a její poslech tvoří významný podíl náplně volného času a je důležitou součástí života zkoumané věkové kategorie.

6.4. - Četba ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	6	86	1	14	7	6
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	13	76	4	24	17	13
<i>5 – 6x týdně</i>	9	60	6	40	15	12
<i>3 – 4x týdně</i>	7	47	8	53	15	12
<i>1 – 2x týdně</i>	12	40	18	60	30	24
<i>Méně než 1x týdně</i>	9	60	6	40	15	12
<i>Nikdy</i>	10	37	17	63	27	21

Tab. 9: Četba ve volném čase

Komentář: Statistiky ukazují, že se podíl četby ve volném čase dětí a mládeže snižuje. Z tohoto důvodu jsem otázku četby nedělila na jednotlivé podskupiny (četbu knih, časopisů a novin), ale pojala jsem četbu (v rámci dotazníku) v širším slova smyslu zahrnující široké spektrum nabídky možností četby, podle zaměření žáků. Výsledky výzkumu ukazují, že podíl četby v rámci vyplnění volného času žáků je v porovnání s předchozími třemi aktivitami v menšinovém zastoupení. Denně se četbě věnuje pouze 24 (19%) z dotazovaných respondentů. Více jak tři hodiny denně se četbě věnuje 6 (86%) dívek a pouze 1 (14%) chlapec. Denně méně než tři hodiny se četbě věnuje 13 (76%) dívek a 4 (24%) chlapci. 5 – 6x týdně se četbou zabývá 15 (12%) z dotazovaných respondentů a stejně tak je vyhodnocena v celkovém počtu možnost, kdy se žáci věnují četbě 3 – 4x týdně, tedy 12% z celkového počtu dotazovaných. V nejhojnějším počtu respondenti volili variantu, kdy se četbě věnují 1 – 2x týdně. Tuto možnost volilo celkem 30 (24%) respondentů. Z toho 12 (40%) dívek a 18 (60%) chlapců. Alternativu méně než jednou týdně volilo celkem 15 (12%) respondentů, z toho větší zastoupení 9 (60%) připadlo na dívky a 6 (40%) na chlapce. Varovným signálem z hlediska rozvoje osobnosti může být fakt, že celkem 27 (21%) respondentů uvedlo, že četba nevyplňuje jejich volný čas nikdy. Větší počet v tomto případě připadl na chlapce 17 (63%) a dívky byly zastoupeny v počtu 10 (37%).

6.5. - Setkávání se s přáteli ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	27	56	21	44	48	38
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	6	55	5	45	11	9
<i>5 – 6x týdně</i>	18	58	13	42	31	25
<i>3 – 4x týdně</i>	7	47	8	53	15	12
<i>1 – 2x týdně</i>	3	27	8	73	11	8
<i>Méně než 1x týdně</i>	4	57	3	43	7	6
<i>Nikdy</i>	1	33	2	67	3	2

Tab. 10: Setkávání se s přáteli ve volném čase

Komentář: Setkávání se s přáteli ve volném čase je významnou a důležitou součástí života člověka. Na významu obzvláště nabývá u mládeže nacházející se ve věkovém rozmezí 11-15 let, jako je zkoumaný vzorek. Vrstevníci pomáhají jedinci s odpoutáváním se od rodiny a přebíráním odpovědnosti. Ve vrstevnických skupinách se učí novým sociálním rolím, spolupráci, její členové prožívají pocit určité ochrany a zázemí, atd.. V našem zkoumaném vzorku se s přáteli každý den setkává celkem 59 (47%) respondentů, z toho je 33 (56%) dívek a 26 (44%) chlapců. Potřebu setkávat se s přáteli více jak 3 hodiny denně označilo 48 (38%) respondentů. Z toho 27 (56%) dívek a 21 (44%) chlapců. Potřebu setkávat se s přáteli každý den, ale méně než tři hodiny, zahrlo v dotazníku 6 dívek a 5 chlapců. Velkou početní skupinu tvořily odpovědi s výběrem možnosti setkávat se s přáteli 5 – 6x týdně. Tuto možnost zvolilo celkem 31 (25%) respondentů, z toho 18 (58%) dívek a 13 (42%) chlapců. 3 – 4x týdně se s přáteli schází 15 (12%) respondentů – 7 dívek a 8 chlapců. 1 – 2x týdně se s přáteli setkává 11 (8%) z dotazovaných respondentů. Méně než 1 týdně 7 (6%) respondentů a možnost odpovědi „Nikdy“ využili 3 (2%) respondenti.

6.6 - Studium a příprava do školy ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	10	67	5	33	15	12
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	23	55	19	45	42	33
<i>5 – 6x týdně</i>	14	56	11	44	25	20
<i>3 – 4x týdně</i>	5	50	5	50	10	8
<i>1 – 2x týdně</i>	7	54	6	46	13	10
<i>Méně než 1x týdně</i>	7	41	10	59	17	14
<i>Nikdy</i>	0	0	4	100	4	3

Tab. 11: Studium a příprava do školy ve volném čase

Komentář: Studium a příprava do školy patří do důležitých každodenních činností, jejichž míra naplnění souvisí s osobnostními charakteristikami jedince a odráží se v možnostech budoucího profesního uplatnění. Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že se žáci na druhém stupni ZŠ přípravě do školy věnují a ta tvoří nezanedbatelný časový úsek náplně ve volném čase. Denně se studiu a přípravě do školy věnuje 57 (45%) respondentů, z toho 33 (58%) dívek a 24 (42%) chlapců. Více jak tři hodiny denně se studiu a přípravě do školy věnuje 10 (67%) dívek a 5 (33%) chlapců a méně než tři hodiny se studiu a přípravě do školy věnuje 23 (55%) dívek a 19 (45%) chlapců. Další početnou skupinu tvoří respondenti, kteří zatrhlí, že se studiu a přípravě do školy věnují 5 – 6x týdně. Tu tvoří celkem 25 (20%) respondentů, z toho 14 (56%) dívek a 11 (44%) chlapců. 3 – 4x týdně se studiu a přípravě do školy věnuje celkem 10 (8%) respondentů. Odpověď 1 – 2x týdně zvolilo celkem 13 (10%) respondentů, možnost méně než 1 týdně označilo celkem 17 (14%) respondentů a odpověď „Nikdy“ zvolili pouze 4 chlapci a žádná dívka.

6.7. - Nuda, nicnedělání ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	5	83	1	17	6	5
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	8	73	3	27	11	9
<i>5 – 6x týdně</i>	2	67	1	33	3	2
<i>3 – 4x týdně</i>	5	45	6	55	11	9
<i>1 – 2x týdně</i>	15	65	8	35	23	18
<i>Méně než 1x týdně</i>	17	52	16	48	33	26
<i>Nikdy</i>	14	36	25	64	39	31

Tab. 12: Nuda, nicnedělání ve volném čase

Komentář: Stále častěji se setkáváme u dětí a mládeže s pojmy „nuda“ a „nicnedělání“. Děti a mládež v mnoha případech neumí hodnotně využívat volný čas, nemají dostatek informací, jak by svůj volný čas mohli kvalitně naplňovat, nejsou dostatečně a kvalitně vedeni k hodnotnému využívání volného času, a to jak ze strany rodiny, tak i ze strany školy nebo obce. V našem výzkumu pojmy „nuda“ a „nicnedělání“ zaujímají také své místo. Denně se nudí 17 (14%) z celkového počtu respondentů. Z toho 13 (76%) dívek a 4 chlapci. 5 dívek a 1 chlapec uvedl, že se denně nudí více jak 3 hodiny. Méně než tři hodiny se nudí 8 dívek a 3 chlapci. 5 – 6x týdně zažívá nudu celkem 3 (2%) z dotazovaných respondentů. 11 (9%) z dotazovaných respondentů zažívá nudu 3 – 4x týdně. Z toho 5 dívek a 6 chlapců. 1 – 2x týdně zažívá nudu celkem 23 (18%) respondentů – 15 (65%) dívek a 8 (35%) chlapců. Největší počet respondentů se přiklání k variantě, kdy se nudí méně než 1x týdně a to v celkovém počtu 33 (26%) z dotazovaných respondentů. Z celkového počtu 126 dotazovaných respondentů zvolilo 39 (31%) respondentů možnost, že se nenudí nikdy. Z komentáře, tabulky a grafu je zřejmé, že naplnění volného času dětí a mládeže není z hlediska prožívání nudy optimální. Děti se mohou díky nudě a nicnedělání projevovat negativně vůči sobě i společnosti. Roste také riziko vzniku sociálně patologických jevů. Z těchto důvodů je důležité pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže. Děti a mládež by se měly učit od útlého věku, jak hodnotně naplňovat volný čas a tím přispívat k vlastní-

mu rozvoji osobnosti.

6.8. - Domácí práce, úklid, nakupování ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	6	67	3	33	9	7
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	13	65	7	35	20	16
<i>5 – 6x týdně</i>	10	71	4	29	14	11
<i>3 – 4x týdně</i>	10	48	11	52	21	17
<i>1 – 2x týdně</i>	18	51	17	49	35	28
<i>Méně než 1x týdně</i>	7	41	10	59	17	13
<i>Nikdy</i>	1	10	9	90	10	8

Tab. 13: Domácí práce, úklid, nakupování ve volném čase

Komentář: Z výzkumu vyplývá, že 28% z dotazovaných respondentů tráví část volného času pomocí rodičům 1 – 2x týdně. Denně více jak 3 hodiny pomáhá rodičům 9 (7%) respondentů a denně méně než tři hodiny připadá na 20 (16%) z dotazovaných respondentů. Variantu 5 – 6x týdně zvolilo celkem 14 (11%) respondentů. Méně než 1x týdně pomáhá rodičů s domácími pracemi, úklidem nebo nakupováním 17 (13%) respondentů. Ve všech uvedených případech připadá větší četnost na dívky oproti chlapcům. Výjimku představuje varianta 3 – 4x týdně, kdy o jednu četnost převažuje odpověď chlapců. Lze tedy předpokládat, že se dívky více věnují pomoci rodičům než chlapci. Tento fakt je vysledovatelný i z možnosti odpovědi „nikdy“, kterou mohli respondenti zvolit v případě, že rodičům s domácími pracemi, úklidem, nebo nakupováním nepomáhají nikdy. Této možnosti odpovědi využilo celkem 10 respondentů, z toho 9 zastupovali chlapci. Předpoklad, že dívky více pomáhají rodičům v domácnosti je podpořen i udržujícím se tradičním dělení rolí muže a ženy v rodině, kdy žena zajišťuje chod domácnosti a péči o jednotlivé členy v oblasti stravování, péči o zevnějšek atd. a muž zajišťuje „jako hlava rodiny“ rodinu po stránce finanční.

6.9. - Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase

	<i>Dívky</i>		<i>Chlapci</i>		<i>Celkem</i>	
	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	relativní četnost v %	absolutní četnost	% z počtu všech resp.
<i>Denně více než 3 hodiny</i>	3	33	6	67	9	7
<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	2	25	6	75	8	6
<i>5 – 6x týdně</i>	6	50	6	50	12	10
<i>3 – 4x týdně</i>	12	52	11	48	23	18
<i>1 – 2x týdně</i>	22	61	14	39	36	29
<i>Méně než 1x týdně</i>	6	43	8	57	14	11
<i>Nikdy</i>	15	63	9	38	24	19

Tab. 14: Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase

Komentář: Zájmová činnost představuje významnou součást naplňování volného času dětí a mládeže. I když s rostoucím věkem zájem o organizované využívání volného času klesá, lze v rámci našeho výzkumu vysledovat, kolik času či jak často a jaké kroužky děti navštěvují. Nejčastěji se vyskytující frekvencí návštěvnosti kroužků zaznamenala odpověď s možností 1 – 2x týdně. Tuto možnost zvolilo celkem 36 (29%) respondentů. Z toho 22 (61%) dívek a 14 (39%) chlapců. Další již méně pozitivní výsledek představuje druhá nejčastější možnost odpovědi „nikdy“, kterou označilo 24 (19%) respondentů. Z toho početně převažovaly odpovědi dívek 15 (63%) a odpovědi chlapců tvořilo 9 (38%) respondentů. V pořadí třetí nejčastější odpovědí byla možnost návštěvy kroužků 3 – 4x týdně, kterou zvolilo 23 (18%), z toho 12 (52%) odpovědí tvořily dívky a 11 (48%) chlapci. Méně než jednou týdně navštěvuje nějaký kroužek 14 (11%) respondentů, 12 (10%) z dotazovaných respondentů navštěvuje kroužek 5 – 6x týdně a možnost denních návštěv kroužků zvolilo 17 (13%) respondentů, z toho 9 (7%) respondentů uvedlo, že se v kroužku (kroužcích) zdržuje více jak tři hodiny denně.

	<i>denně více než 3 hodiny</i>	<i>Denně méně než 3 hodiny</i>	<i>5 – 6x týdně</i>	<i>3 – 4x týdně</i>	<i>1 – 2x týdně</i>	<i>Méně než 1x týdně</i>	<i>Nikdy</i>
<i>sledovano st televize</i>	23	39	42	9	8	5	0
<i>práce na PC</i>	38	40	26	4	8	6	4
<i>poslech hudby</i>	45	29	21	14	6	8	3
<i>četba</i>	7	17	15	15	30	15	27
<i>přátelé, parta</i>	48	11	31	15	11	7	3
<i>studium, příprava do školy</i>	15	42	25	10	13	17	4
<i>nuda, nic- nedělání</i>	6	11	3	11	23	33	39
<i>domácí práce, úklid, nakupo- vání</i>	9	20	14	21	35	17	10
<i>zájmová činnost</i>	9	8	12	23	36	14	24

Tab. 15: *Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase*

Komentář: Z hlediska výsledků výzkumu považuji za důležité porovnat a vyhodnotit, jaká z aktivit je v závislosti na časové dotaci nejfrekventovanější. V pořadí první tři aktivity, kterým se respondenti věnují více jak 3 hodiny denně, jsou setkávání s přáteli (48 respondentů), poslech hudby (45 respondentů) a práce na počítači (38 respondentů). Méně než tři hodiny denně věnují respondenti nejvíce studiu a přípravě do školy (42 respondentů), práci na počítači (40 respondentů), sledování televize (39 respondentů). Mezi první tři aktivity, kterým se respondenti nejčastěji věnují 5 – 6x týdně, patří sledování televize (42 respondentů), setkávání se s přáteli (31 respondentů) a práce na počítači (26 respondentů). Mezi tři nejčastější aktivity vykonávané 3 – 4x týdně zařadili respondenti zájmovou činnost (23 respondentů), domácí práce, úklid a nakupování (21 respondentů) a třetí místo má v četnosti (15 respondentů) stejné zastoupení u setkávání se s přáteli a četby. 1 – 2x týdně se respondenti nejčastěji věnují zájmové činnosti (36 respondentů), domácím pracím, úklidu a nakupování (35 respondentů) a četbě (30 respondentů). Mezi nejčastější tři aktivity vykonávané méně než 1x týdně patří nuda a nicnedělání (33 respondentů), na druhém místě je se stejnou četností (17 respondentů) domácí práce, úklid a nakupování a studium a pří-

prava do školy. Mezi nejčastěji volenou aktivitu, kterou respondenti nevykonávají nikdy, patří nuda a nicnedělání (39 respondentů), četba (27 respondentů) a zájmová činnost, do které respondenti nejčastěji zahrnovali návštěvu sportovních a pohybových kroužků, výtvarný kroužek, kroužek rybářů, taneční kroužek apod. (24 respondentů).

Z výzkumu vyplývá, že mezi nejčastěji volené aktivity v závislosti na časové dotaci patří sledování televize, práce s počítačem a setkávání se s přáteli. Mezi časté aktivity, které mají nižší časovou dotaci (vyskytující se 1 – 4x týdně) patří studium a příprava do školy, zájmová činnost, domácí práce, úklid a nakupování, četba, ale i nuda a nicnedělání.

Otázka č. 7 – Jaké nejvyšší vzdělání mají Tvoje rodiče?

7.1. - Vzdělání matky respondentů

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>základní</i>	8	7
<i>střední odborné</i>	33	26
<i>úplné střední odborné</i>	63	50
<i>vysokoškolské</i>	22	17
	126	100

Tab. 16: Vzdělání matky respondentů

Komentář: Z dotazníkového šetření vyplývá, že největší zastoupení úrovně dosaženého vzdělání matek respondentů je ÚSO – tedy úplné střední odborné s maturitou v počtu 63 (50%) z dotazovaných, druhé v pořadí nejvíce zastoupené vzdělání u matek je střední odborné vzdělání 33 (26%), které je zakončeno závěrečnou zkouškou a předáním výučního listu. Pouze 22 (17%) z dotazovaných uvedlo, že jejich matka má vysokoškolské vzdělání. A naopak 8 (7%) z dotazovaných uvedlo, že jejich matka má pouze základní vzdělání. Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že matky respondentů mají základní vzdělání a dále některý z dvouletých oborů, který není zakončen výučním listem, ale pouze certifikátem o absolvování.

7.2. - Vzdělání otce respondentů

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>základní</i>	14	11
<i>střední odborné</i>	48	38
<i>úplné střední odborné</i>	45	36
<i>vysokoškolské</i>	19	15
	126	100

Tab. 17: Vzdělání otce respondentů

Komentář: U otců převažuje podle dotazovaných, střední odborné vzdělání s absolutní četností 48 (38 %), na druhém místě figuruje vzdělání úplné střední odborné s maturitou v počtu 45 (36%), třetí je pak s celkovým počtem 19 (15%) vysokoškolské vzdělání a 14 (11%) z respondentů uvedlo, že jejich otec má pouze základní vzdělání.

7.3. Nejvyšší dosažené vzdělání v rodině respondentů

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>základní</i>	6	5
<i>střední odborné</i>	26	21
<i>úplné střední odborné</i>	67	53
<i>vysokoškolské</i>	27	21
	126	100

Tab. 18: Nejvyšší dosažené vzdělání v rodině respondentů

Komentář: Při srovnání nejvyššího dosaženého vzdělání u otců a matek dotazovaných žáků je patrné, že ženy dosahují vyššího vzdělání než muži. Pro potřeby dalšího zpracování výzkumu jsem ještě z dotazníku vyhodnotila, jaké je nejvyšší dosažené vzdělání v rodině respondenta. (tzn. porovnání vzdělání otce a matky). Nejvíce zastoupené nejvyšší vzdělání v rodině respondenta je úplné střední odborné s maturitou v počtu 67 (53%) z dotazovaných respondentů. Dále je v počtu 27 (21%) zastoupeno vysokoškolské vzdělání, 26 (21%) z dotazovaných uvedlo, že nejvyšší vzdělání v rodině připadá na střední odborné bez maturity a v 6 případech mají oba rodiče dotazovaných žáků pouze základní vzdělání.

Otázka č. 8 Jak převážně tráví volný čas Tvoji rodiče během pracovních dní?**8.1. - Využití volného času matek respondentů během pracovního týdne**

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>sama bez dětí</i>	17	14
<i>aktivně s dětmi</i>	57	45
<i>pasivně s dětmi</i>	52	41
	126	100

Tab. 19: Využití volného času matek respondentů během pracovního týdne

Komentář: Respondenti v 57 případech (45%) uvedli, že matky svůj volný čas během pracovního týdne aktivně tráví s dětmi, 52 respondentů (41%) uvedlo, že matky tráví svůj volný čas s dětmi pasivní formou a pouze 17 z dotazovaných (14%) respondentů uvedlo, že matky svůj volný čas během pracovních dní tráví samy bez přítomnosti dětí. Lze předpokládat, že volný čas matek během pracovních dní tvoří minimální časový úsek vzhledem k pracovní vyčerpání v zaměstnání a následné časové náročnosti zabezpečení chodu rodiny.

8.2. - Využití volného času otců respondentů během pracovních dní

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>sám bez dětí</i>	39	31
<i>aktivně s dětmi</i>	35	28
<i>pasivně s dětmi</i>	52	41
	126	100

Tab. 20: Využití volného času otců respondentů během pracovních dní

Komentář: Respondenti uvedli, že otec tráví volný čas během pracovních dní v 52 případech (41%) pasivně s dětmi, 35 z dotazovaných respondentů (28%) se vyjádřilo, že otec s dětmi tráví svůj volný čas aktivně a 39 z dotazovaných respondentů (31%) uvedlo, že otec svůj volný čas tráví sám bez přítomnosti dětí. Zvýšený výskyt případů (srovnáme-li s tím, jak tráví svůj volný čas matky), kdy otec tráví svůj volný čas bez dětí, může být zapříčiněn faktem, že ve 22 případech, kdy respondenti uvedli, že otec tráví svůj volný čas během pracovního týdne sám bez dětí, současně uvedli, že žijí pouze s jedním rodičem, (dle současných statistik je ve většině případů dítě po rozvodu svěřováno do péče matky) a tudíž má otec omezené možnosti s dětmi svůj volný čas trávit.

Otázka č. 9 Jak převážně tráví volný čas Tvoji rodiče o víkendu?**9.1. Využití volného času matek respondentů o víkendu**

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>sama bez dětí</i>	13	10
<i>aktivně s dětmi</i>	71	57
<i>pasivně s dětmi</i>	42	33
	126	100

Tab. 21: Využití volného času matek respondentů o víkendu

Komentář: Z výpovědi respondentů je patrné, že se podíl, kdy matky svůj volný čas aktivně tráví s dětmi, zvyšuje v období, kdy nemusejí vykonávat svou profesi a mají tedy větší časové pole působnosti pro aktivní využití svého volného času s dětmi. 71 respondentů (57%) uvedlo, že matky tráví svůj volný čas s dětmi aktivně. Oproti volnému času, který matky s dětmi aktivně tráví během pracovních dní, dochází k 12 % nárůstu o víkendech. Na druhou stranu dochází pouze k 4% poklesu případů, kdy matky tráví svůj volný čas samy bez dětí oproti situaci během pracovních dní. Tuto skutečnost si vysvětlují tím, že v případě soužití dítěte pouze s jedním rodičem, dochází k střídavé péči, kdy si otec bere dítě (děti) pouze na víkend a matky mají omezenou možnost trávit svůj volný čas s dětmi.

9.2. Využití volného času otců respondentů o víkendu

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>sám bez dětí</i>	30	24
<i>aktivně s dětmi</i>	64	51
<i>pasivně s dětmi</i>	32	25
	126	100

Tab. 22: Využití volného času otců respondentů o víkendu

Komentář: Podle respondentů tráví v 64 případech (51%) otcové svůj volný čas o víkendech aktivně s dětmi. Jedná se o 23% nárůstu oproti výsledkům během pracovního týdne. V tomto smyslu pozitivní nárůst si lze vysvětlovat jednak snahou otců kompenzovat dětem deficit času, po který se dětem mohou věnovat během pracovního týdne, nebo jak jsem již výše zmínila, se jedná o případy, kdy žije dítě ve střídavé péči a otec si dítě (děti) bere pouze na víkendy a aktivním trávením volného času se snaží kompenzovat svou nepřítomnost během pracovního týdne. Stejně tak lze do této skupiny zařadit i případy, kdy je otec nucen v rámci svých pracovních povinností pobývat během týdne mimo domov a vrací se domů pouze na víkendy. Příkladem mohou být řidiči z povolání, kteří zajišťují dopravu zboží

z jedné země do druhé.

Otázka č. 10 Jaké kroužky a jak často navštěvuješ?

10.1. - Účast v zájmových kroužcích z hlediska pohlaví

	<i>ano</i>	<i>ne</i>	<i>Celkem</i>
<i>chlapci</i>	<i>40</i>	<i>20</i>	<i>60</i>
<i>dívky</i>	<i>35</i>	<i>31</i>	<i>66</i>
<i>Celkem</i>	<i>75</i>	<i>51</i>	<i>126</i>

Tab. 23: Účast v zájmových kroužcích z hlediska pohlaví

Komentář: S rostoucím věkem klesá u dětí a mládeže zájem o organizované využívání volného času. Výsledky mého výzkumu se v tomto bodě shodují. Ze 126 dotázaných respondentů jich 51 uvedlo, že nenavštěvuje žádný kroužek. Z toho ve větším zastoupení byly dívky v celkovém počtu 31. Větší zájem chlapců o zájmové kroužky může vyplývat z faktu, že se dívky většinou neúčastní skupinových sportů jako hokej nebo fotbal a ve městě je také menší nabídka sportovních aktivit pro dívky. Z tohoto důvodu mohla být četnost odpovědí u dívek nižší.

10.2. Druhy kroužků, které navštěvují chlapci

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>atletika</i>	1	2,50
<i>basketbal</i>	4	10,00
<i>hudební nástroj, zpěv</i>	5	12,50
<i>fotbal</i>	8	20,00
<i>gymnastika</i>	2	5,00
<i>hasiči</i>	7	17,50
<i>katolictví</i>	1	2,50
<i>rybář</i>	2	5,00
<i>sportovní hry</i>	4	10,00
<i>tenis</i>	1	2,50
<i>tanec</i>	1	2,50
<i>taekwondo</i>	2	5,00
<i>výtvarný kroužek</i>	1	2,50
<i>časopis</i>	1	2,50
	40	100

Tab. 24: Kroužky chlapci

Komentář: U chlapců převládají kroužky sportovní. Nejvíce početně zastoupenou sportovní volnočasovou aktivitou je fotbal, kroužek hasičů, následují sportovní hry a basketbal, gymnastika, taekwondo, atletika, tenis. Z hlediska zájmové činnosti společenskovední uváděli chlapci kroužek katolictví a vydávání školního časopisu. Z přírodovědných zájmových činností uváděli chlapci kroužek rybářství a z esteticko-výchovných zájmových činností uváděli kroužky hudební, taneční a kroužek zpěvu.

10.3. Druhy kroužků, které navštěvují dívky

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>zumba</i>	3	8,57
<i>výtvarný kroužek</i>	8	22,86
<i>volejbal</i>	1	2,86
<i>tenis</i>	1	2,86
<i>tanec</i>	6	17,14
<i>taekwondo</i>	2	5,71
<i>hudební nástroj, zpěv</i>	2	5,71
<i>koně</i>	5	14,29
<i>keramika</i>	1	2,86
<i>hasiči</i>	2	5,71
<i>golf</i>	2	5,71
<i>atletika</i>	1	2,86
<i>časopis</i>	1	2,86
	35	100

Tab. 25: Kroužky dívky

Komentář: U dívek stejně jako u chlapců převládají kroužky sportovní. Nejvíce početně zastoupenou sportovní volnočasovou aktivitou je Zumba (taneční fitness program), následuje taekwondo, kroužek hasičů, golf, atletika, tenis a volejbal. Z hlediska zájmové činnosti společenskovední uvedla jedna z dívek vydávání školního časopisu. Z přírodovědných zájmových činností uváděly dívky jezdecký kroužek, ze zájmové činnosti pracovní-technické uvedla jedna z dívek kroužek keramiky a z esteticko-výchovných zájmových činností uváděly kroužky hudební, zpěv, kroužek taneční a kroužek výtvarný.

10.4. - Druhy kroužků, které navštěvují chlapci a dívky

	<i>absolutní četnost</i>	<i>relativní četnost v %</i>
<i>atletika</i>	2	2,67
<i>basketbal</i>	4	5,33
<i>hudební nástroj, zpěv</i>	7	9,33
<i>fotbal</i>	8	10,67
<i>gymnastika</i>	2	2,67
<i>hasiči</i>	9	12,00
<i>katolictví</i>	1	1,33
<i>rybář</i>	2	2,67
<i>sportovní hry</i>	4	5,33
<i>tenis</i>	2	2,67
<i>tanec</i>	7	9,33
<i>taekwondo</i>	4	5,33
<i>výtvarný kroužek</i>	9	12,00
<i>časopis</i>	2	2,67
<i>golf</i>	2	2,67
<i>zumba</i>	3	4,00
<i>volejbal</i>	1	1,33
<i>koně</i>	5	6,67
<i>keramika</i>	1	1,33
	75	100

Tab. 26: Kroužky celkem

Komentář: z celkové zastoupení zájmových činností pro chlapce i dívky se nejčastěji vyskytují sportovní zájmové činnosti: kroužek hasičů – 9 respondentů, fotbal – 8 respondentů, basketbal – 4 respondenti, sportovní hry – 4 respondenti, taekwondo – 4 respondenti, Zumba – 3 respondenti, atletika – 2 respondenti, gymnastika- 2 respondenti, tenis – 2 respondenti, golf – 2 respondenti, volejbal – 1 respondent. Ze zájmových činností esteticko-výchovných uváděli respondenti výtvarný kroužek – 9 respondentů, hudební nástroje, zpěv – 7 respondentů, tanec – 7 respondentů. Do přírodovědných zájmových činností jsem podle výpovědi respondentů zařadila jezdecký kroužek, kam dochází 5 respondentů a kroužek rybářský, který navštěvují 2 respondenti. Ze společenskovedních zájmových činností uváděli respondenti vydávání školního časopisu – 2 respondenti a kroužek katolictví – 1 respondent. Z pracovně-technických zájmových činností uvedl jeden respondent kroužek keramiky.

4.2 Zpracování dat z dotazníkového šetření pomocí Studentova T- testu

Při zpracování výsledků dotazníkového šetření jsem pro jednu ze stanovených hypotéz použila studentův T-test. Pomocí studentova T-testu jsem zjišťovala, zda existuje souvislost mezi úplností a neúplností rodiny a způsobem využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice. Pro potřeby výpočtu jsem si stanovila nulovou a alternativní hypotézu. Pracovala jsem s hladinou významnosti 0,05 (95%).

H_0 – V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice stejný jako v rodině neúplné.

H_A – V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice rozdílný oproti způsobu využití volného času žáků druhého stupně základní školy v rodině neúplné.

Pro výpočet Studentova T- testu jsem použila data získaná z dotazníkové otázky č. 3, kde jsem zjišťovala, zda žáci žijí s jedním rodičem nebo oběma rodiči a dotazníkové otázky č.6., kde jsem zjišťovala, jakým činností po jaký časový úsek se žáci ve volném čase věnují. U dotazníkové otázky č. 3 byla zastoupená vedle možností „žiji s oběma rodiči“ a „žiji s jedním rodičem“ i možnost odpovědi „jiné (uved'te)“. Vzhledem k tomu, že této možnosti odpovědi využili pouze 3 z celkového počtu 126 respondentů, vyloučila jsem tuto možnost pro potřeby dalšího zpracování dat.

Počet respondentů žijících v úplné či neúplné rodině jsem postupně pomocí Studentova T- testu srovnávala se všemi, které byly zahrnuty v dotazníku pod otázkou č. 6 – Jak trávíš svůj volný čas? Výsledky Studentova T-testu jsem zpracovala do tabulek a přidala i jejich grafické znázornění.

Z níže vypsanych výsledků je patrné, že způsob trávení volného času u žáků druhého stupně Základní školy Zdice nemá souvislost s tím, zda žák žije v úplné či neúplné rodině. Ani v jednom případě nebyla odmítnuta nulová hypotéza a přijata hypotéza alternativní.

*Výsledky Studentova T-testu***1. Úplnost / neúplnost rodiny x sledovanost televize**

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	2,66	2,63
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,32	
<i>t</i>	0,096	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 27: *Úplnost / neúplnost rodiny x sledovanost televize*

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = 0,096$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska sledovanosti televize stejný jako v rodině neúplné.

2. Úplnost / neúplnost rodiny x práce na počítači

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	2,46	2,56
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,6	
<i>t</i>	-0,318	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 28: *Úplnost / neúplnost rodiny x práce na počítači*

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = -0,318$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska práce na počítači stejný jako v rodině neúplné.

3. Úplnost / neúplnost rodiny x poslech hudby

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	2,34	2,68
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,66	
<i>t</i>	-1,07	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 29: Úplnost / neúplnost rodiny x poslech hudby

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = -1,07$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska poslechu hudby stejný jako v rodině neúplné.

4. Úplnost / neúplnost rodiny x četba

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	4,22	4,67
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,87	
<i>t</i>	-1,26	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 30: Úplnost / neúplnost rodiny x četba

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = -1,26$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než

hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska četby stejný jako v rodině neúplné.

5. Úplnost / neúplnost rodiny x setkávání se s přáteli

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	2,41	2,88
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,71	
<i>t</i>	-1,44	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 31: Úplnost / neúplnost rodiny x setkávání se s přáteli

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = -1,44$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska setkávání se s přáteli stejný jako v rodině neúplné.

6. Úplnost / neúplnost rodiny x studium, příprava do školy

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	3,2	3,2
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,7	
<i>t</i>	0	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 32: Úplnost / neúplnost rodiny x studium, příprava do školy

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = -1,44$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než

hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska studia, přípravy do školy stejný jako v rodině neúplné.

7. Úplnost / neúplnost rodiny x nuda, nicnedělání

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	5,46	5,21
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,79	
<i>t</i>	0,73	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 33: Úplnost / neúplnost rodiny x nuda, nicnedělání

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = 0,73$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska nudy, nicnedělání stejný jako v rodině neúplné.

8. Úplnost / neúplnost rodiny X domácí práce, úklid, nakupování

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	3,68	4,34
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,71	
<i>t</i>	-2,02	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 34: Úplnost / neúplnost rodiny x domácí práce, úklid, nakupování

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = -2,02$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska domácí práce, úklid, nakupování stejný jako v rodině neúplné.

9. Úplnost / neúplnost rodiny X zájmová činnost (kroužky)

	<i>S jedním rodičem</i>	<i>S oběma rodiči</i>
<i>Pozorovaná četnost</i>	41	82
<i>Aritmetický průměr</i>	4,32	4,76
<i>Směrodatná odchylka</i>	1,74	
<i>t</i>	-1,32	
<i>Stupně volnosti</i>	121	
<i>Hladina významnosti</i>	0,05	
<i>Kritická hodnota</i>	1,977	

Tab. 35: Úplnost / neúplnost rodiny x zájmová činnost (kroužky)

Komentář: Výsledek Studentova T-testu, kdy hodnota $t = -1,32$ ukazuje, že při zvolené hladině významnosti 0,05 a počtu stupňů volnosti 121, je kritická hodnota 1,977 větší než hodnota t , proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0) a zamítáme hypotézu alternativní (H_A).

V úplné rodině je způsob využití volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice z hlediska zájmové činnosti stejný jako v rodině neúplné.

4.3 Zpracování dat z dotazníkového šetření pomocí statistického testu

ANOVA – analýzy rozptylu.

Pro potřeby výpočtu analýzy rozptylu jsem použila získaná data z dotazníkové otázky č. 6 – Jak trávíš volný čas? v komparaci s otázkami č. 4 – Kolik dětí je ve vaší rodině?, č. 5 – Jak se k tobě chovají rodiče?, č. 7 – Jaké nejvyšší vzdělání mají Tvoje rodiče? a otázkou č.8 - Jak převážně tráví volný čas Tvoji rodiče během pracovních dní?. V závislosti na komparaci výše vypsáných dotazníkových otázek jsem stanovila nulové a alternativní hypotézy. Pro potřeby výpočtu statistického testu analýzy rozptylu jsem z otázky č. 6 – Jak trávíš volný čas?, vybrala jen některé proměnné na základě výsledků popisné statistiky.

Jedná se o setkávání se s přáteli, sledovanost televize, práci na počítači a poslech hudby, které byly z hlediska četností a časové dotace na jejich realizaci nejvíce zastoupeny. Dále jsem volila aktivity, které na základě popisné statistiky byly nejvíce zastoupeny z hlediska četnosti a jejichž realizaci označili respondenti z hlediska časové náročnosti za nižší. Jedná se o domácí práce, úklid a nakupování a četbu. K výběru pouze některých aktivit realizovaných respondenty ve volném čase mě vedl fakt, že zpracování všech získaných dat by svým rozsahem (obsahem) překročil rámec mé diplomové práce. Přesto by se mohla získaná data stát podkladem pro další výzkum v této oblasti, popřípadě by mohla být získaná data podrobněji rozpracovaná v rámci užšího zaměření dané oblasti.

Pro potřeby výpočtu analýzy rozptylu jsem k hypotézám z kapitoly 3.4 stanovila vždy nulovou a alternativní hypotézu. Nulová hypotéza nepředpokládá statisticky významné rozdíly mezi sledovanými jevy a naopak alternativní hypotéza předpokládá statisticky významné rozdíly mezi sledovanými jevy. U všech výpočtů analýzy rozptylu jsem pracovala s hladinou významnosti 0,05, stupni volnosti 125 a kritickou hodnotou podle statistických tabulek 2,61. Pokud byl výsledek F vyšší než stanovená kritická hodnota, přijala jsem alternativní hypotézu a pokud byl výsledek nižší, přijala jsem hypotézu nulovou.

Hypotéza: Způsoby trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na počtu dětí v rodině.

H_0 – Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy není ovlivňován počtem sourozenců v rodině.

H_A – Využití volného času žáků druhého stupně základní školy je ovlivňováno počtem sourozenců v rodině.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	1,97	3	0,66	0,4	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	198,96	122	1,63		
<i>Celkem</i>	200,93	125			

Tab. 36: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na sledovanosti televize

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,4. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0).

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska sledovanosti televize není ovlivňován počtem sourozenců v rodině.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	30,11	3	10,04	4,29	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	285,38	122	2,34		
<i>Celkem</i>	315,49	125			

Tab. 37: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na práci na počítači

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 4,29. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F vyšší, proto přijímáme alternativní hypotézu (H_A):

Využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska práce na počítači je ovlivňováno počtem sourozenců v rodině.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	3,46	3	1,15	0,42	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	337,75	122	2,77		
<i>Celkem</i>	341,21	125			

Tab. 38: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na poslechu hudby

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,42. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska poslechu hudby není ovlivňován počtem sourozenců v rodině.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	15,86	3	5,29	1,52	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	423,13	122	3,47		
<i>Celkem</i>	438,99	125			

Tab. 39: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na četbě

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,52. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska četby není ovlivňován počtem sourozenců v rodině.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	4,54	3	1,51	0,51	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	360,89	122	2,96		
<i>Celkem</i>	365,43	125			

Tab. 40: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na domácích pracích, úklidu a nakupování

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,51. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska domácích pracích, úklidu a nakupování není ovlivňován počtem sourozenců v rodině.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	10,47	3	3,49	1,21	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	351,66	122	2,88		
<i>Celkem</i>	362,13	125			

Tab. 41: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na setkávání se s přáteli

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,21. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska setkávání se s přáteli není ovlivňován počtem sourozenců v rodině.

Hypotéza: Způsob trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na dosaženém vzdělání rodičů.

H_0 – Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy není ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

H_A – Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy je ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	6,97	3	2,32	1,46	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	193,96	122	1,59		
<i>Celkem</i>	200,93	125			

Tab. 42: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a sledovanosti televize respondentů

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,46. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska sledovanosti televize není ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	1,64	3	0,55	0,21	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	313,85	122	2,57		
<i>Celkem</i>	315,49	125			

Tab. 43: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a práci na počítači

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,21. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska práce na počítači není ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	12,8	3	4,27	1,59	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	328,41	122	2,69		
<i>Celkem</i>	341,21	125			

Tab. 44: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a poslechu hudby

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,59. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska poslechu hudby není ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	9,32	3	3,11	0,88	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	429,67	122	3,52		
<i>Celkem</i>	438,99	125			

Tab. 45: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a četbě respondentů

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,88. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska četby není ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	10,34	3	3,45	1,19	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	355,09	122	2,91		
<i>Celkem</i>	365,43	125			

Tab. 46: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,19. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska domácích prací, úklidu a nakupování není ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	2,11	3	0,7	0,24	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	360,02	122	2,95		
<i>Celkem</i>	362,13	125			

Tab. 47: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a setkávání se s přáteli

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,24. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Způsob využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska setkávání se s přáteli není ovlivňován dosaženým vzděláním rodičů dětí.

Hypotéza: Způsob trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na tom jaký výchovný styl jejich rodiče uplatňují.

H_0 – Použití demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině nemá souvislost ze způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy.

H_A – Mezi použitím demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině a způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy existují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	2,43	2	1,22	0,75	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	198,5	122	1,63		
<i>Celkem</i>	200,93	124			

Tab. 48: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a sledovanosti televize u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,75. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Použití demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině, nemá souvislost se způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska sledovanosti televize.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	1,06	2	0,53	0,21	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	314,43	122	2,58		
<i>Celkem</i>	315,49	124			

Tab. 49: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a práce na počítači u respondentů

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,21. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Použití demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině, nemá souvislost se způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska práce na počítači.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	6,88	2	3,44	1,26	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	334,33	122	2,74		
<i>Celkem</i>	341,21	124			

Tab. 50: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,26. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Použití demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině, nemá souvislost se způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska poslechu hudby.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	8,66	2	4,33	1,23	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	430,33	122	3,53		
<i>Celkem</i>	438,99	124			

Tab. 51: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a četbě u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,23. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Použití demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině, nemá souvislost se způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska četby.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	15,31	2	7,66	2,67	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	350,12	122	2,87		
<i>Celkem</i>	365,43	124			

Tab. 52: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 2,67. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F vyšší, proto přijímáme alternativní hypotézu (H_A):

Mezi použitím demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině a způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska domácích pracích, úklidu a nakupování existují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	0,08	2	0,04	0,01	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	362,05	122	2,97		
<i>Celkem</i>	362,13	124			

Tab. 53: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a setkávání se s přáteli.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,01. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Použití demokratického, autoritativního nebo liberálního výchovného stylu v rodině, nemá souvislost se způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska setkávání se s přáteli.

Hypotéza: Způsob trávení volného času žáků druhého stupně Základní školy Zdice závisí na tom, zda rodiče tráví svůj volný čas aktivně či pasivně spolu s dětmi, nebo sami bez dětí.

H_0 – Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy a způsoby využití volného času rodičů neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A – Existují statisticky významné rozdíly ve způsobech využití volného času žáků druhého stupně základní školy a způsoby využití volného času rodičů těchto dětí.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	5,19	2	2,6	1,63	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	195,74	122	1,6		
<i>Celkem</i>	200,93	124			

Tab. 54: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a sledovanosti televize u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,63. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):.

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska sledovanosti televize a způsoby využití volného času matky neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	7,64	2	3,82	1,52	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	307,85	122	2,52		
<i>Celkem</i>	315,49	124			

Tab. 55: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a práci na počítači u respondentů

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,52. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):.

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska práce na počítači a způsoby využití volného času matky neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	18,09	2	9,05	3,42	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	323,12	122	2,65		
<i>Celkem</i>	341,21	124			

Tab. 56: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a poslechu hudby u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 3,42. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F vyšší, proto přijímáme alternativní hypotézu (H_A):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska poslechu hudby a způsoby využití volného času matky existují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	7,89	2	3,95	1,12	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	431,1	122	3,53		
<i>Celkem</i>	438,99	124			

Tab. 57: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a četbě respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,12. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska četby a způsoby využití volného času matky neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	0,18	2	0,09	0,03	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	365,25	122	2,99		
<i>Celkem</i>	365,43	124			

Tab. 58: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,03. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska domácích pracích, úklidu a nakupování a způsoby využití volného času matky neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	7,04	2	3,52	1,21	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	355,09	122	2,91		
<i>Celkem</i>	362,13	124			

Tab. 59: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a setkávání se s přáteli.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,21. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska setkávání se s přáteli a způsoby využití volného času matky neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	11,14	2	5,57	3,57	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	189,79	122	1,56		
<i>Celkem</i>	200,93	124			

Tab. 60: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a sledovaností televize respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 3,57. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F vyšší, proto přijímáme alternativní hypotézu (H_A):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska sledovanosti televize a způsoby využití volného času otce existují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	9,98	2	4,99	2	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	305,51	122	2,5		
<i>Celkem</i>	315,49	124			

Tab. 61: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a práci na počítači u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 2. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska práce na počítači a způsoby využití volného času otce neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	9,96	2	4,98	1,83	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	331,25	122	2,72		
<i>Celkem</i>	341,21	124			

Tab. 62: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a poslechu hudby u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 1,83. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska poslechu hudby a způsoby využití volného času otce neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	18,49	2	9,25	2,68	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	420,5	122	3,45		
<i>Celkem</i>	438,99	124			

Tab. 63: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a četbě u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 2,68. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F vyšší, proto přijímáme alternativní hypotézu (H_A):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska četby a způsoby využití volného času otce existují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	5,61	2	2,81	0,95	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	359,82	122	2,95		
<i>Celkem</i>	365,43	124			

Tab. 64: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,95. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska domácích pracích, úklidu a nakupování a způsoby využití volného času otce neexistují statisticky významné rozdíly.

<i>Zdroj rozptylu</i>	<i>SČ</i>	<i>Stupně volnosti</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>F</i>	<i>Kritická hodnota</i>
<i>mezi skupinami</i>	1,18	2	0,59	0,2	2,61
<i>uvnitř skupin</i>	360,95	122	2,96		
<i>Celkem</i>	362,13	124			

Tab. 65: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a setkávání se s přáteli u respondentů.

Komentář: Testové kritérium F nabylo hodnoty 0,2. Ve srovnání s kritickou hodnotou 2,61 je hodnota F nižší, proto přijímáme nulovou hypotézu (H_0):

Mezi způsoby využití volného času žáků druhého stupně základní školy z hlediska setkávání se s přáteli a způsoby využití volného času otce neexistují statisticky významné rozdíly.

4.4 Shrnutí praktické části

Výzkum, který jsem prováděla na Základní škole Zdice, byl zaměřen na zjištění faktorů rodinného prostředí ovlivňující využití volného času žáků druhého stupně ZŠ. Výzkumný soubor byl tvořen 126 žáky druhého stupně ZŠ Zdice. Počet dívek a chlapců ve výzkumném vzorku byl zastoupen rovnoměrně 66:60.

Cílem výzkumu bylo zmapovat problematiku volného času ve vztahu k faktorům rodinného prostředí. Dílčími cíli bylo zmapovat volný čas žáků na druhém stupni ZŠ, zmapovat rodinné faktory a provést následnou komparaci rodinných faktorů a volného času žáků.

Z výsledků výzkumu je patrné, že 65% z dotázaných respondentů žije v úplné rodině, převážně v rodinných domech (87%). Více jak polovina (57%) respondentů má jednoho sourozence. Přičemž dvoudětný model rodiny je podle výzkumů v ČR tradiční. Příkladem může být výzkum proveden v roce 2006 pod názvem „Rodina, zaměstnání a vzdělání“ realizovaný Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí. Z výsledků vyplynulo, že 78% z dotazovaných preferuje 2 děti v rodině. (www.demografie.info). Nejčtenějším nejvyšším vzděláním rodičů je úplné střední odborné vzdělání s maturitou (53%), za kterým následuje vzdělání vysokoškolské (21%) ve stejném poměru k vzdělání střednímu odbornému (21%). Základní vzdělání mělo ze zkoumaného vzorku pouze 5% z dotazovaných. Z hlediska výchovného stylu v rodině volili respondenti ze 78% demokratický výchovný styl, autoritativní a liberální styl výchovy byl zastoupen ve 22%. Tento ukazatel nám pootevřítá vrátka k subjektivnímu hodnocení respondentů, jejich vztahů v rodině, s rodiči. Tři čtvrtiny respondentů se domnívá, že je jejich rodiče vedou v duchu demokratického výchovného stylu. Znamená to, že mají v rodině své povinnosti, ale i práva, kterých se mohou dožadovat. Rodiče s nimi diskutují o problémech a spíše než nařízení jim dávají doporučení, jak řešit nejrůznější situace. Z výzkumného šetření lze vyvodit pozitivní závěr v oblasti volného času rodičů. Volný čas rodičů je z výpovědí respondentů ve velké míře

spojen s volným časem dětí. Respondenti uvádějí, že 45% matek během pracovního dne naplňuje svůj volný čas aktivní činností s dětmi. U otců je procentuální zastoupení nižší (35%). Ovšem jak u otců, tak i u matek procentuální zastoupení aktivní činnosti s dětmi stoupá o víkendech nebo ve dnech, kdy rodiče nechodí do zaměstnání. U matek je nárůst z 45% na 57% (+ 12%), u otců je nárůst z 35% na 51% (+ 16%). Tento závěr je z hlediska výchovného působení rodičů povzbudivý. Je patrné, že role otců v tomto směru nabývá na významu a otcové mají větší zájem trávit volný čas se svými dětmi a tím se více podílet na výchově a vzdělávání dětí. Z hlediska využití volného času samotných respondentů z výzkumu vyplývá, že z celkového počtu 126 dotazovaných tráví svůj volný čas s přáteli 48 respondentů více než tři hodiny denně. V pořadí další nejčtenější aktivitou byl poslech hudby (45 respondentů), práce na PC (38 respondentů) a sledování televize (23 respondentů). V tomto případě je třeba do interpretace zahrnout i tu alternativu, že první nejčtenější aktivita - setkávání s přáteli se z hlediska podílu času na její realizaci může prolínat s ostatními výše zmíněnými aktivitami. To znamená, že respondenti mohou s přáteli trávit více než tři hodiny denně, ale současně mohou poslouchat hudbu, pracovat s PC, nebo s přáteli sledovat televizi, popřípadě mohou aktivity kombinovat mezi sebou. Zajímavým zjištěním pro mě byl fakt, že respondenti ve 42 případech uvedli, že se denně věnují přípravě do školy a studiu. Tento výsledek výzkumu si vysvětluji tím, že žáci na druhém stupni ZŠ si více uvědomují důležitost dosažených výsledků (vysvědčení) pro jejich další vzdělávání a s tím spojené profesní uplatnění. Dále se domnívám, že výuka na druhém stupni ZŠ je daleko obsáhlejší a náročnější než na stupni prvním a žáci se musí průběžně připravovat, aby zvládli tempo výuky a nezaostávali za svými vrstevníky.

Pokud se u výsledků výzkumu volného času respondentů zaměříme na nejvyšší četnost jednotlivých aktivit z hlediska nastavení škály, dostáváme zajímavé výsledky (viz. Tabulka 15 Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase, s. 67) především o četbě a nudě spojené s nicneděláním. Celkově je z výzkumu zřejmé, že četba nepatří u zkoumané věkové kategorie na přední místa. Nejčastěji se respondenti věnují četbě 1- 2x týdně v celkovém počtu 30 respondentů, z toho je 18 chlapců a 12 dívek. Překvapující pro mě bylo zjištění, že 27 z dotazovaných respondentů v poměru 17:10 chlapci a dívky uvedlo, že se četbou nezabývají nikdy. Z těchto výsledků je patrné, že v rámci vědeckotechnického pokroku se do popředí na místo četby dostávají komunikační a multimediální technologie, které naplňují volný čas dětí a mládeže místo četby knih, nebo časopisů. Další překvapení v pozitivním slova smyslu mi přineslo zjištění, že respondenti ve vztahu k nudě a nicneděláním nejčastěji na škálové stupnici zvolili možnost, že se nenudí nikdy. Tuto

možnost z celkového počtu 126 respondentů zvolilo 39 respondentů v poměru 14:25 dívky a chlapci. Domnívám se, že výše četnosti, kdy se respondenti nikdy nenudí, je daná hodnotně vyplněným volným časem. V současnosti je volnému času věnována značná pozornost a to především ve spojitosti s nárůstem sociálně patologických jevů. Hodnotně vyplněný volný čas je důležitou součástí prevence vzniku sociálně patologických jevů. Pokud mají děti a mládež hodnotně vyplněný volný čas, nedochází u nich k situacím, kdy se nudí a nemají co dělat. Pokud se dítě nudí a neví co ve volném čase dělat, je pravděpodobné, že se jeho chování a jednání dostane do rozporu s normami společnosti a stane se nežádoucím. Významný podíl na hodnotně vyplněném volném čase mají nejrůznější kroužky, soubory a sportovní oddíly. Jednou z dotazníkových otázek byla i otázka, která zjišťovala jaké kroužky děti navštěvují a jak často. Vzhledem k tomu, že respondenti ve většině případů ke kroužku nenapsali, jak často ho navštěvují, vyhodnotila jsem pouze druh kroužku, bez jeho časové dotace. Z hlediska výsledků výzkumu je přínosné, že jak chlapci, tak dívky nejčastěji navštěvují kroužky sportovní a pohybové. Nejčastěji se u chlapců jedná o fotbal, kroužek hasičů a sportovní hry. U dívek převládá z pohybových kroužků taneční, Zumba a jízda na koni, dále se věnují převážně výtvarnému kroužku. Za negativní zjištění považuji, že celkem 51 respondentů, z toho 20 chlapců a 31 dívek uvedlo, že žádný kroužek nenavštěvuje. Důvodem podle mého názoru může být fakt, že s rostoucím věkem se snižuje zájem mládeže o organizované využívání volného času. V rámci ontogenetického vývoje je toto věkové období spojeno s nástupem puberty, která sebou přináší nejen změny fyzické, ale především změny hormonální, které ovlivňují i psychiku. Mládež se snaží osamostatňovat, vymanit se z vlivu rodiny a často se stávají konformní v rámci vrstevnických skupin. I tento fakt, může způsobovat pokles zájmu o organizované využití volného času.

Pro zjišťování vztahu mezi úplností či neúplností rodiny a způsobem využití volného času respondentů jsem použila Studentova t-testu. Na základě výpočtu lze konstatovat, že neexistují statisticky významné rozdíly ve způsobu využití volného času z hlediska úplnosti či neúplnosti rodiny. Pro další zkoumané vztahy jsem ve své práci použila analýzu rozptylu. Z volnočasových aktivit, které jsem postupně dávala do vztahu k rodinným faktorům, jsem zvolila podle četnosti a časové dotace – setkávání se s přáteli, poslech hudby, práce na PC, sledování TV, četba a domácí práce, úklid a nakupování. Z rodinných faktorů jsem vybrala - počet dětí v rodině, vzdělání rodičů, výchovný styl a volný čas rodičů. Z výsledků výpočtů analýzy rozptylu se potvrdil vztah a tudíž jsem přijala alternativní hypotézu u těchto vztahů:

- počet sourozenců x práce na PC
- výchovný styl x domácí práce, úklid a nakupování
- volný čas otců v týdnu x sledovanost televize
- volný čas otců v týdnu x četba
- volný čas matek v týdnu x poslech hudby

U výše vypsáných vztahů byla vypočtená hodnota F vyšší než hodnota kritická, a proto jsem mohla přijmout alternativní hypotézu, která říká, že mezi sledovanými jevy existují statisticky významné rozdíly. V tomto případě zmíněné rodinné faktory ovlivňují způsob využití volného času v rámci vypsáných aktivit.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat problematiku volného času a rodinných faktorů. Na základě osvojených teoretických znalostí zrealizovat výzkum, jehož výsledky by ukázaly, zda rodinné faktory ovlivňují způsob využití volného času žáků na druhém stupni ZŠ Zdice. Teoretická část práce má dvě kapitoly. První z kapitol je zaměřena na volný čas, historický exkurz, volný čas a životní styl, funkce volného času, zařízení volného času a problémy spojené s volným časem. Druhá kapitola se zaměřuje na rodinu, historii rodiny, funkce a pásma funkčnosti rodiny, typy rodin a výchovné styly, strukturu rodiny, činitele rodinného prostředí a socializaci v rodině.

Praktická část je zaměřena v rovině popisné statistiky na způsob trávení volného času žáků druhého stupně ZŠ Zdice, zjištění, jaké je složení rodiny z hlediska počtu dětí, úplnosti a neúplnosti rodiny, dosaženého vzdělání rodičů. Dále se zaměřuje na využití volného času rodičů v týdnu i o víkendu ve vztahu k dětem. Dále praktická část zahrnuje zjišťování vztahů mezi způsoby využití volného času žáků na druhém stupni ZŠ a rodinnými faktory prostřednictvím Studentova t-testu a analýzy rozptylu – ANOVA. Výsledky výzkumu jsou zapsány v tabulkách, graficky znázorněny a okomentovány.

Získaná data a výsledky výzkumu mohou posloužit jako cenný zdroj informací pro pedagogy Zdicke ZŠ. Stejně tak mohou být výsledky zdrojem informací pro město, respektive pro výkonné orgány města, které se zabývají v rámci svého profesního působení volným časem dětí a mládeže ve městě Zdice. Výsledky výzkumu mohou posloužit i jako podklad pro další prohlubující nebo rozšiřující výzkumy v této oblasti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BURIÁNEK, Jiří, 2001. *Sociologie*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-754-5
2. DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum Zdravotnické nakladatelství. ISBN 08-040-086.
3. EXNEROVÁ, Hana, 1999. *Základy sociologie*. Vyd.3. Praha. ISBN 80-238-4710-4.
4. GRECMANOVÁ, Helena, 1998. *Obecná pedagogika II.* Olomouc: HANEX. ISBN 80-85783-24-X.
5. HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina, 2003. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. ISBN 80-7290-128-1.
6. HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena, 2004. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.
7. HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav, 2002. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-635-7.
8. HELUS, Zdeněk, 2001. *Úvod do sociální psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. ISBN 80-7290-054-4.
9. HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
10. HRONCOVÁ, Jolana, KRAUS, Blahoslav a i., 2006. *Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov*. Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici. ISBN 80-8083-223-4.
11. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.
12. JANIŠ, Kamil, 2009. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě. ISBN 978-80-7248-530-7.
13. KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-393-3.
14. MATOUŠEK, Oldřich, 2003a. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3. Praha:Portál. ISBN 80-86429-19-9.
15. MATOUŠEK, Oldřich, 2003b. *Slovník sociální práce*. Praha:Portál, ISBN 80-7178-549-0.
16. NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. ACADEMIA. ISBN 978-80-200-1679-9.

17. NOVOTNÁ, Eliška, 2008. *Základy sociologie*. Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2396-9.
18. PÁVKOVÁ, Jiřina, HÁJEK, Bedřich a HOFBAUER, Břetislav, 2002. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
19. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří, 2003. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.
20. ŘEZÁČ, Jaroslav, 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-48-6.
21. SKARUPSKÁ, Helena, 2006. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Olomouc: VUP. ISBN 80-244-1509.
22. SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.
23. SPOUSTA, Vladimír et al., 1996. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita v Brně – Pedagogická fakulta. ISBN 80-210-1274-9.
24. TRPIŠOVSKÁ, Dobromila, VACÍNOVÁ, Marie, 2007. *Sociální psychologie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-30-3.

Internetové zdroje:

25. Demografie. ANALÝZA: Preferované počty dětí v rodině. [online] Poslední úpravy 15.4.2008. [cit. 18.12.2011]. ISSN 1801-2914. Dostupné na http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=546
26. MŠMT, Volný čas a prevence u dětí a mládeže. 2002, [online]. [cit. 10.02.2012] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/volny-cas-a-prevence-u-deti-a-mladeze>
27. MŠMT, Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013. [online]. [cit. 10.02.2012] Dostupné na <http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky-pro-oblast-deti-a-mladeze-na-obdobi-2007-2013>
28. MŠMT, Vyhláška č. 74/2005 O zájmovém vzdělávání. [online]. Poslední úpravy 2005. [cit. 20.01.2012] Dostupná z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-74-2005-sb-1>
29. Národní institut dětí a mládeže. Národní registr výzkumů o dětech a mládeži. [online]. Poslední úpravy 2011. [cit. 18.12.2011] Dostupné na <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1174039212.pdf>

30. Národní institut dětí a mládeže. Národní registr výzkumů o dětech a mládeži. [online]. Poslední úpravy 2011. [cit. 18.12.2011]
Dostupné na <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1310479648.pdf>
31. Národní institut dětí a mládeže. Národní registr výzkumů o dětech a mládeži. [online]. Poslední úpravy 2011. [cit. 18.12.2011]
Dostupné na <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1225714651.pdf>
32. Program ZÁKON verze 4.0. Právní informační systém s tradicí od roku 1994. [online]. Poslední úpravy 2.3. 2012. [cit. 5.3.2011] Dostupné na http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1991/390991/Sb_390991_-----_.php

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AMAVET	Asociace pro mládež, vědu a techniku
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
IDM MŠMT	Institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
PC	osobní počítač
SO	střední odborné vzdělání
Syndrom CAN	Child Abuse and Neglect. , Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.
TV	televize
tzv.	tak zvaný
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund. Dětský fond organizace spojených národů
ÚSO	úplné střední odborné vzdělání
YMCA	Young Men's Christian Association. Křesťanské sdružení mladých mužů
YWCA	Young Women's Christian Association. Křesťanské sdružení mladých žen
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Pohlaví respondentů.....	112
Obr. 2: Bydliště respondentů.....	112
Obr. 3: Úplnost x neúplnost rodiny respondentů.....	112
Obr. 4: Počet dětí v rodině.....	113
Obr. 5: Výchovný styl rodičů.....	113
Obr. 6: Sledovanost televize ve volném čase.....	114
Obr. 7: Práce a hry na počítači ve volném čase.....	114
Obr. 8: Poslech hudby ve volném čase.....	115
Obr. 9: Četba ve volném čase.....	115
Obr. 10: Setkávání se s přáteli ve volném čase.....	116
Obr. 11: Studium a příprava do školy ve volném čase.....	116
Obr. 12: Nuda, nicnedělání ve volném čase.....	117
Obr. 13: Domácí práce, úklid, nakupování ve volném čase.....	117
Obr. 14: Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase.....	118
Obr. 15: Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase.....	119
Obr. 16: Vzdělání matky respondentů.....	119
Obr. 17: Vzdělání otce respondentů.....	120
Obr. 18: Nejvyšší dosažené vzdělání v rodině respondentů.....	120
Obr. 19: Využití volného času matek respondentů během pracovního týdne.....	121
Obr. 20: Využití volného času otců respondentů během pracovních dní.....	121
Obr. 21: Využití volného času matek respondentů o víkendu.....	122
Obr. 22: Využití volného času otců respondentů o víkendu.....	122
Obr. 23: Účast v zájmových kroužcích z hlediska pohlaví.....	122
Obr. 24: Kroužky chlapci.....	123
Obr. 25: Kroužky dívky.....	123
Obr. 26: Kroužky celkem.....	124
Obr. 27: Úplnost / neúplnost rodiny x sledovanost televize.....	124
Obr. 28: Úplnost / neúplnost rodiny x práce na počítači.....	125
Obr. 29: Úplnost / neúplnost rodiny x poslech hudby.....	125
Obr. 30: Úplnost / neúplnost rodiny x četba.....	126
Obr. 31: Úplnost / neúplnost rodiny x setkávání se s přáteli.....	126
Obr. 32: Úplnost / neúplnost rodiny x studium, příprava do školy.....	127
Obr. 33: Úplnost / neúplnost rodiny x nuda, nicnedělání.....	127

Obr. 34: Úplnost / neúplnost rodiny x domácí práce, úklid, nakupování.....	128
Obr. 35: Úplnost / neúplnost rodiny X zájmová činnost (kroužky).....	128
Obr. 36: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na sledovanosti televize.....	129
Obr. 37: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na práci na počítači.....	129
Obr. 38: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na poslechu hudby.....	130
Obr. 39: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na četbě.....	130
Obr. 40: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na domácích pracích, úklidu a nakupování	131
Obr. 41: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na setkávání se s přáteli.....	131
Obr. 42: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a sledovanosti televize respondentů.....	132
Obr. 43: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a práci na počítači.....	132
Obr. 44: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a poslechu hudby respondentů.....	133
Obr. 45: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a četbě respondentů.....	133
Obr. 46: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování.....	134
Obr. 47: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a setkávání se s přáteli.....	134
Obr. 48: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a sledovanosti televize u respondentů.....	135
Obr. 49: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a práce na počítači u respondentů.....	135
Obr. 50: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů.....	136
Obr. 51: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů.....	136
Obr. 52: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování.....	137
Obr. 53: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a setkávání se s přáteli....	137
Obr. 54: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a sledovanosti televize u respondentů.....	138
Obr. 55: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a práci na počítači u respondentů.....	138

Obr. 56: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a poslechu hudby u respondentů.....	139
Obr. 57: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a četbě respondentů... 139	
Obr. 58: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování u respondentů.....	140
Obr. 59: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a setkávání se s přáteli.....	141
Obr. 60: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a sledovaností televize respondentů.....	142
Obr. 61: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a práci na počítači u respondentů.....	142
Obr. 62: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a poslechu hudby u respondentů.....	143
Obr. 63: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a četbě u respondentů... 143	
Obr. 64: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování respondentů.....	144
Obr. 65: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a setkávání se s přáteli u respondentů.....	145

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Pohlaví respondentů.....	55
Tab. 2: Bydliště respondentů.....	55
Tab. 3: Úplnost x neúplnost rodiny respondentů.....	56
Tab. 4: Počet dětí v rodině.....	56
Tab. 5: Výchovný styl rodičů.....	56
Tab. 6: Sledovanost televize ve volném čase.....	57
Tab. 7: Práce a hry na počítači ve volném čase.....	58
Tab. 8: Poslech hudby ve volném čase.....	59
Tab. 9: Četba ve volném čase.....	60
Tab. 10: Setkávání se s přáteli ve volném čase.....	61
Tab. 11: Studium a příprava do školy ve volném čase.....	62
Tab. 12: Nuda, nicnedělání ve volném čase.....	63
Tab. 13: Domácí práce, úklid, nakupování ve volném čase.....	64
Tab. 14: Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase.....	65
Tab. 15: Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase.....	66
Tab. 16: Vzdělání matky respondentů.....	67
Tab. 17: Vzdělání otce respondentů.....	68
Tab. 18: Nejvyšší dosažené vzdělání v rodině respondentů.....	68
Tab. 19: Využití volného času matek respondentů během pracovního týdne.....	69
Tab. 20: Využití volného času otců respondentů během pracovních dní.....	69
Tab. 21: Využití volného času matek respondentů o víkendu.....	70
Tab. 22: Využití volného času otců respondentů o víkendu.....	70
Tab. 23: Účast v zájmových kroužcích z hlediska pohlaví.....	71
Tab. 24: Kroužky chlapci.....	71
Tab. 25: Kroužky dívky.....	72
Tab. 26: Kroužky celkem.....	73
Tab. 27: Úplnost / neúplnost rodiny x sledovanost televize	75
Tab. 28: Úplnost / neúplnost rodiny x práce na počítači.....	75
Tab. 29: Úplnost / neúplnost rodiny x poslech hudby.....	76
Tab. 30: Úplnost / neúplnost rodiny x četba.....	76
Tab. 31: Úplnost / neúplnost rodiny x setkávání se s přáteli.....	77
Tab. 32: Úplnost / neúplnost rodiny x studium, příprava do školy.....	77
Tab. 33: Úplnost / neúplnost rodiny x nuda, nicnedělání.....	78

Tab. 34: Úplnost / neúplnost rodiny x domácí práce, úklid, nakupování	78
Tab. 35: Úplnost / neúplnost rodiny x zájmová činnost (kroužky).....	79
Tab. 36: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na sledovanosti televize.....	80
Tab. 37: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na práci na počítači.....	81
Tab. 38: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na poslechu hudby.....	81
Tab. 39: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na četbě.....	81
Tab. 40: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na domácích pracích, úklidu a nakupování	82
Tab. 41: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na setkávání se s přáteli.....	82
Tab. 42: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a sledovanosti televize respondentů.....	83
Tab. 43: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a práci na počítači.....	83
Tab. 44: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a poslechu hudby.....	84
Tab. 45: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a četbě respondentů	84
Tab. 46: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování.....	84
Tab. 47: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a setkávání se s přáteli.....	85
Tab. 48: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a sledovanosti televize u respondentů.	85
Tab. 49: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a práce na počítači u respondentů.....	86
Tab. 50: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů.....	86
Tab. 51: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a četbě u respondentů.....	87
Tab. 52: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování.....	87
Tab. 53: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a setkávání se s přáteli....	87
Tab. 54: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a sledovanosti televize u respondentů.....	88
Tab. 55: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a práci na počítači u respondentů.....	88
Tab. 56: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a poslechu hudby u	

respondentů.....	89
Tab. 57: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a četbě respondentů...	89
Tab. 58: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování u respondentů.....	90
Tab. 59: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a setkávání se s přáteli.....	90
Tab. 60: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a sledovaností televize respondentů.....	90
Tab. 61: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a práci na počítači u respondentů.....	91
Tab. 62: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a poslechu hudby u respondentů.....	91
Tab. 63: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a četbě u respondentů...	92
Tab. 64: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování respondentů.....	92
Tab. 65: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a setkávání se s přáteli u respondentů.....	92

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: DOTAZNÍK

Příloha P 2: GRAFY K TABULKÁM

PŘÍLOHA P 1: DOTAZNÍK

Vážení žáci a žákyně,

obracím se na Vás se žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, který je zaměřen na zjištění souvislostí mezi trávením volného času a rodinnými aspekty žáků druhého stupně Základní školy Zdice. Výsledky dotazníkového šetření budou použity pouze pro zpracování mé diplomové práce. Vyplnění dotazníku je zcela anonymní.

Děkuji za Váš čas a ochotu dotazník vyplnit.

Dagmar Vospálková

U jednotlivých otázek zaškrtněte Vámi vybranou odpověď. Označte pouze jednu z možností, pokud není uvedeno jinak.

1. Jsem:

- dívka
- chlapec

2. Bydlím:

- v bytě
- v rodinném domě

3. Žiji:

- s oběma rodiči
- s jedním rodičem
- jiné (uved'te) .....

4. Kolik dětí je ve Vaší rodině?

- jsem jedináček
- mám jednoho sourozence
- mám dva sourozence
- mám 3 a více sourozenců

5. Jak se k Tobě chovají rodiče?

- musím poslouchat příkazy rodičů, kteří neberou ohled na můj názor
- můžu si dělat co chci, nemám žádné povinnosti a rodiče mi nic nepřikazují
- mám své povinnosti, ale i práva a rodiče berou ohled na můj názor

6. Jak trávíš volný čas ? (Zakřížkuj u každé aktivity jednu z možností)

Aktivity	Denně	Denně	5-6x týdně	3-4x týdně	1-2x týdně	Méně	Nikdy
	více než 3 hodiny	méně než 3 hodiny				než 1x týdně	
Sledování televize							
Práce s PC (včetně her)							
Poslech hudby							
Četba							
Přátelé, parta							
Studium, příprava do školy							
Nuda, nicnedělání							
Domácí práce, úklid, nakupování							
Zájmová činnost (kroužky)							

7. Jaké nejvyšší vzdělání mají Tvoji rodiče?

Matka:

- základní vzdělání (základní škola)
- střední odborné vzdělání (vyučena bez maturity)
- úplné střední odborné vzdělání (maturita)
- vysokoškolské vzdělání

Otec:

- základní vzdělání (základní škola)
- střední odborné vzdělání (vyučen bez maturity)
- úplné střední odborné vzdělání (maturita)
- vysokoškolské vzdělání

8. Jak převážně tráví volný čas Tvoji rodiče během pracovních dní?

Matka:

- tráví volný čas sama bez dětí
- tráví volný čas aktivně s dětmi (např. společné hry, procházky, ...)
- tráví volný čas pasivně s dětmi (např. společně sledujete televizi, ..)

Otec:

- tráví volný čas sám bez dětí
- tráví volný čas aktivně s dětmi (např. společné výlety, hobby, ...)
- tráví volný čas pasivně s dětmi (např. jste ve stejné místnosti, ale každý se věnujete zvlášť svým zálibám, ...)

9. Jak převážně tráví volný čas Tvoji rodiče o víkendu, nebo v době kdy nechodí do práce?

Matka:

- tráví volný čas sama bez dětí
- tráví volný čas aktivně s dětmi (např. společné hry, procházky, ...)
- tráví volný čas pasivně s dětmi (např. společně sledujete televizi, ..)

Otec:

- tráví volný čas sám bez dětí
- tráví volný čas aktivně s dětmi (např. společné výlety, hobby, ...)
- tráví volný čas pasivně s dětmi (např. jste ve stejné místnosti, ale každý se věnujete zvlášť svým zálibám, ...)

10. Jaké kroužky a jak často navštěvuješ? (vypište) Např. výtvarný kroužek – 2x týdně.

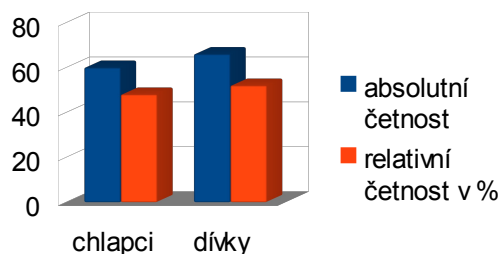
.....

DĚKUJI ZA VÁŠ ČAS.

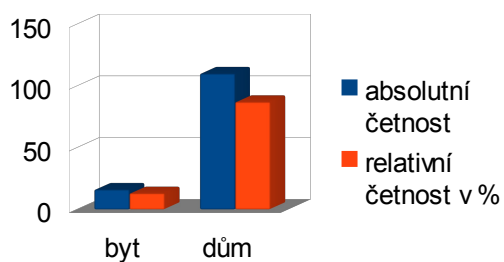
PŘÍLOHA P 2: GRAFY K TABULKÁM

Graf k tabulce č. 1 – Pohlaví respondentů (strana 56)

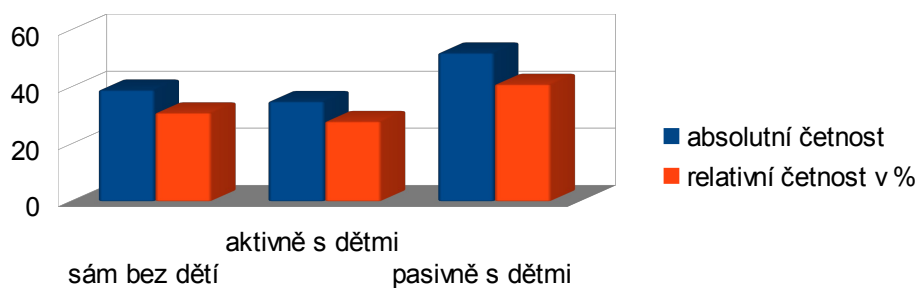
Obr. 1: Pohlaví respondentů

Graf k tabulce č. 2 – Bydliště respondentů (strana 56)

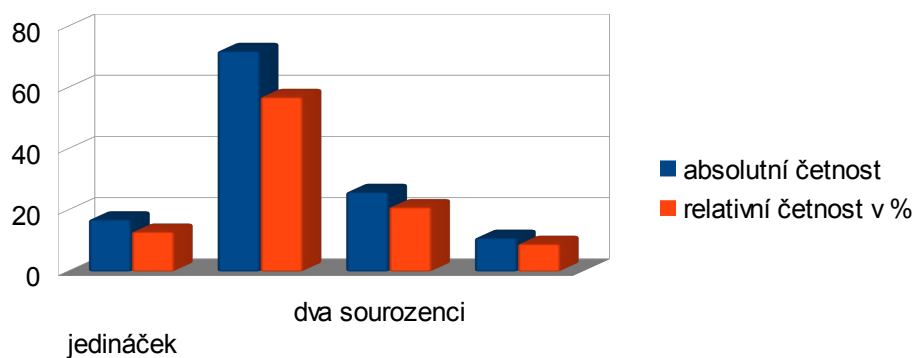
Obr. 2: Bydliště respondentů

Graf k tabulce č. 3 – Úplnost x neúplnost rodiny respondentů (strana 57)

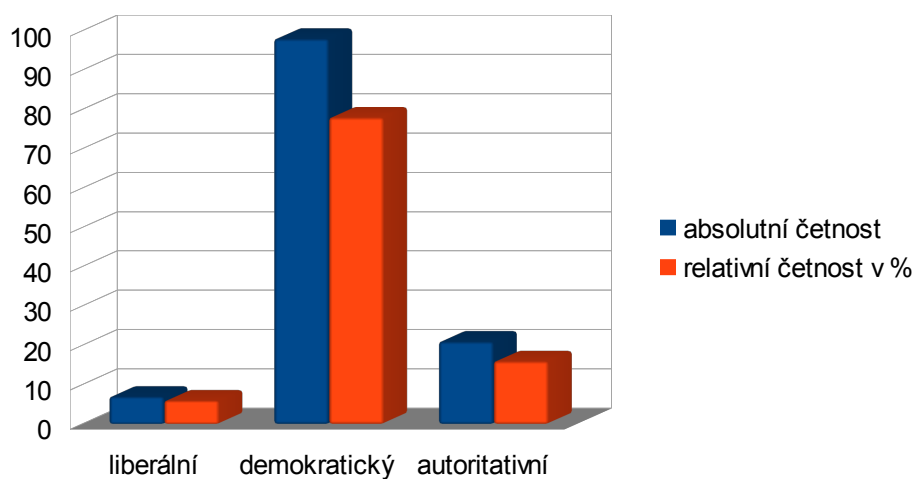
Obr. 3: Úplnost x neúplnost rodiny respondentů

Graf k tabulce č. 4 – Počet dětí v rodině (strana 57)

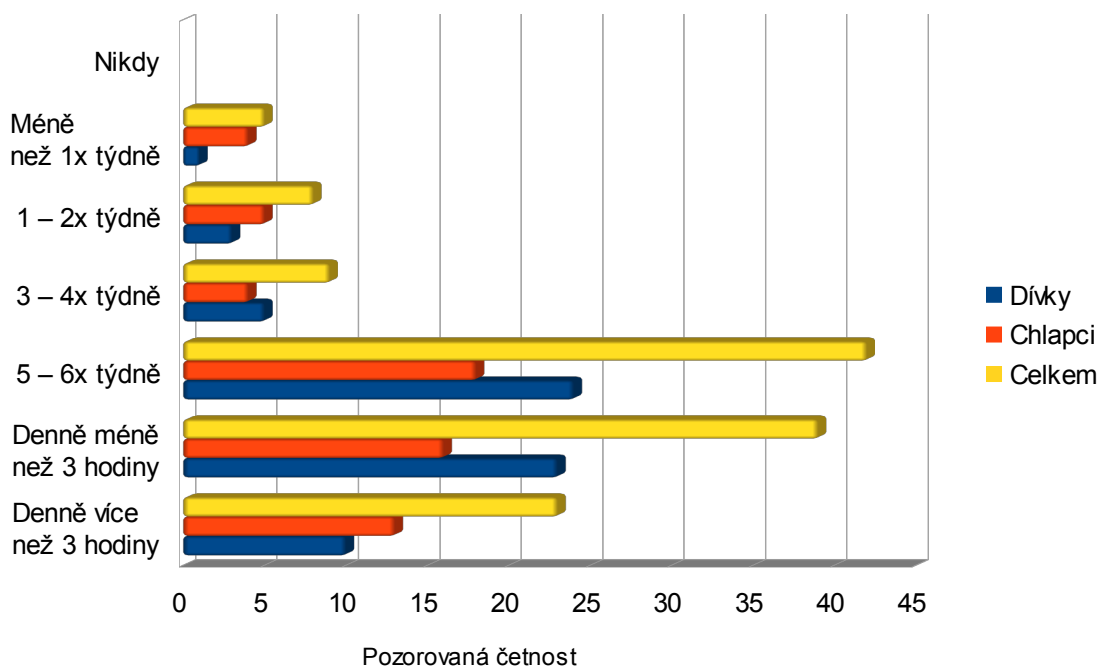
Obr. 4: Počet dětí v rodině

Graf k tabulce č. 5 – Výchovný styl rodičů (strana 57)

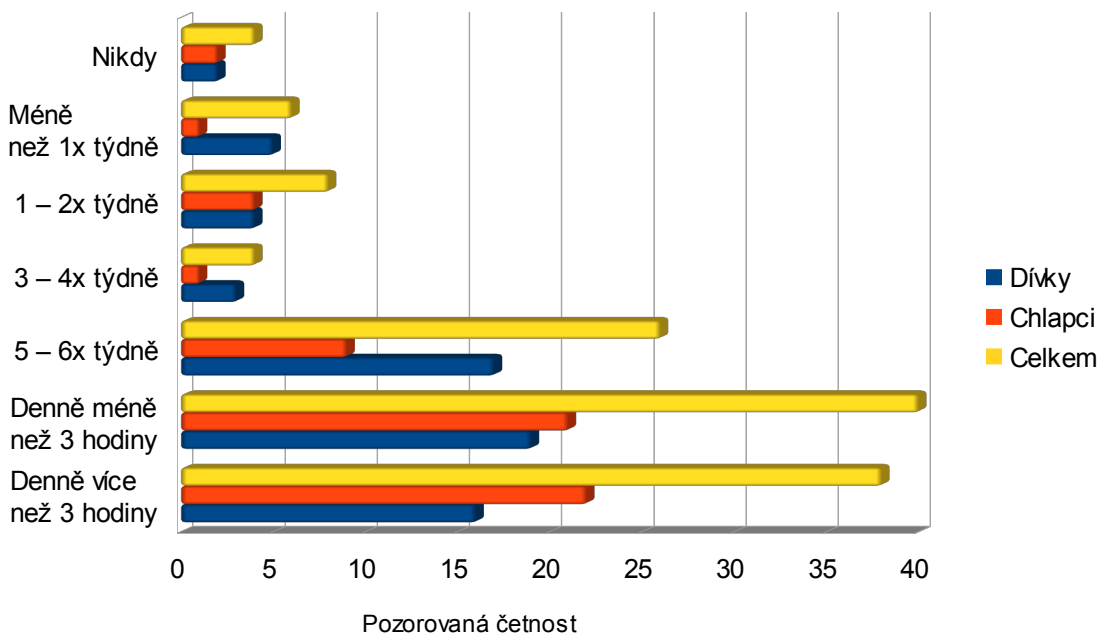
Obr. 5: Výchovný styl rodičů

Graf k tabulce č. 6 – Sledovanost televize ve volném čase (strana 58)

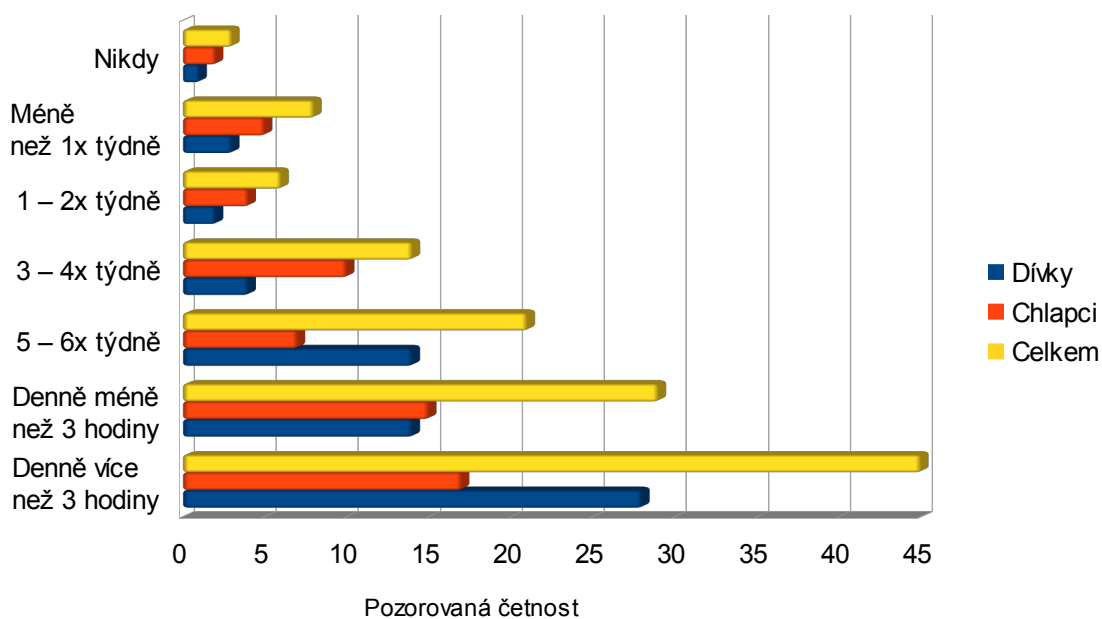
Obr. 6: Sledovanost televize ve volném čase

Graf k tabulce č. 7 – Práce a hry na počítači ve volném čase (strana 59)

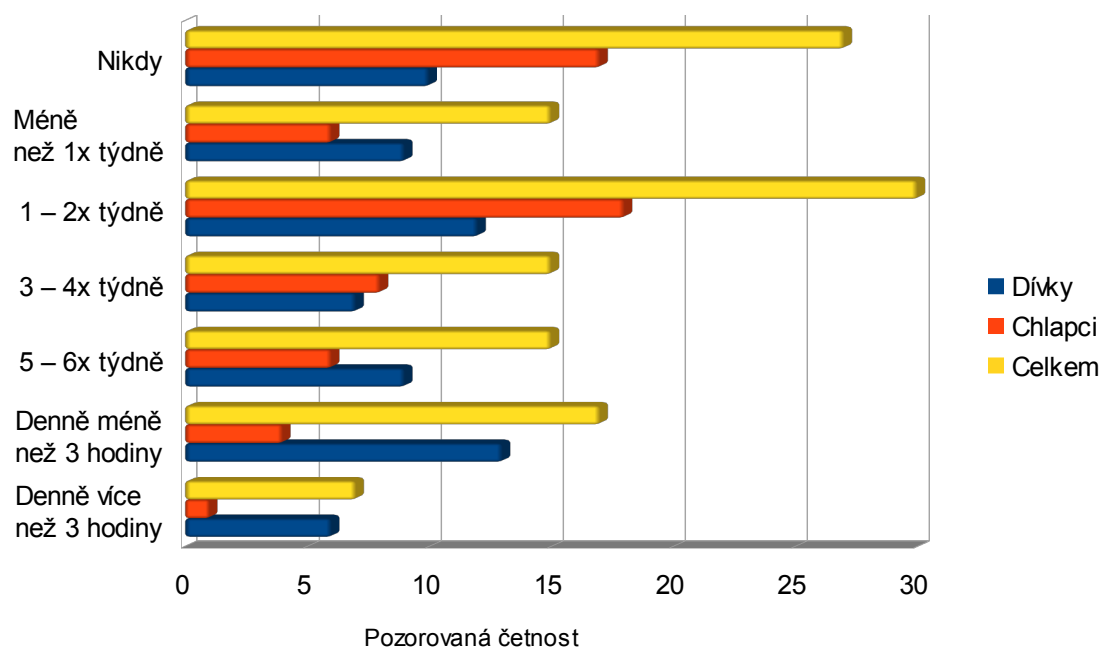
Obr. 7: Práce a hry na počítači ve volném čase

Graf k tabulce č. 8 – Poslech hudby ve volném čase (strana 60)

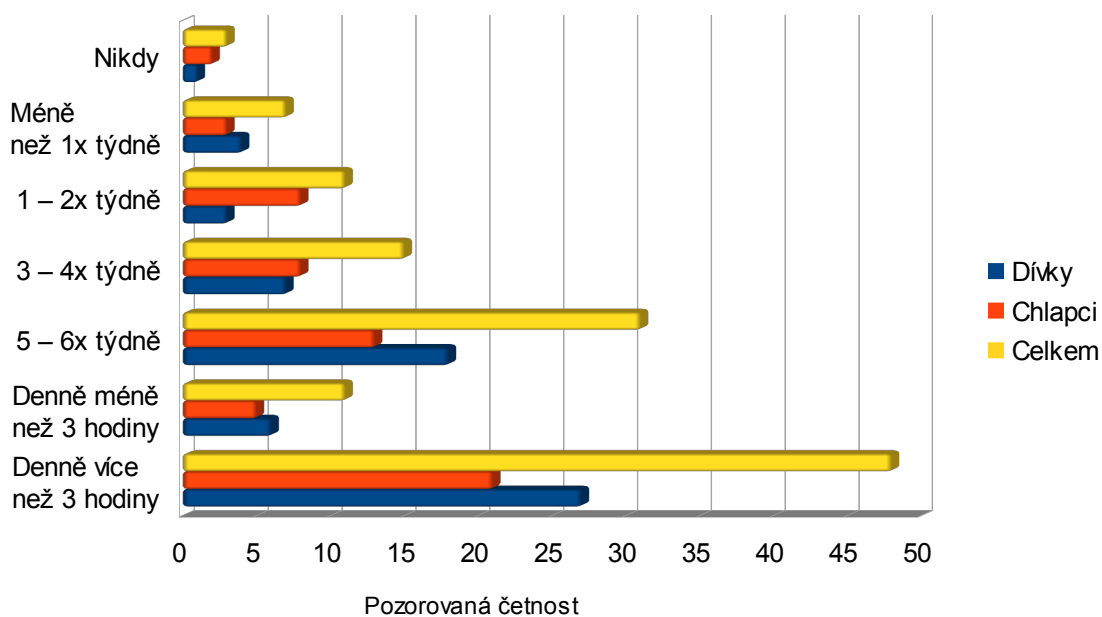
Obr. 8: Poslech hudby ve volném čase

Graf k tabulce č. 9 – Poslech hudby ve volném čase (strana 61)

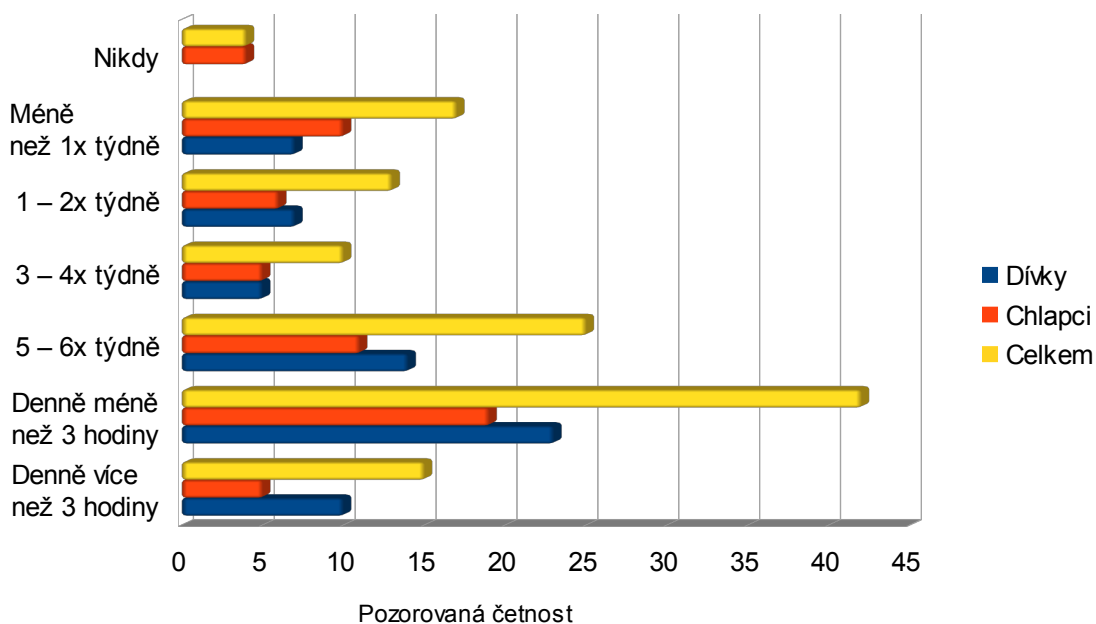
Obr. 9: Četba ve volném čase

Graf k tabulce č. 10 – Setkávání se s přáteli ve volném čase (strana 62)

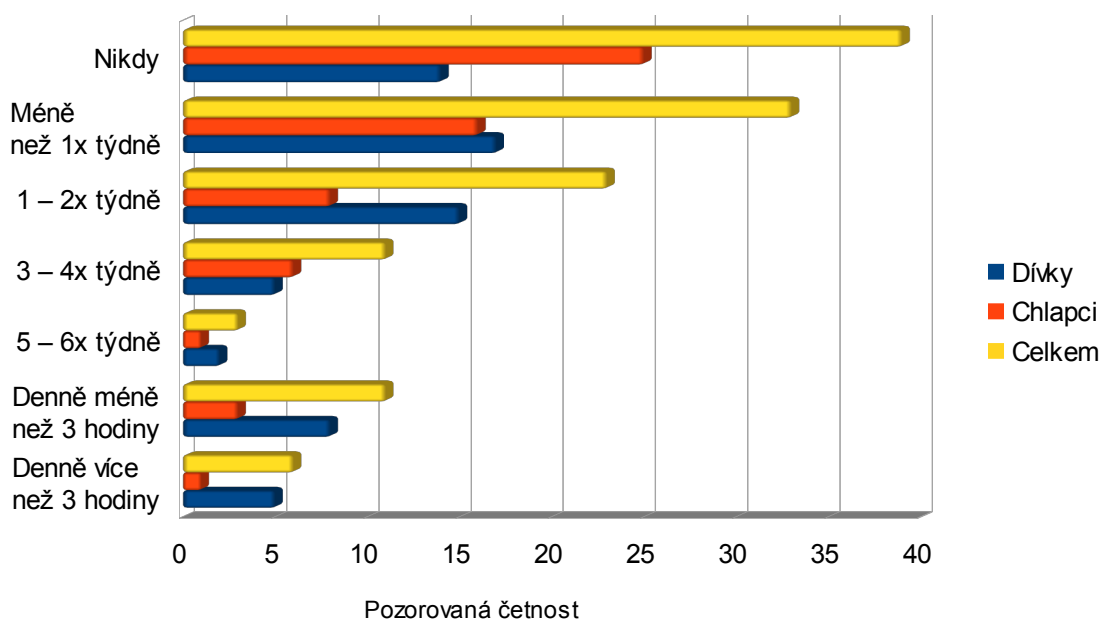
Obr. 10: Setkávání se s přáteli ve volném čase

Graf k tabulce č. 11 – Studium a příprava do školy ve volném čase (strana 63)

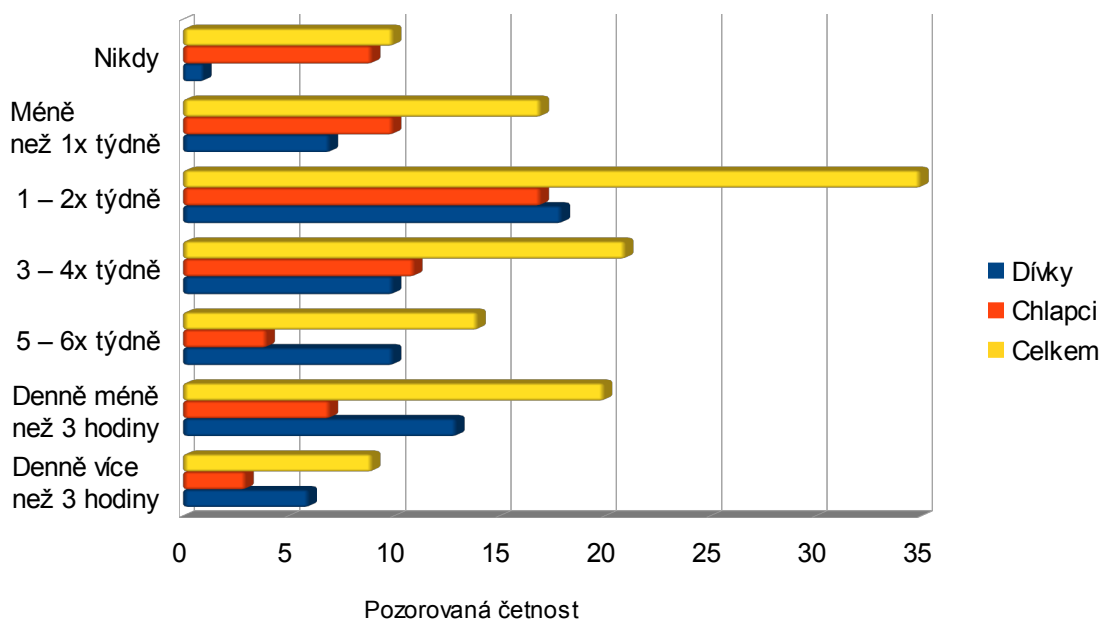
Obr. 11: Studium a příprava do školy ve volném čase

Graf k tabulce č. 12 – Nuda, nicnedělání ve volném čase (strana 64)

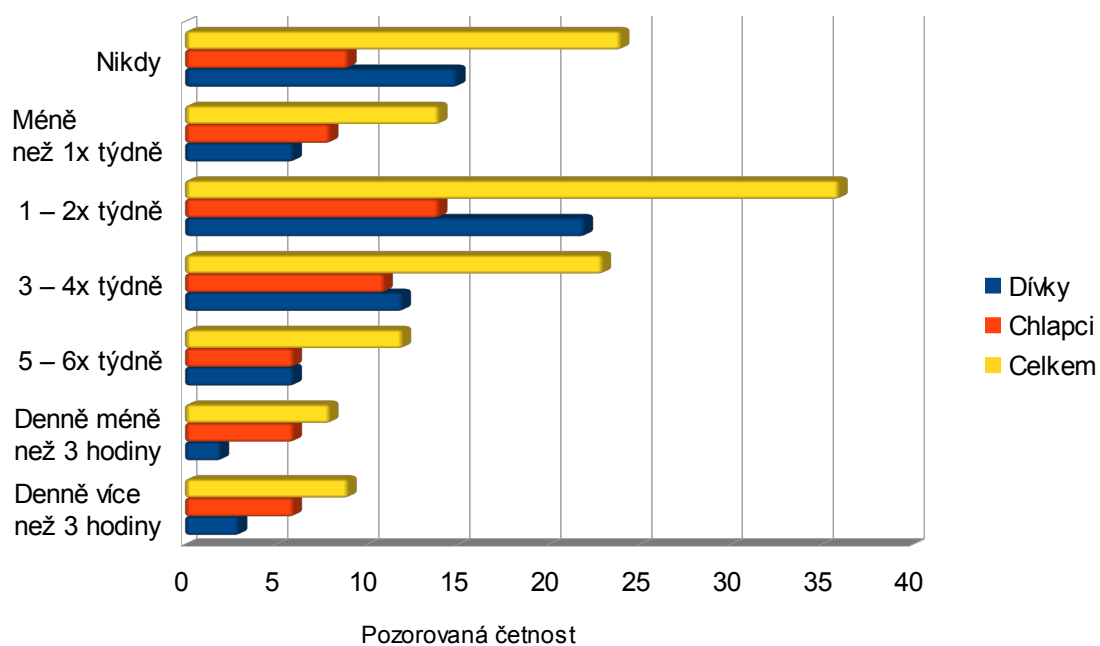
Obr. 12: Nuda, nicnedělání ve volném čase

Graf k tabulce č. 13 – Domácí práce, úklid, nakupování ve volném čase (strana 65)

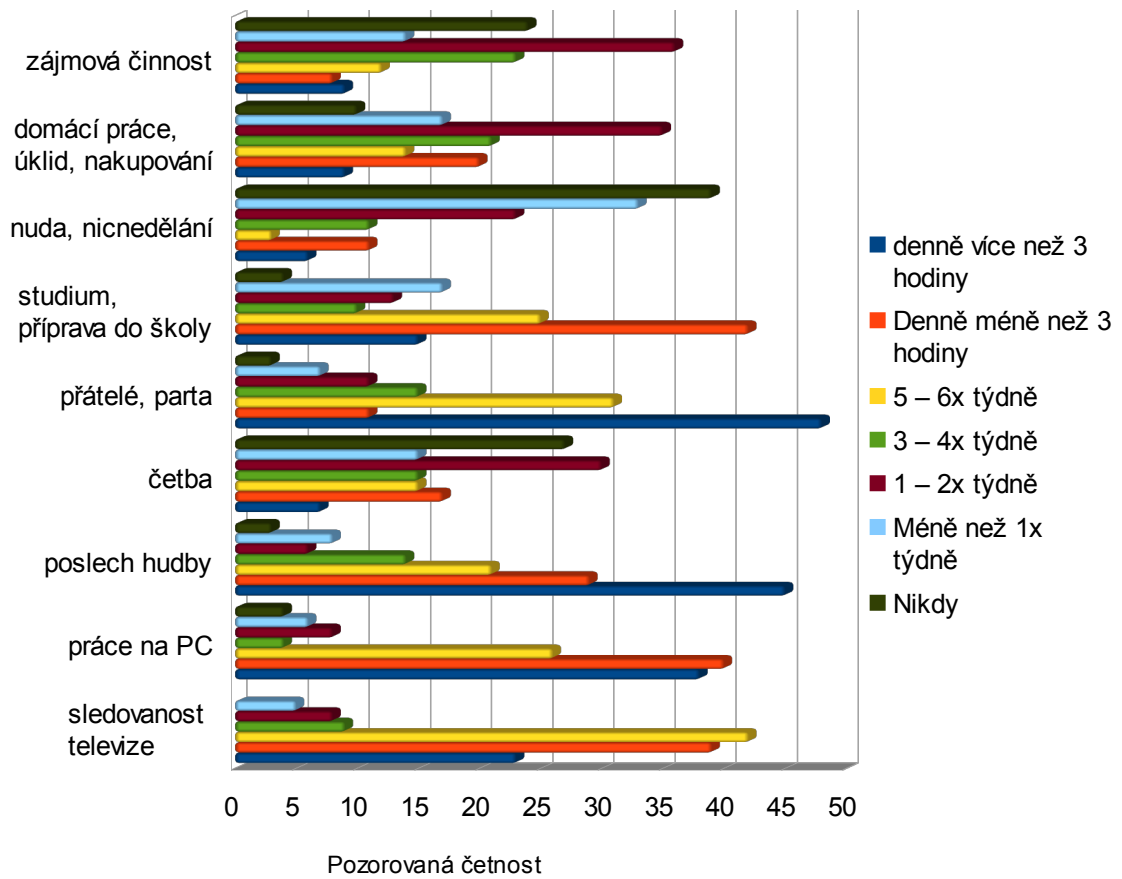
Obr. 13: Domácí práce, úklid, nakupování ve volném čase

Graf k tabulce č. 14 – Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase (strana 66)

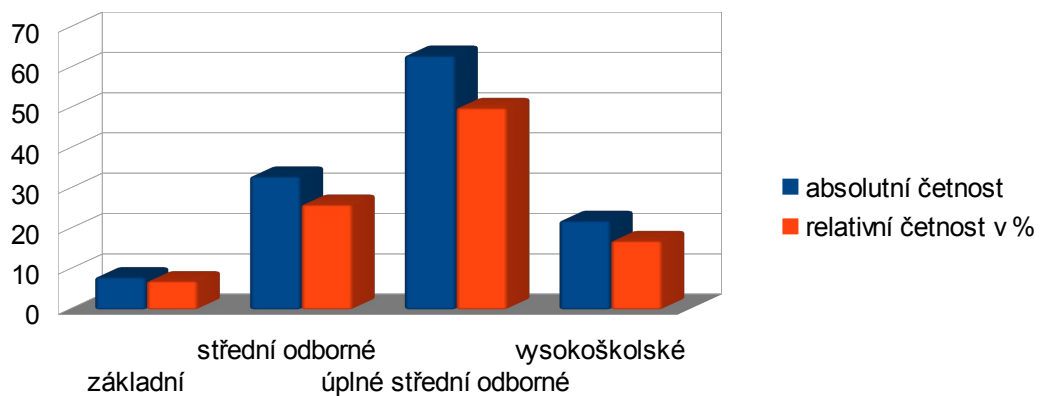
Obr. 14: Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase

Graf k tabulce č. 15 – Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase (strana 67)

Obr. 15: Zájmová činnost (kroužky) ve volném čase

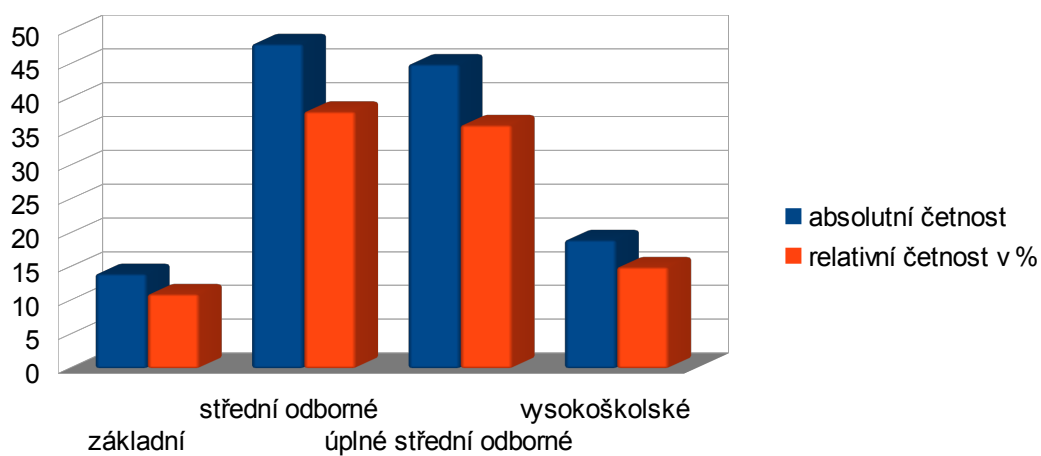
Graf k tabulce č. 16 – Vzdělání matky respondentů (strana 68)

Obr. 16: Vzdělání matky respondentů

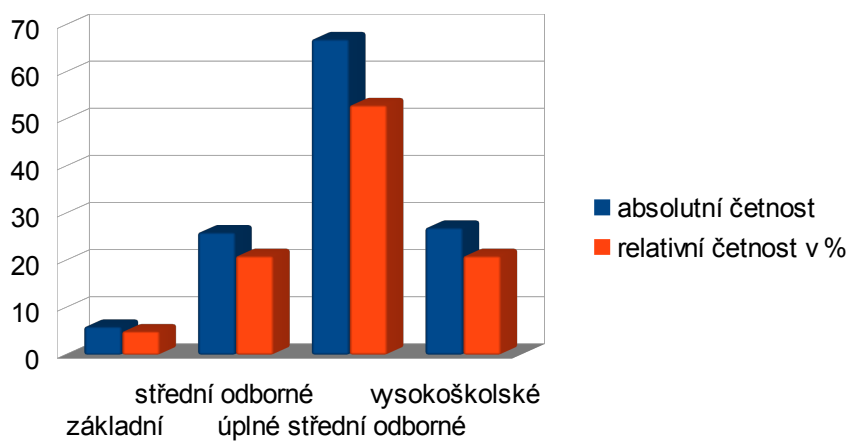

Graf k tabulce č. 17 – Vzdělání otce respondentů (strana 69)

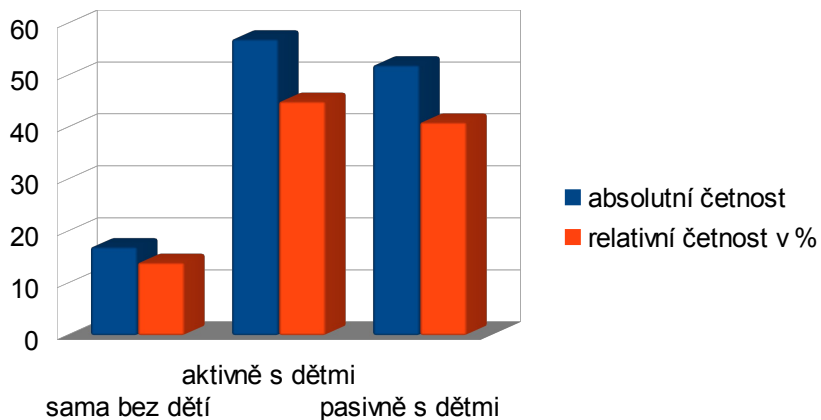
Obr. 17: Vzdělání otce respondentů

Graf k tabulce č. 18 – Nejvyšší dosažené vzdělání v rodině respondentů (strana 69)

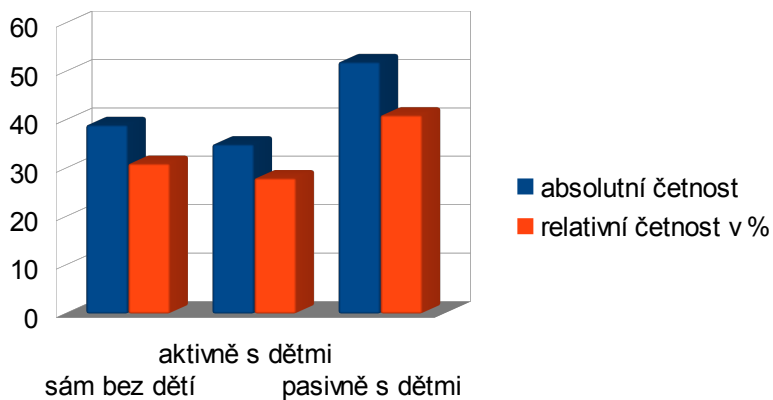
Obr. 18: Nejvyšší dosažené vzdělání v rodině respondentů

Graf k tabulce č. 19 – Využití volného času matek respondentů během pracovního týdne (strana 70)

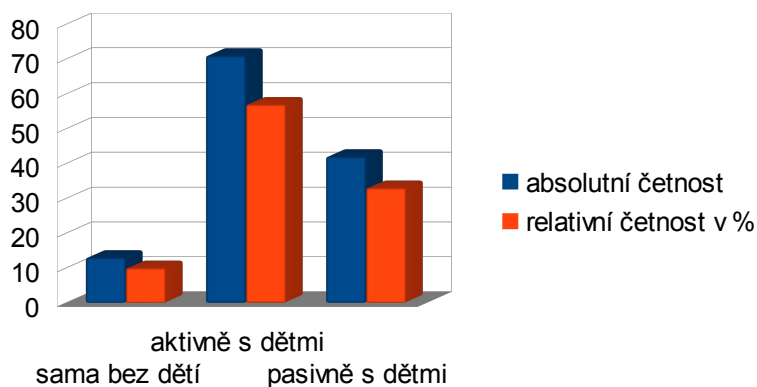
Obr. 19: Využití volného času matek respondentů během pracovního týdne

Graf k tabulce č. 20 – Využití volného času otců respondentů během pracovních dní (strana 70)

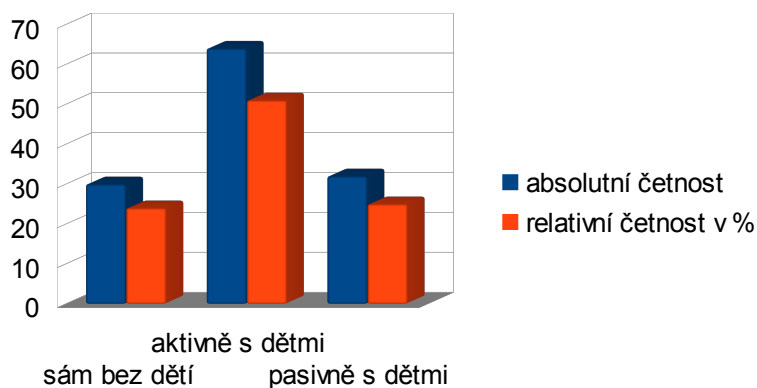
Obr. 20: Využití volného času otců respondentů během pracovních dní

Graf k tabulce č. 21 – Využití volného času matek respondentů o víkendu (strana 71)

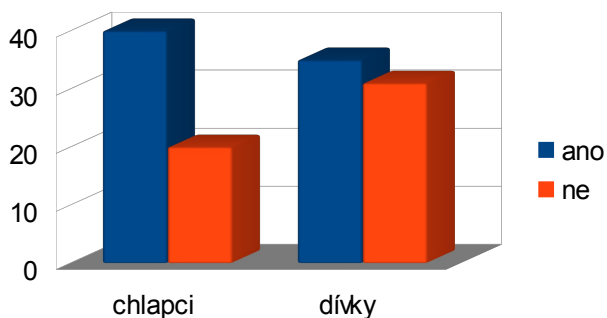
Obr. 21: Využití volného času matek respondentů o víkendu

Graf k tabulce č. 22 – Využití volného času otců respondentů o víkendu (strana 71)

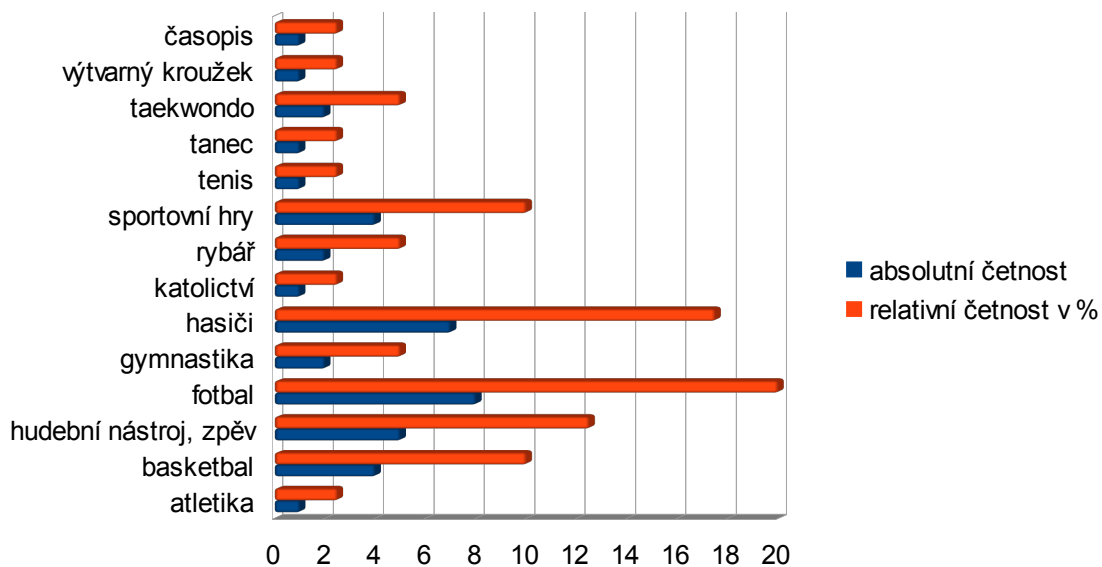
Obr. 22: Využití volného času otců respondentů o víkendu

Graf k tabulce č. 23 – Využití volného času otců respondentů o víkendu (strana 72)

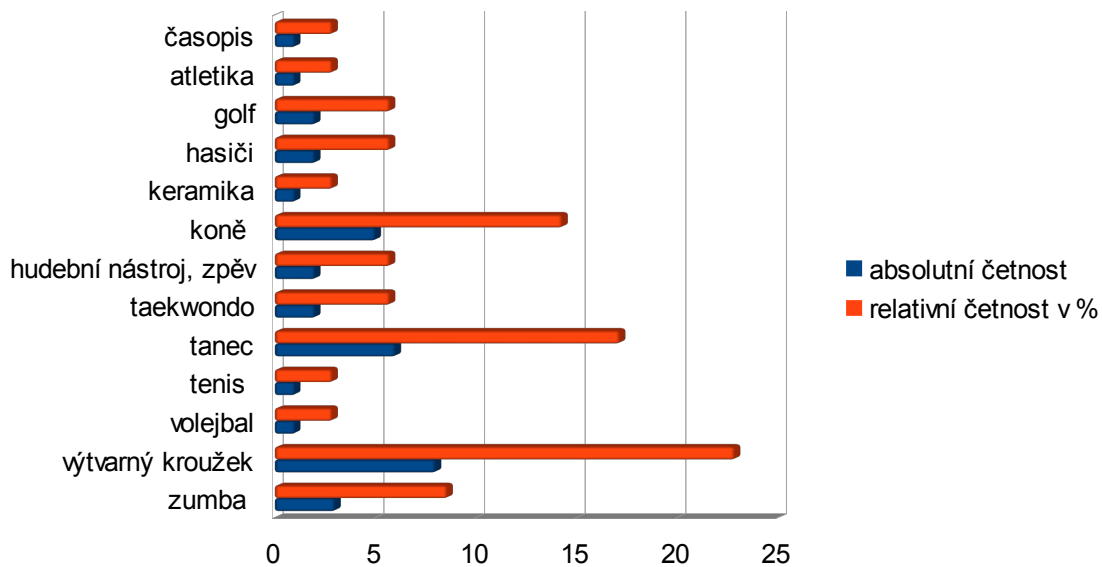
Obr. 23: Účast v zájmových kroužcích z hlediska pohlaví

Graf k tabulce č. 24 – Kroužky chlapci (strana 72)

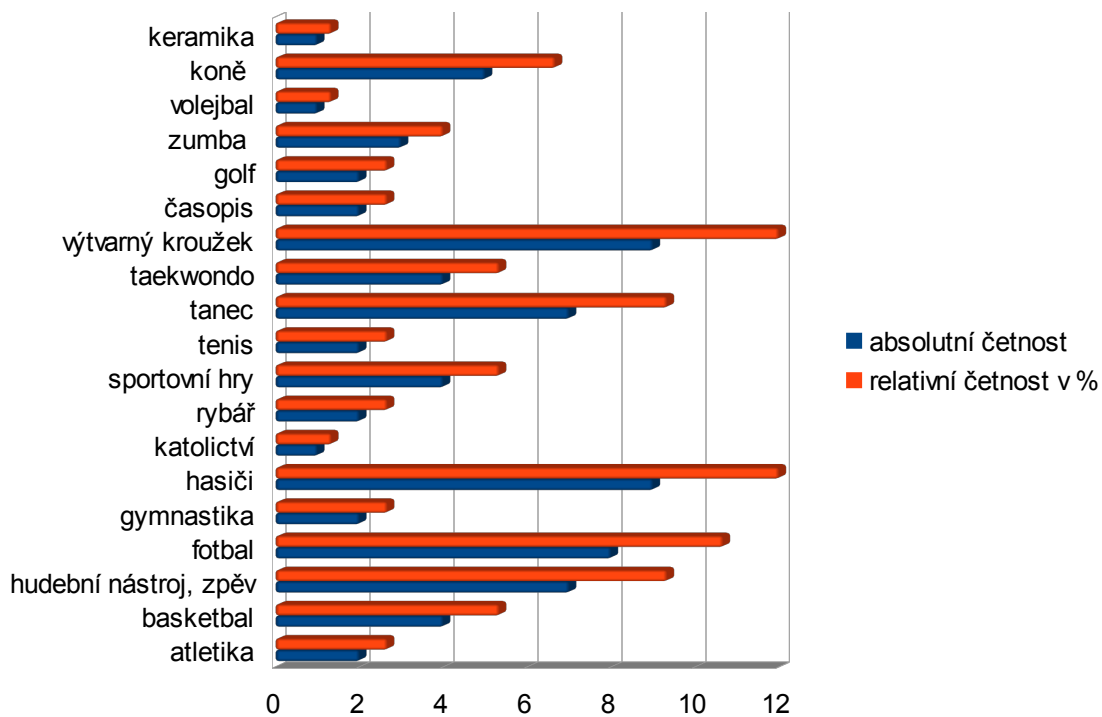
Obr. 24: Kroužky chlapci

Graf k tabulce č. 25 – Kroužky dívky (strana 73)

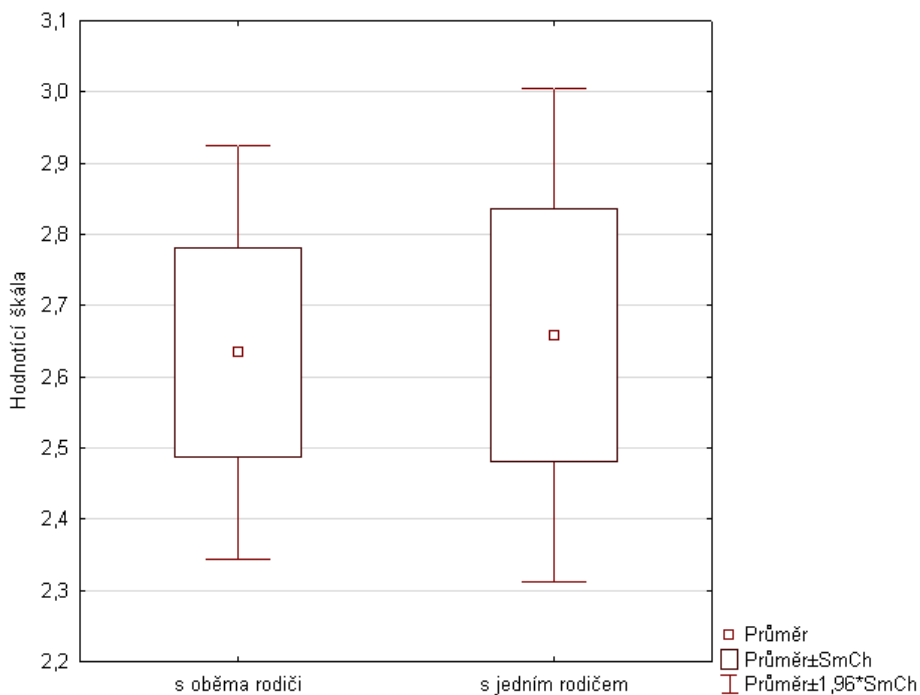
Obr. 25: Kroužky dívky

Graf k tabulce č. 26 – Kroužky celkem (strana 74)

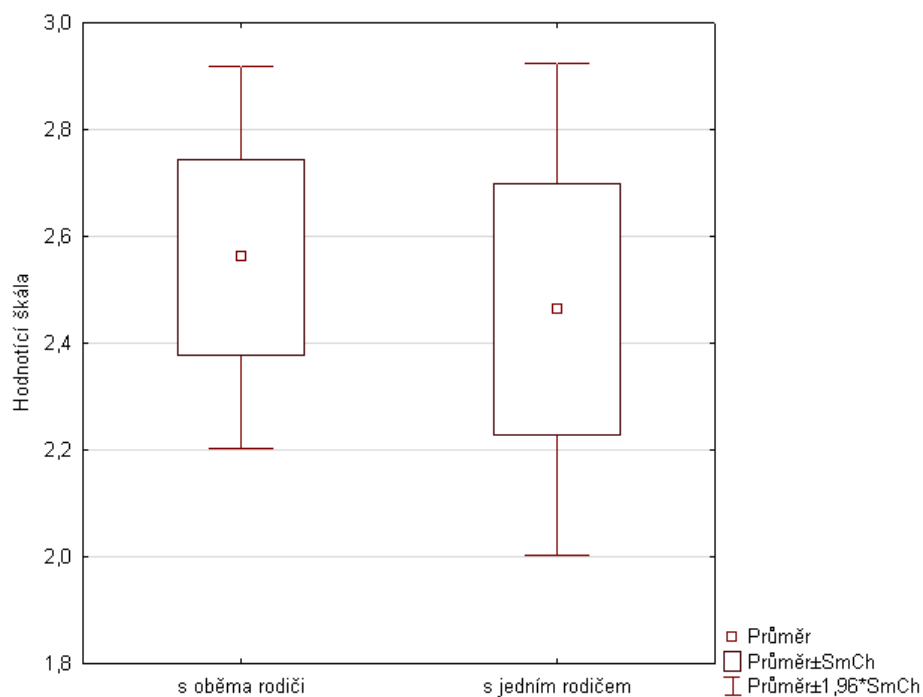
Obr. 26: Kroužky celkem

Graf k tabulce č. 27 – Úplnost / neúplnost rodiny x sledovanost televize (strana 76)

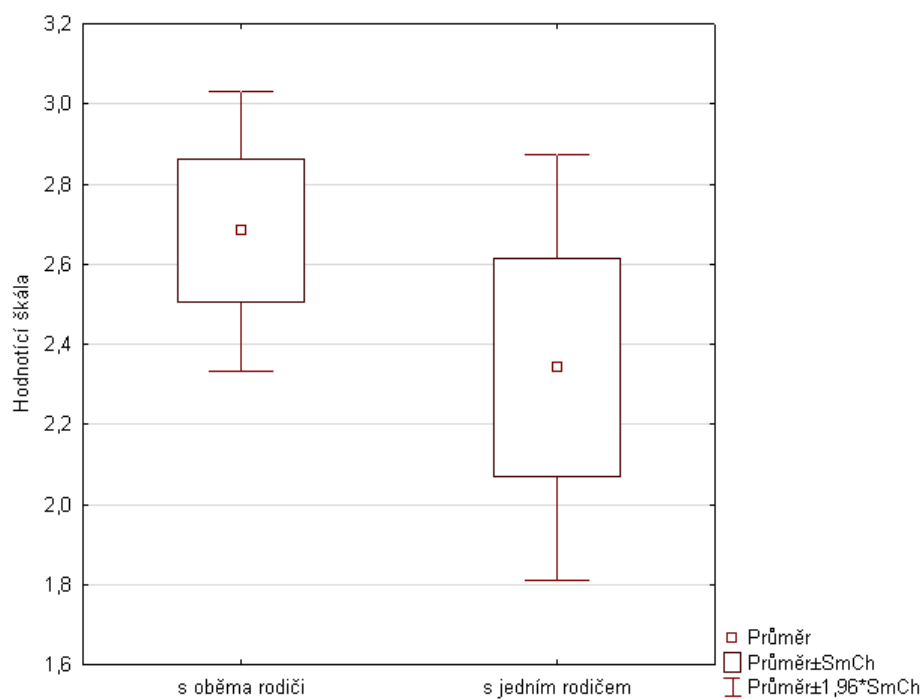
Obr. 27: Úplnost / neúplnost rodiny x sledovanost televize

Graf k tabulce č. 28 – Úplnost / neúplnost rodiny x práce na počítači (strana 76)

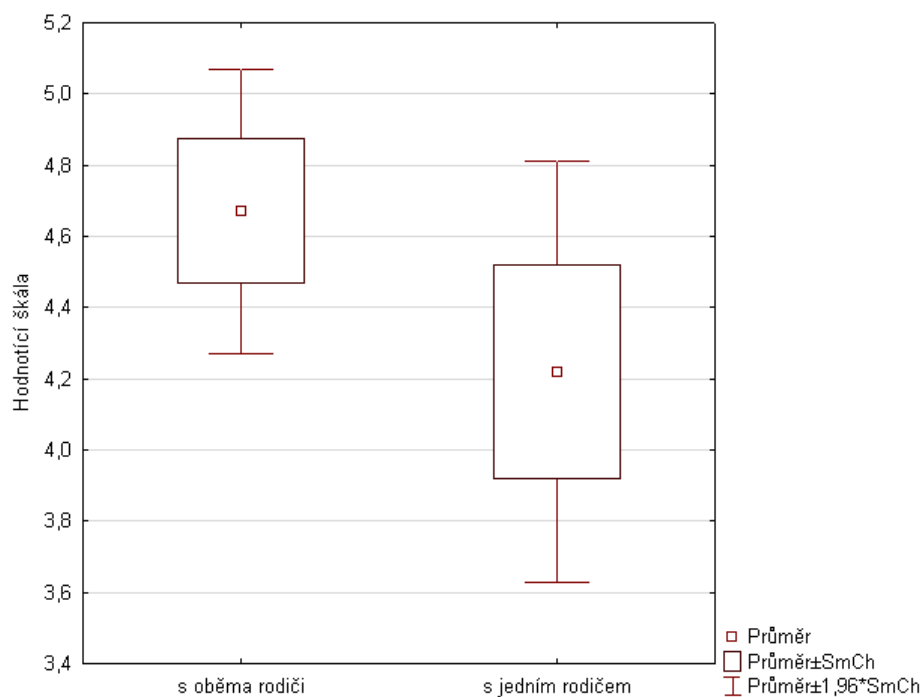
Obr. 28: Úplnost / neúplnost rodiny x práce na počítači

Graf k tabulce č. 29 – Úplnost / neúplnost rodiny x poslech hudby (strana 77)

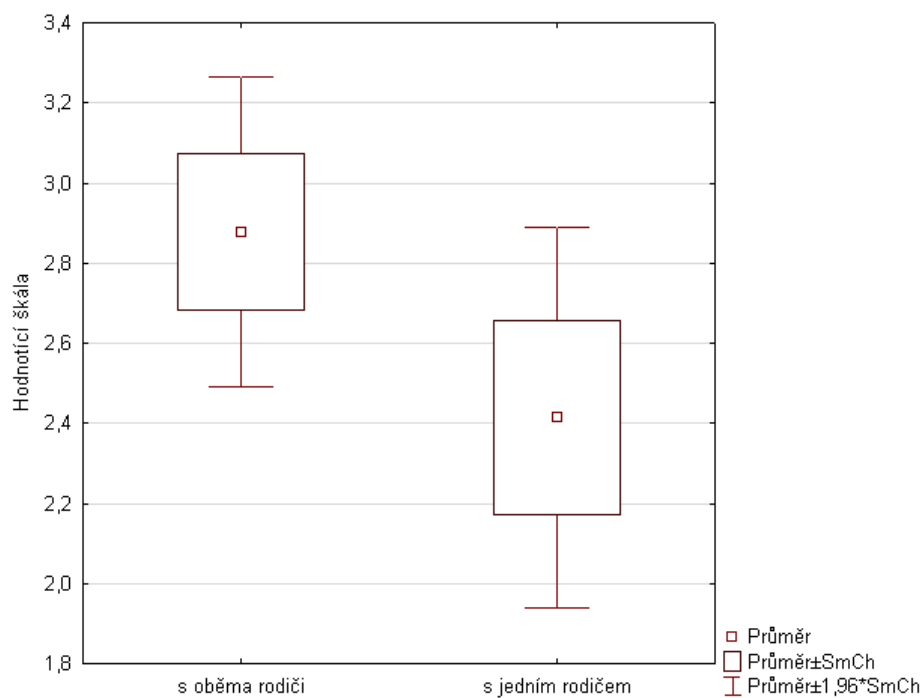
Obr. 29: Úplnost / neúplnost rodiny x poslech hudby

Graf k tabulce č. 30 – Úplnost / neúplnost rodiny x četba (strana 77)

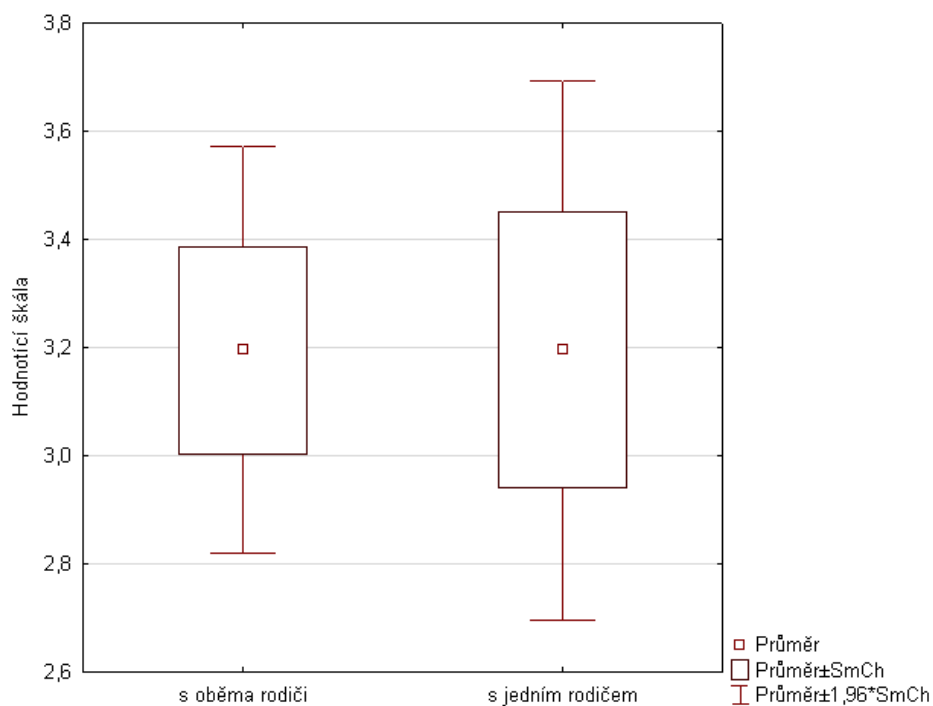
Obr. 30: Úplnost / neúplnost rodiny x četba

Graf k tabulce č. 31 – Úplnost / neúplnost rodiny x setkávání se s přáteli (strana 78)

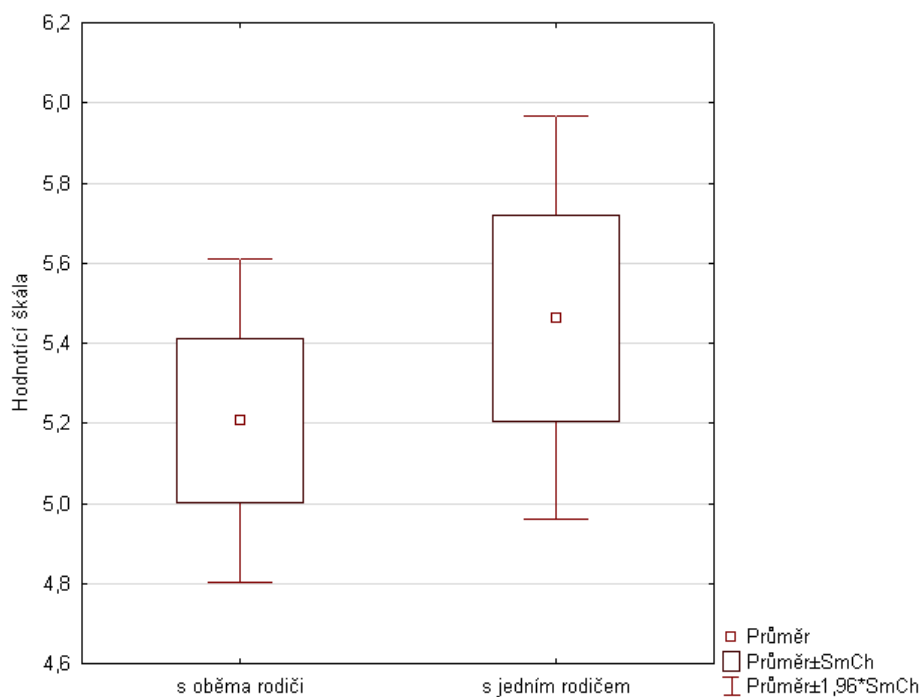
Obr. 31: Úplnost / neúplnost rodiny x setkávání se s přáteli

Graf k tabulce č. 32 – Úplnost / neúplnost rodiny x studium, příprava do školy (strana 78)

Obr. 32: Úplnost / neúplnost rodiny x studium, příprava do školy

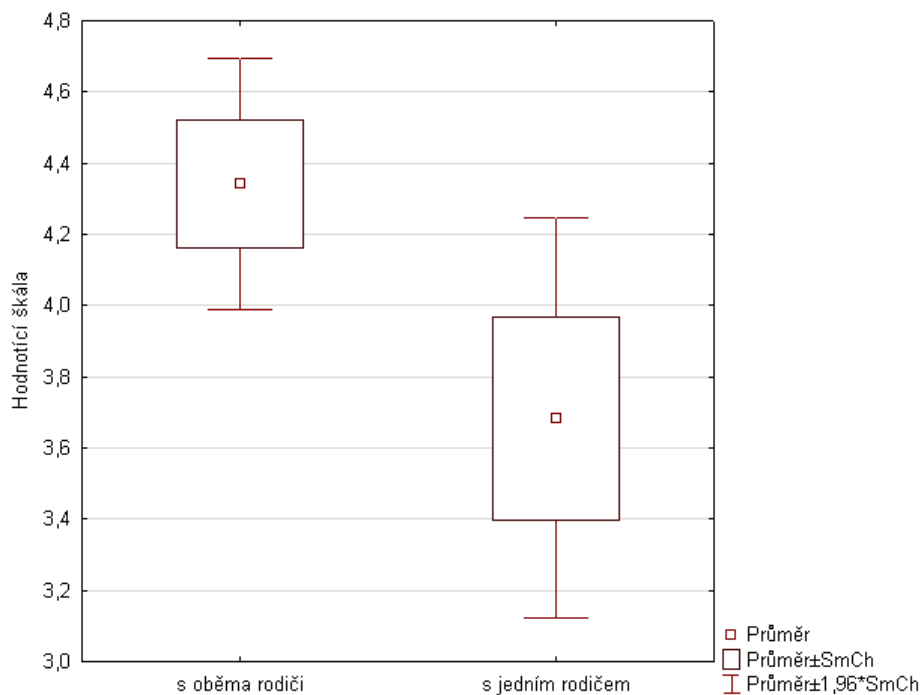
Graf k tabulce č. 33 – Úplnost / neúplnost rodiny x nuda, nicnedělání (strana 79)

Obr. 33: Úplnost / neúplnost rodiny x nuda, nicnedělání

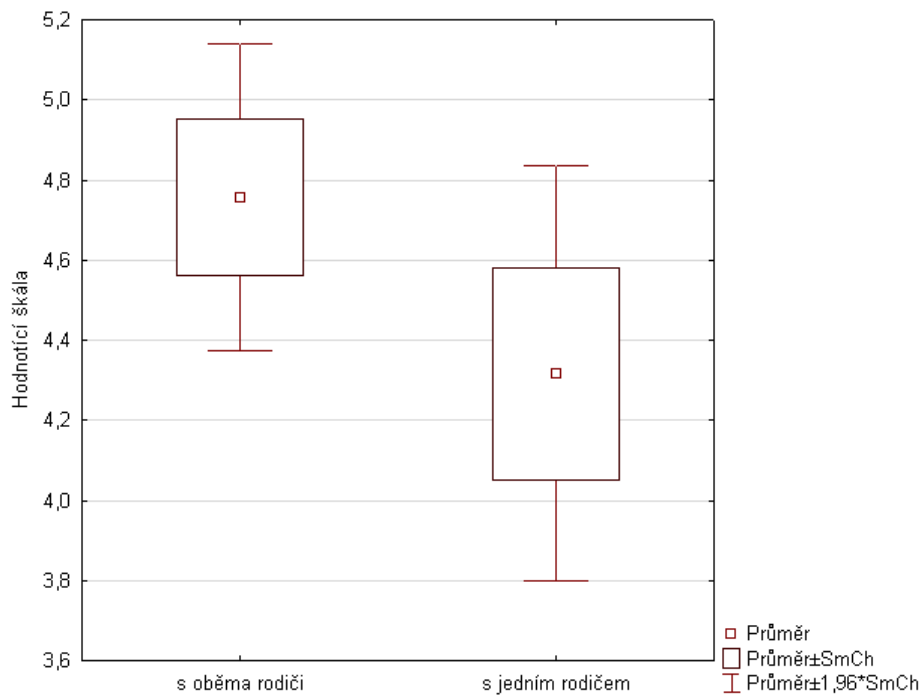

Graf k tab. č. 34 – Úplnost / neúplnost rodiny x dom. práce, úklid, nakupování (strana 79)

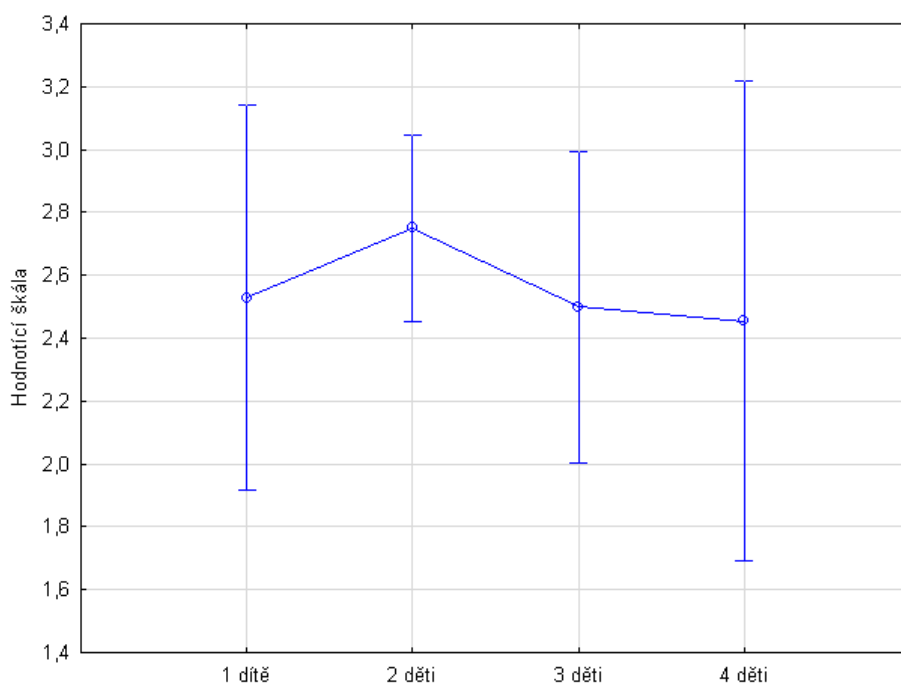
Obr. 34: Úplnost / neúplnost rodiny x domácí práce, úklid, nakupování

Graf k tabulce č. 35 – Úplnost / neúplnost rodiny X zájmová činnost (kroužky) (strana 80)

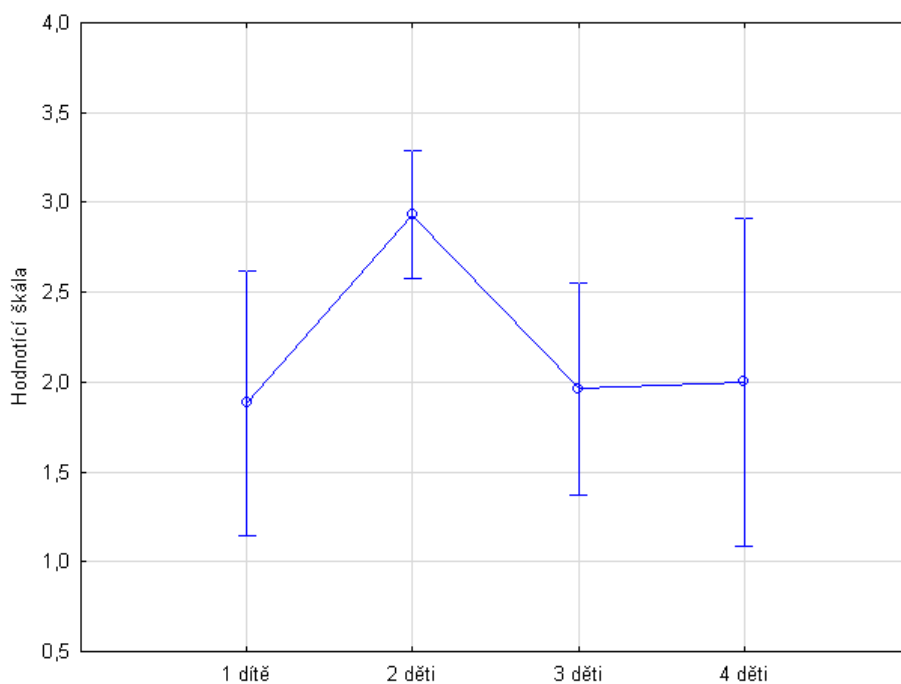
Obr. 35: Úplnost / neúplnost rodiny X zájmová činnost (kroužky)

Graf k tabulce č. 36 – Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na sledovanosti televize (strana 81)

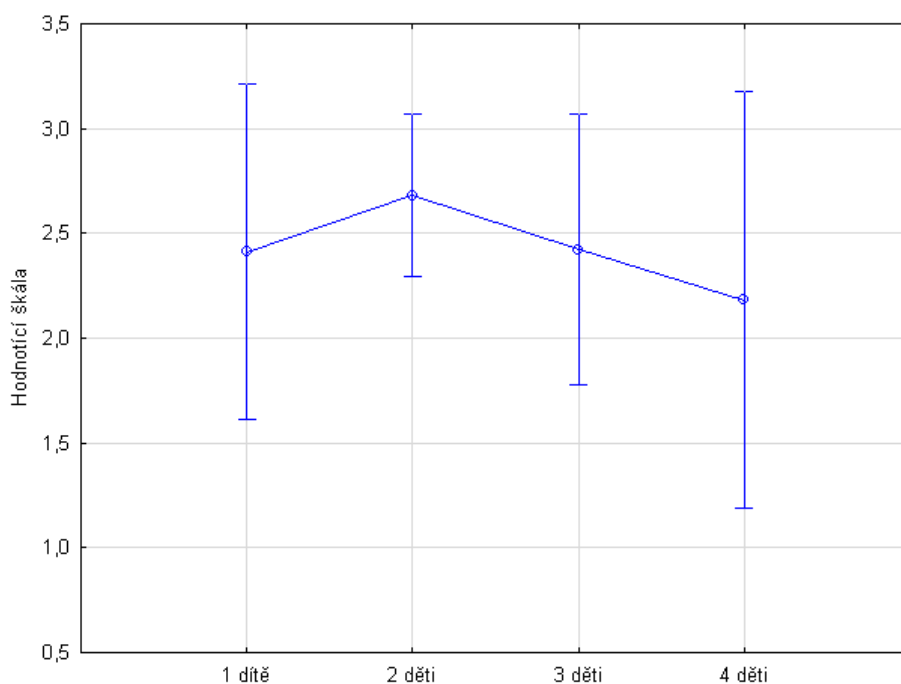
Obr. 36: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na sledovanosti televize

Graf k tabulce č. 37 – Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na práci na počítači (strana 82)

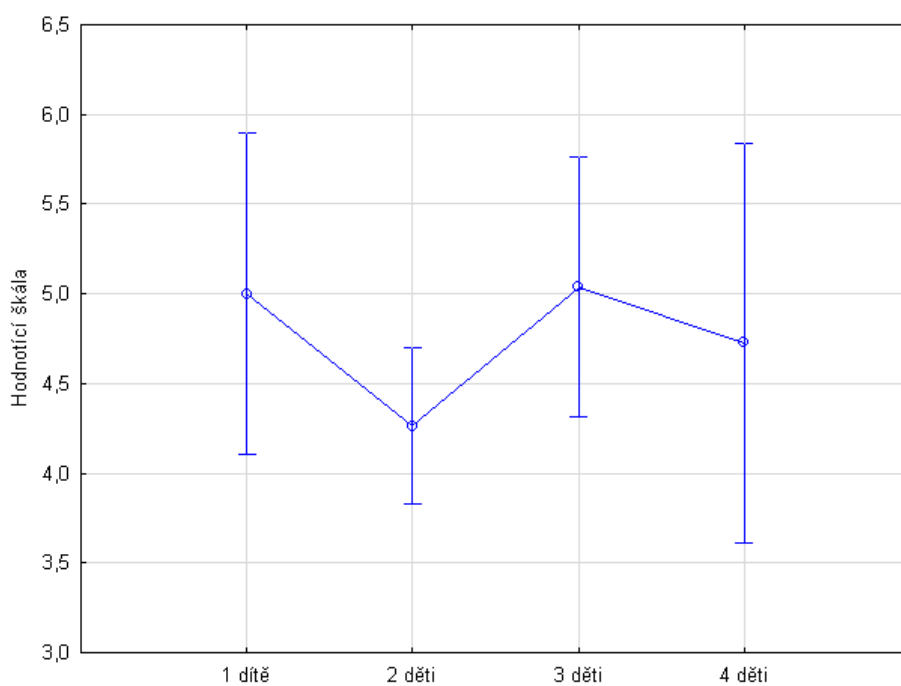
Obr. 37: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na práci na počítači

Graf k tabulce č. 38 – Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na poslechu hudby (strana 82)

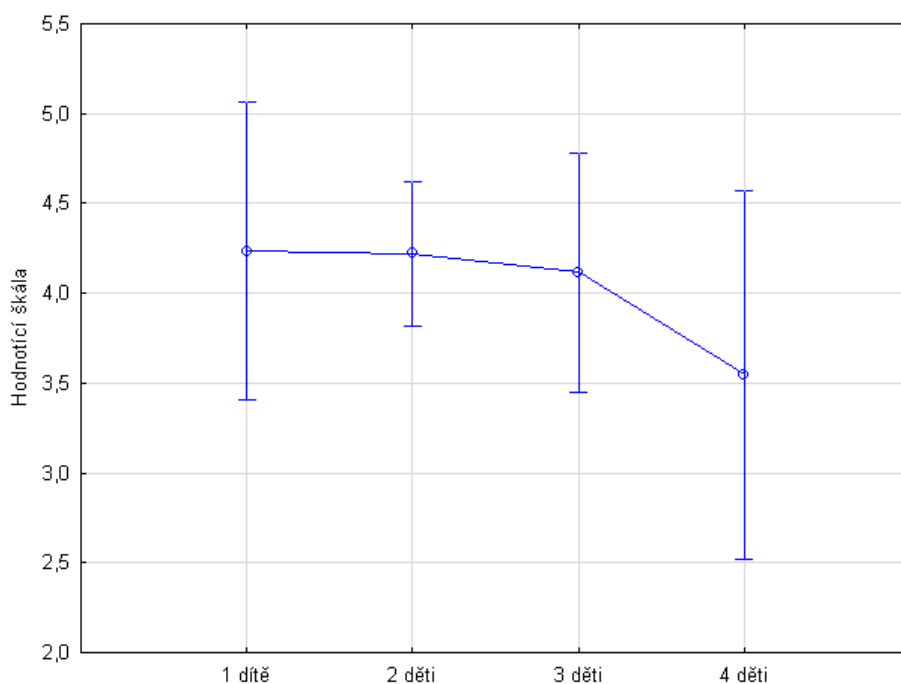
Obr. 38: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na poslechu hudby

Graf k tabulce č. 39 – Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na četbě (strana 82)

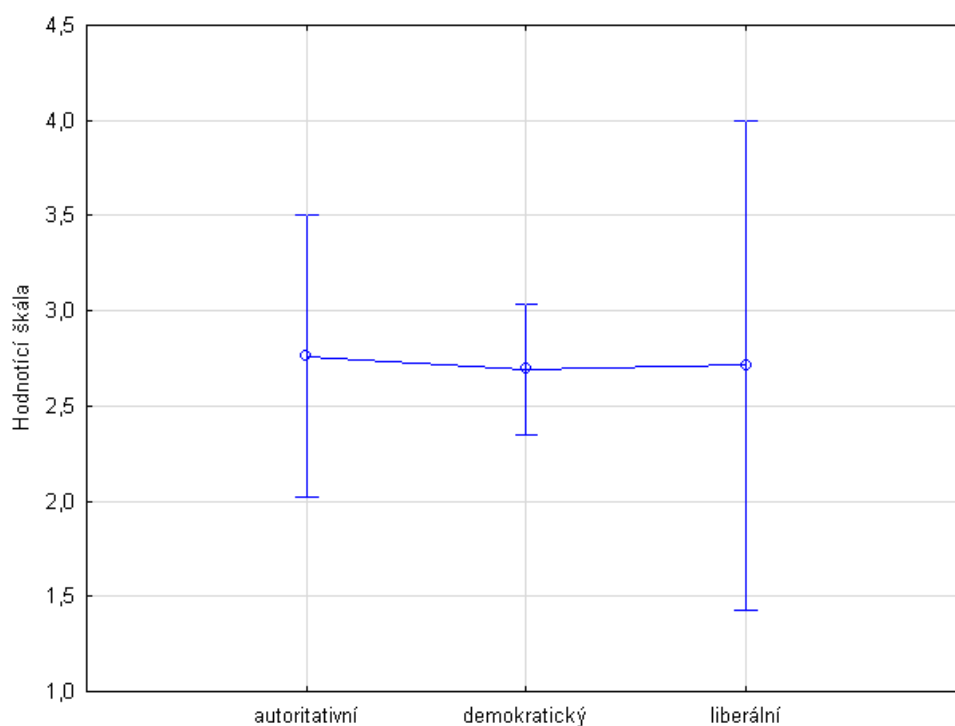
Obr. 39: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na četbě

Graf k tabulce č. 40 – Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na domácích pracích, úklidu a nakupování (strana 83)

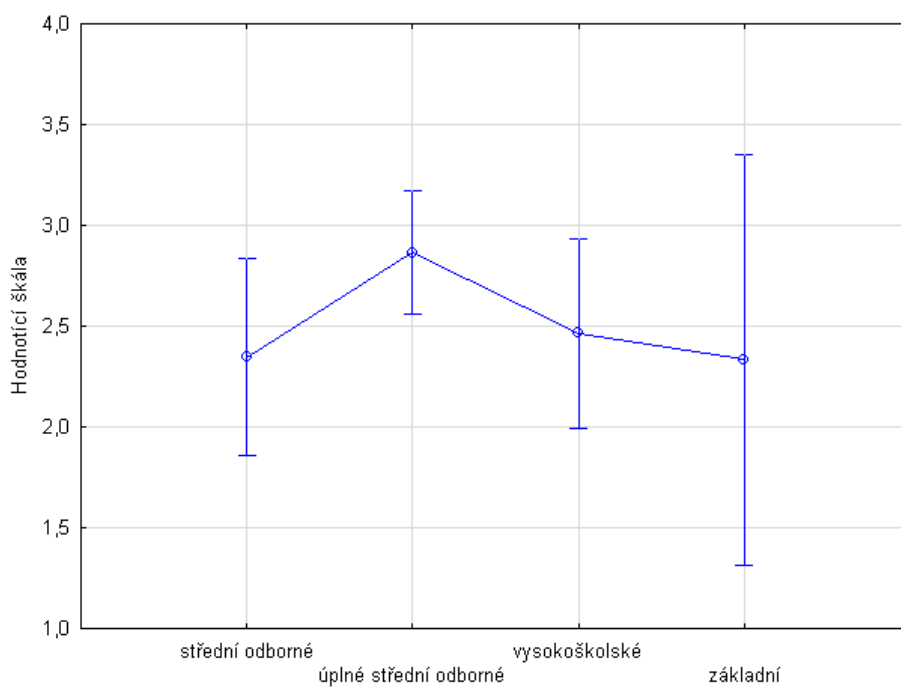
Obr. 40: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na domácích pracích, úklidu a nakupování

Graf k tabulce č. 41 – Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na setkávání se s přáteli (strana 83)

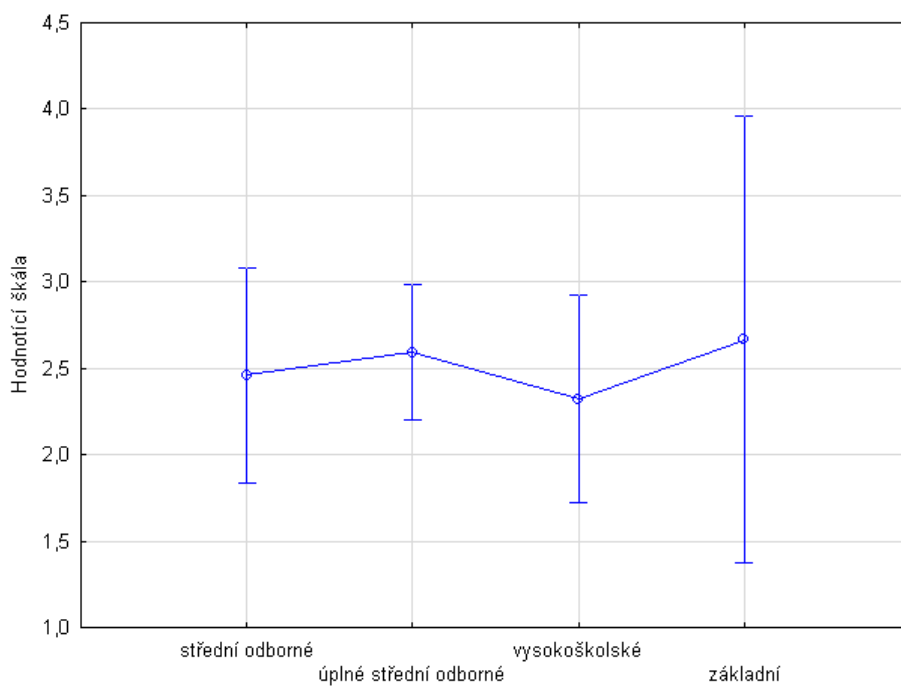
Obr. 41: Analýza rozptylu u počtu dětí v rodině v závislosti na setkávání se s přáteli

Graf k tabulce č. 42 – Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a sledovanosti televize respondentů (strana 84)

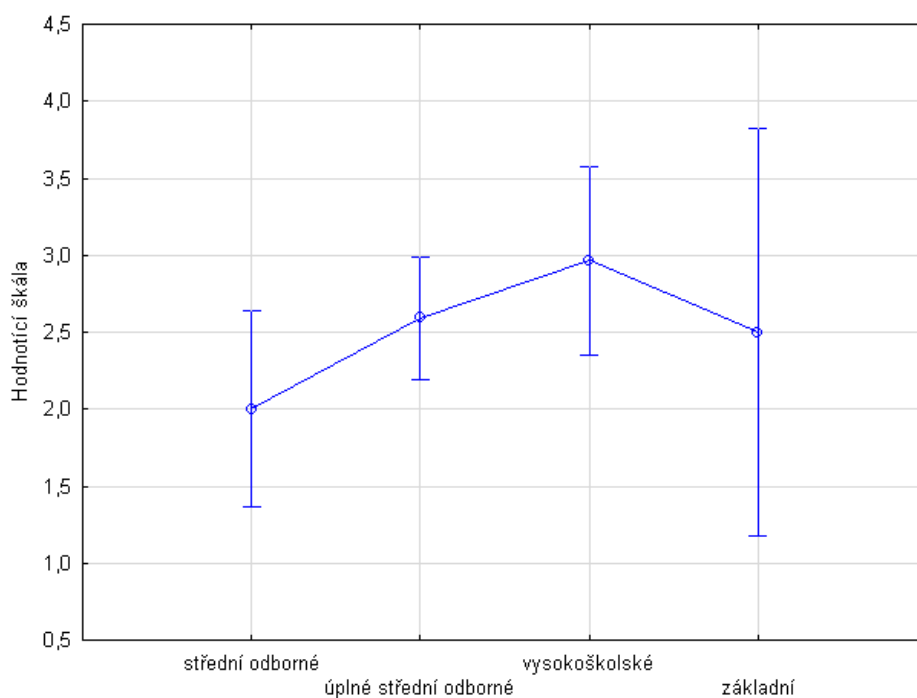
Obr. 42: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a sledovanosti televize respondentů

Graf k tabulce č. 43 – Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a práci na počítači (strana 84)

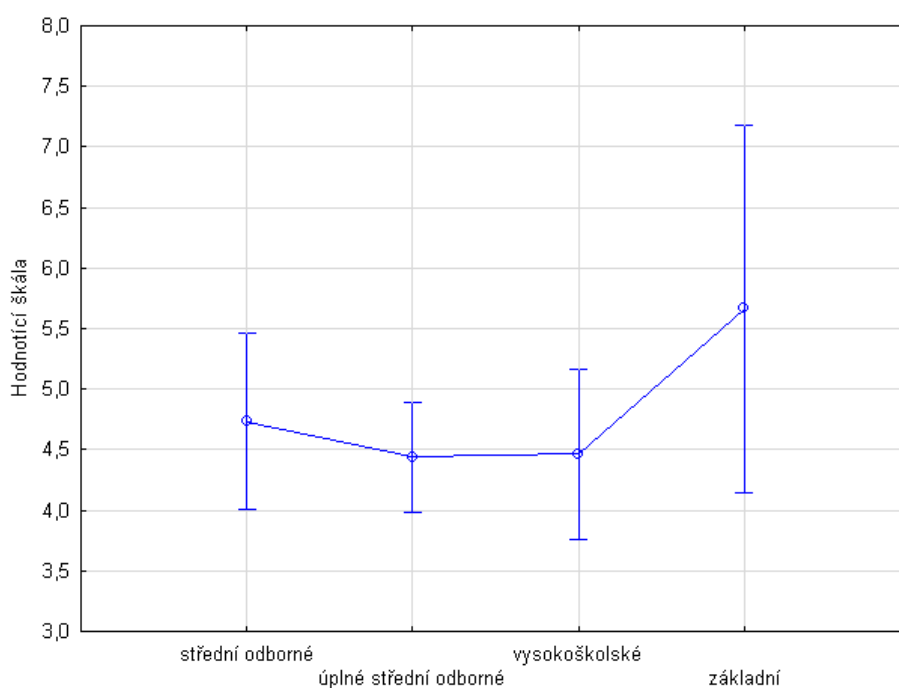
Obr. 43: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a práci na počítači

Graf k tabulce č. 44 – Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a poslechu hudby respondentů (strana 85)

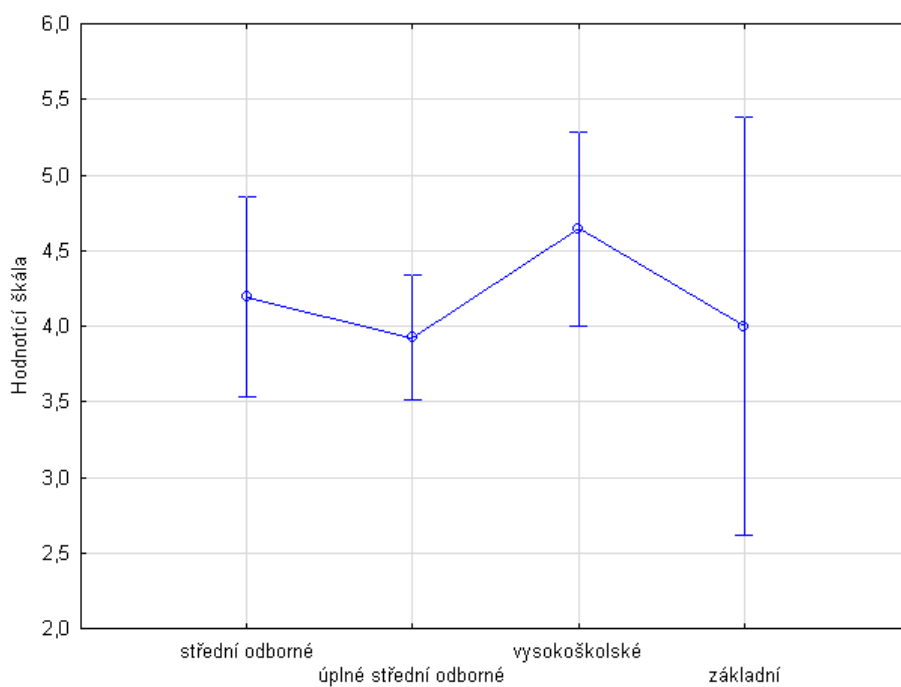
Obr. 44: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a poslechu hudby respondentů

Graf k tabulce č. 45 – Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a četbě respondentů (strana 85)

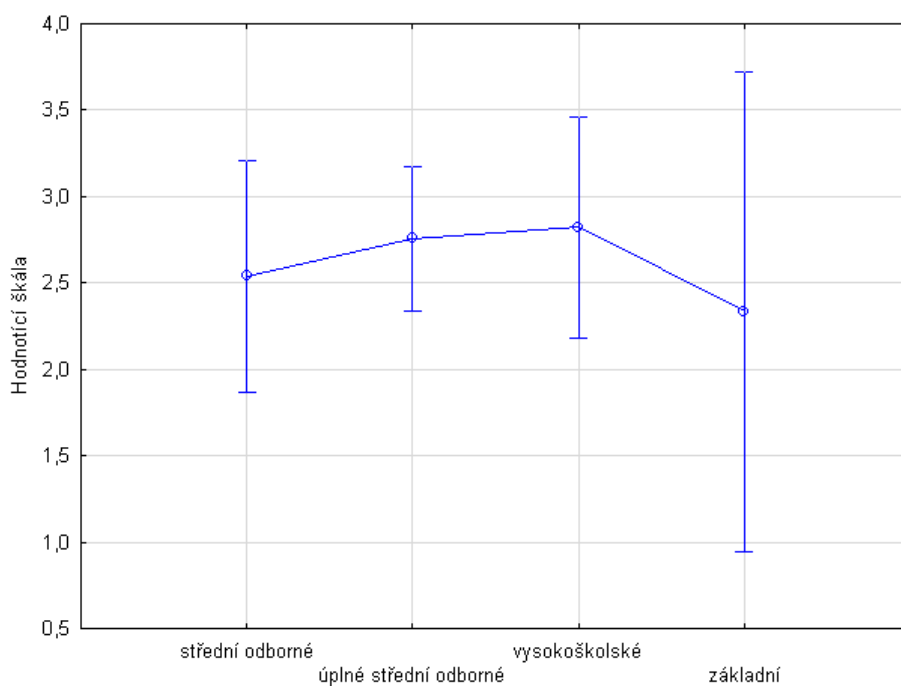
Obr. 45: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a četbě respondentů

Graf k tabulce č. 46 – Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování. (strana 85)

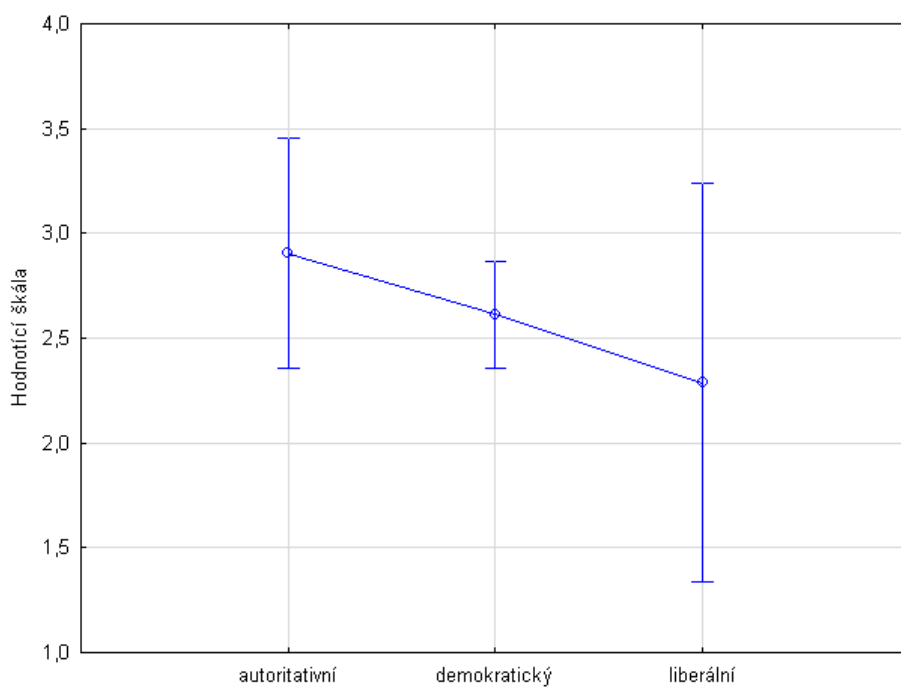
Obr. 46: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování

Graf k tabulce č. 47 – Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a setkávání se s přáteli. (strana 86)

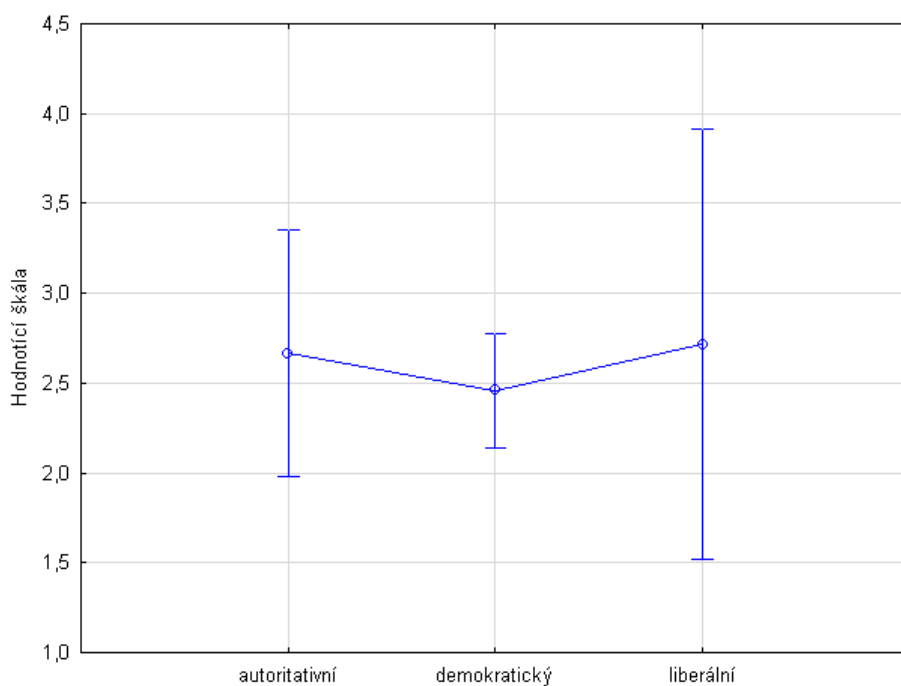
Obr. 47: Analýza rozptylu v závislosti na vzdělání rodičů a setkávání se s přáteli

Graf k tabulce č. 48 – Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a sledovanosti televize u respondentů. (strana 86)

Obr. 48: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a sledovanosti televize u respondentů

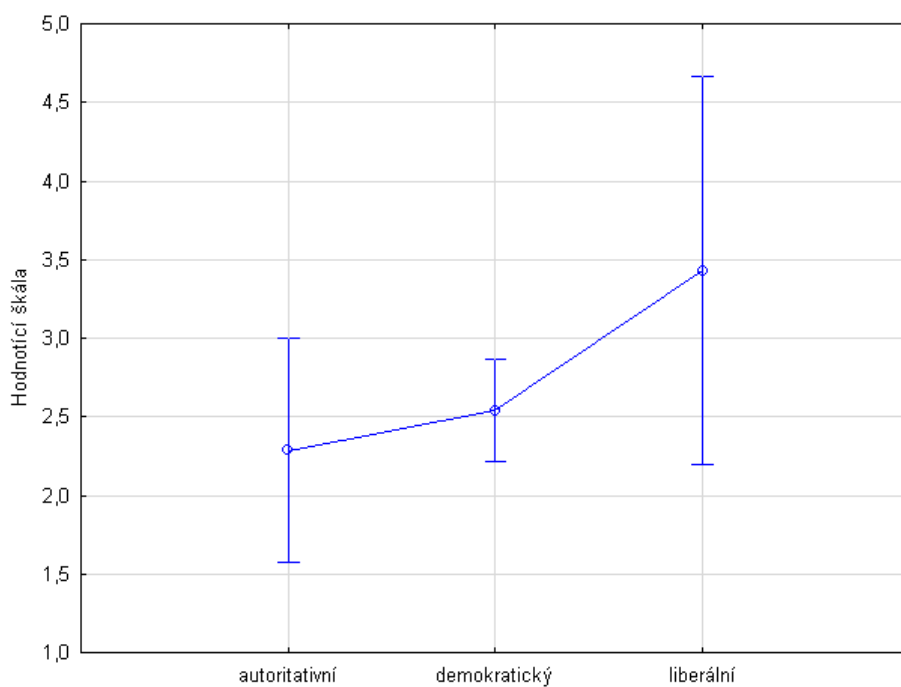
Graf k tabulce č. 49 – Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a práce na počítači u respondentů. (strana 87)

Obr. 49: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a práce na počítači u respondentů

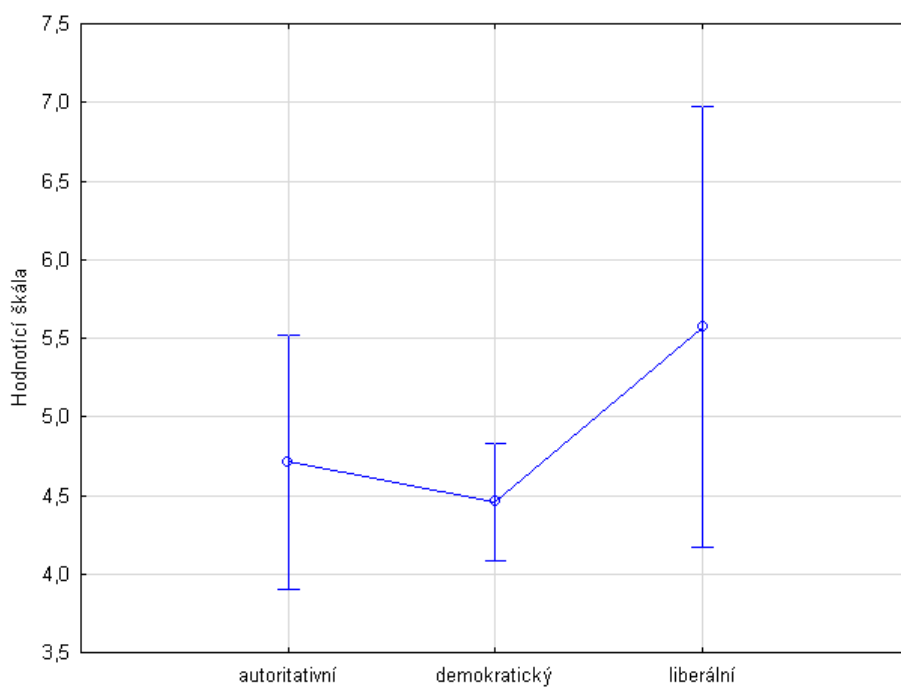

Graf k tabulce č. 50 – Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů. (strana 87)

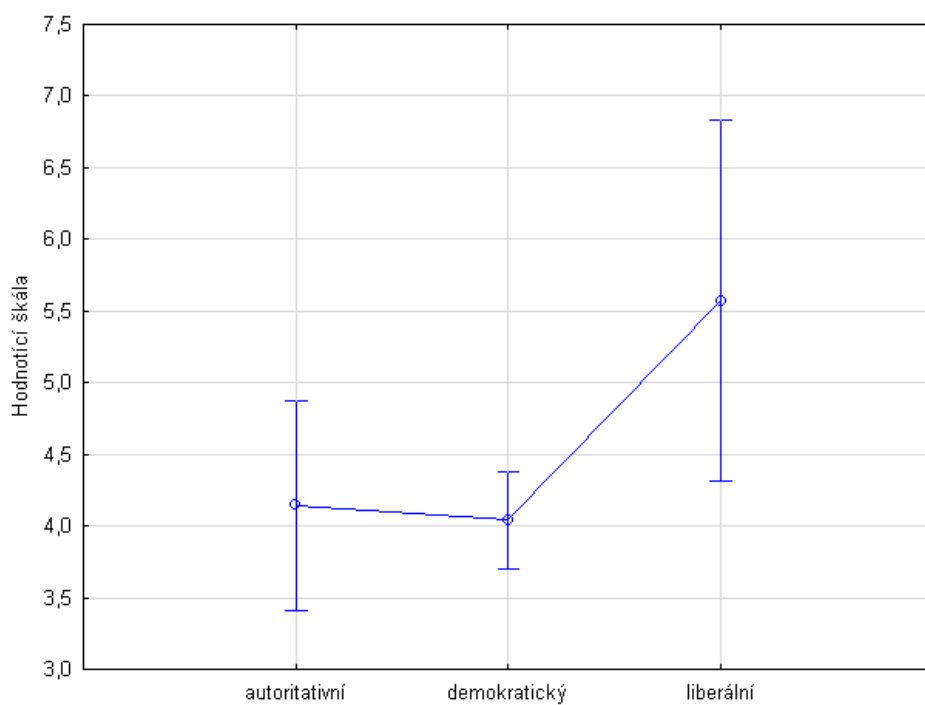
Obr. 50: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů

Graf k tabulce č. 51 – Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů. (strana 88)

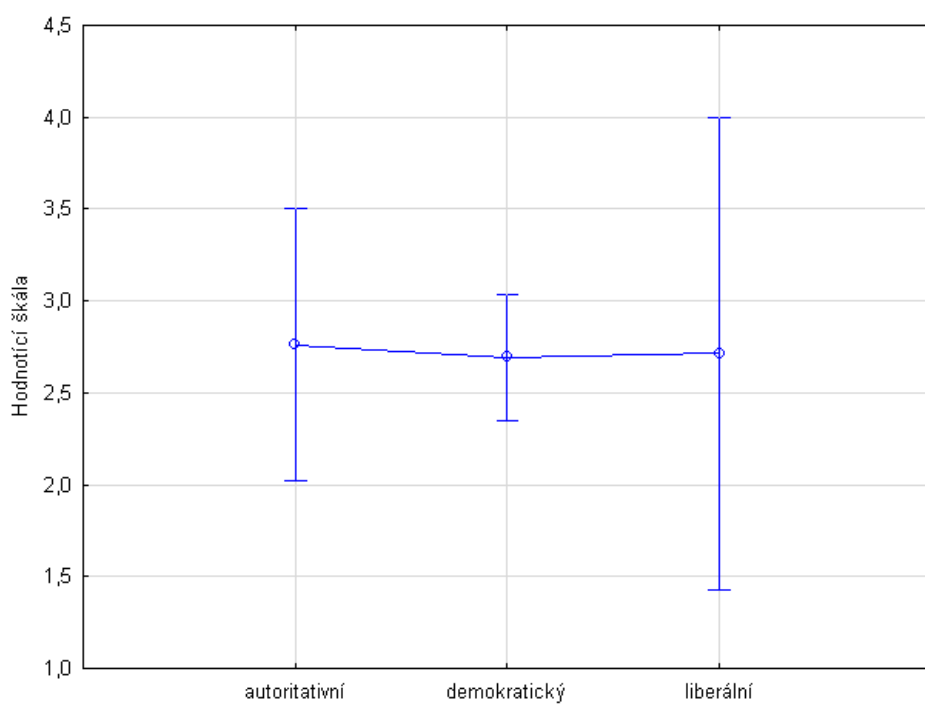
Obr. 51: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a poslechu hudby u respondentů

Graf k tabulce č. 52 – Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování.. (strana 88)

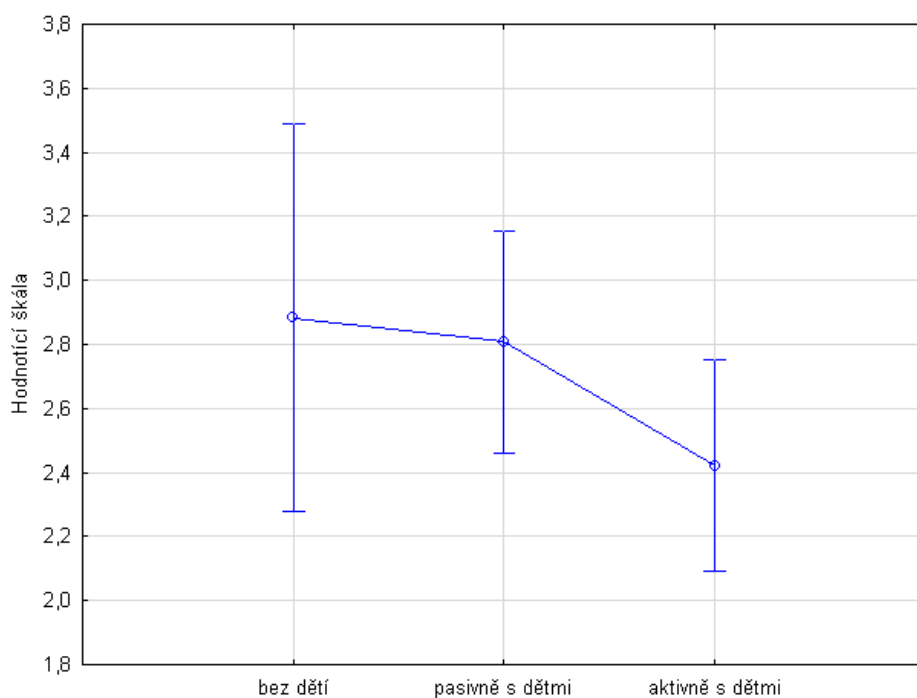
Obr. 52: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a domácích pracích, úklidu a nakupování

Graf k tabulce č. 53 – Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a setkávání se s přáteli. (strana 88)

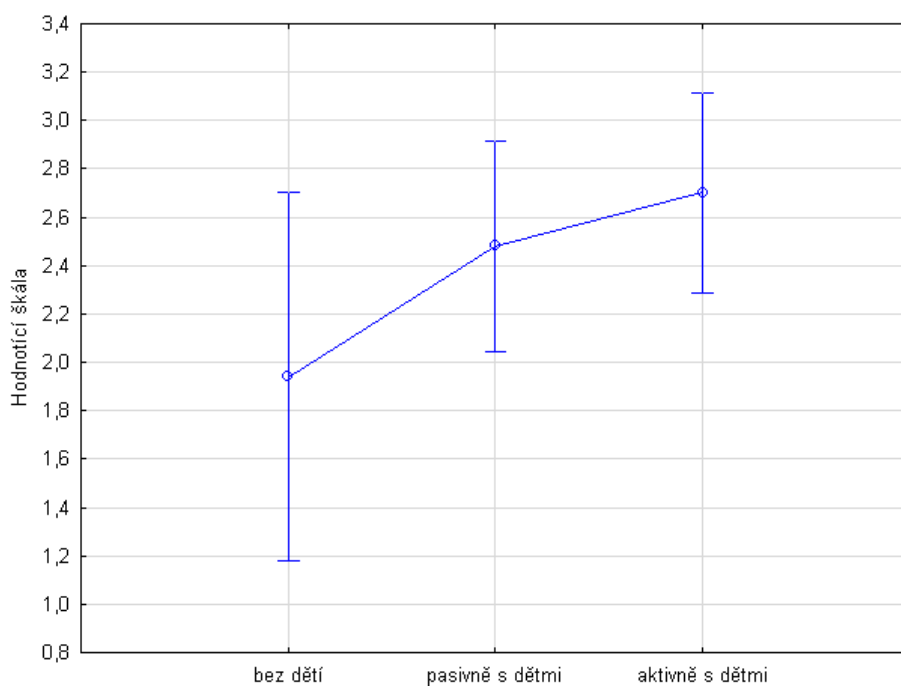
Obr. 53: Analýza rozptylu v závislosti na výchovném stylu rodičů a setkávání se s přáteli

Graf k tabulce č. 54 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a sledovaností televize u respondentů. (strana 89)

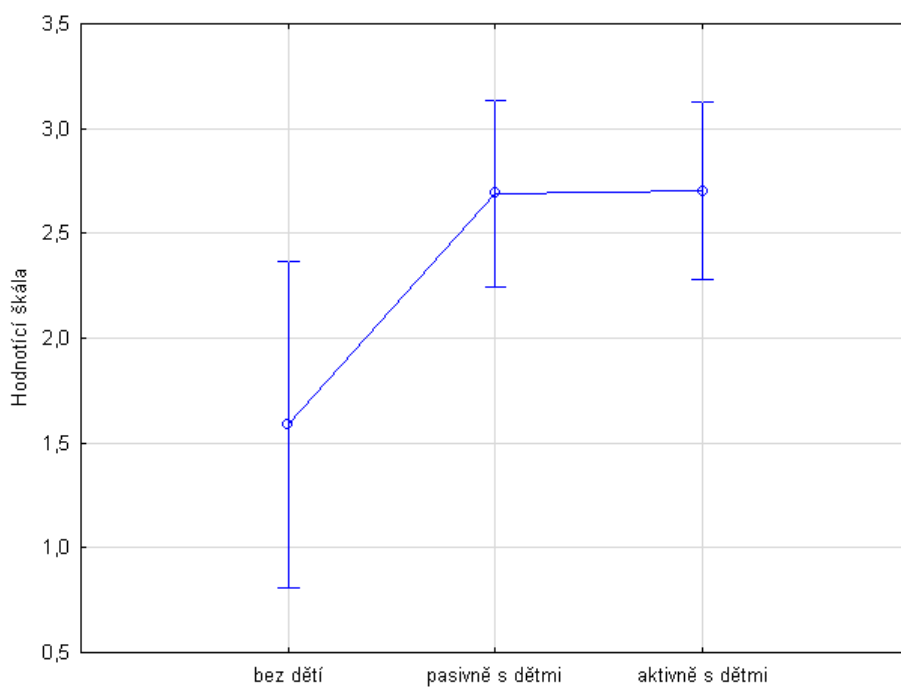
Obr. 54: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a sledovaností televize u respondentů

Graf k tabulce č. 55 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a práci na počítači u respondentů. (strana 89)

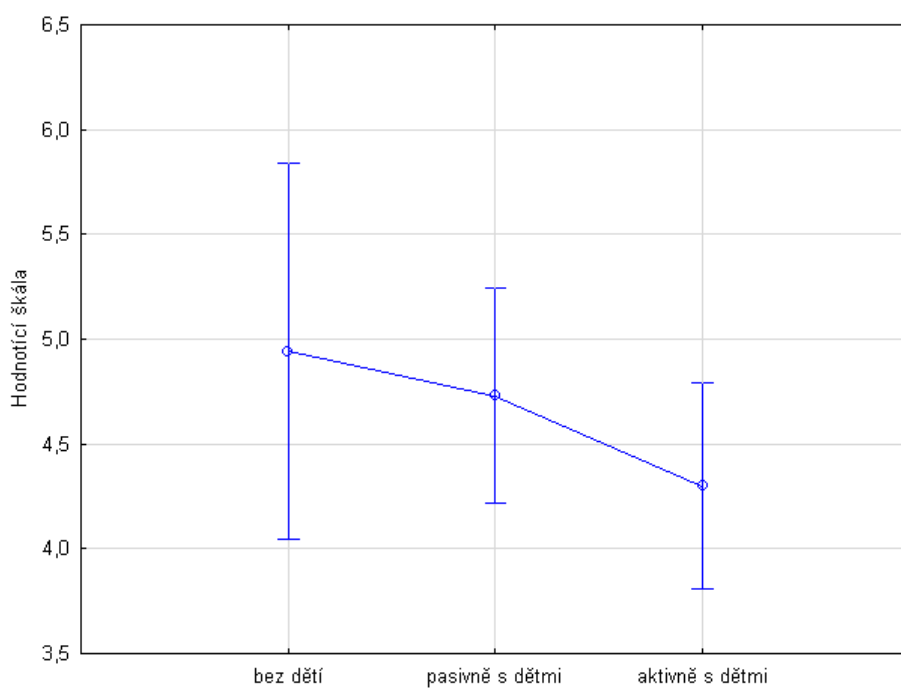
Obr. 55: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a práci na počítači u respondentů

Graf k tabulce č. 56 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a poslechu hudby u respondentů. (strana 90)

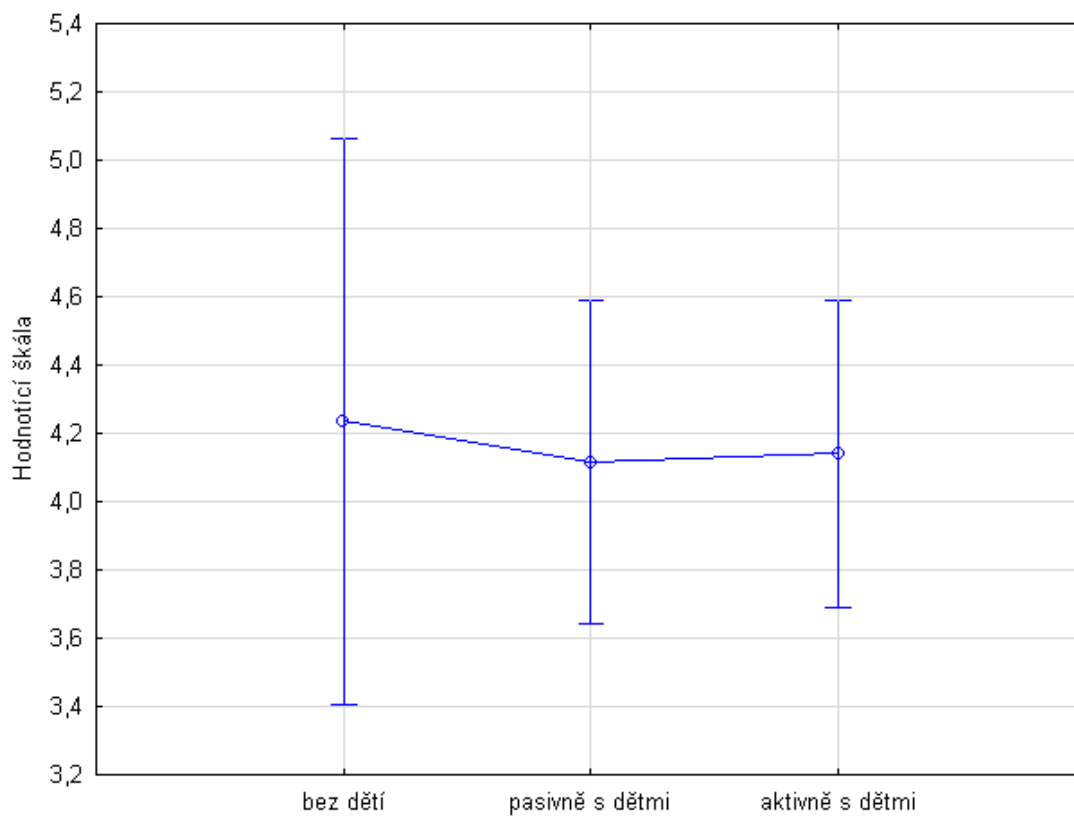
Obr. 56: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a poslechu hudby u respondentů

Graf k tabulce č. 57 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a četbě respondentů. (strana 90)

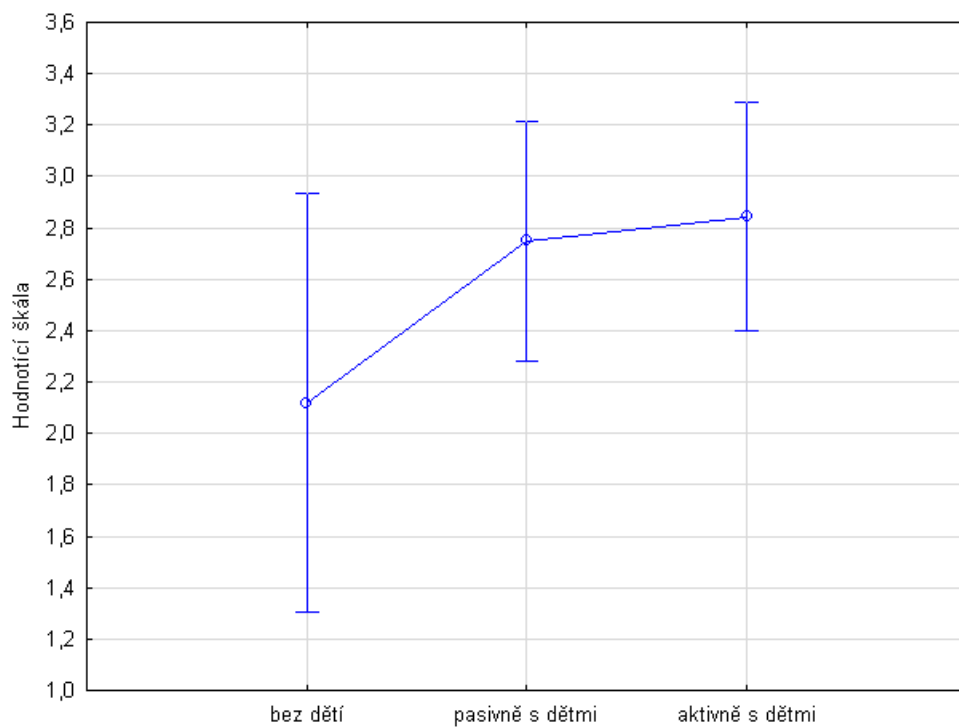
Obr. 57: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a četbě respondentů

Graf k tabulce č. 58 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování u respondentů. (strana 91)

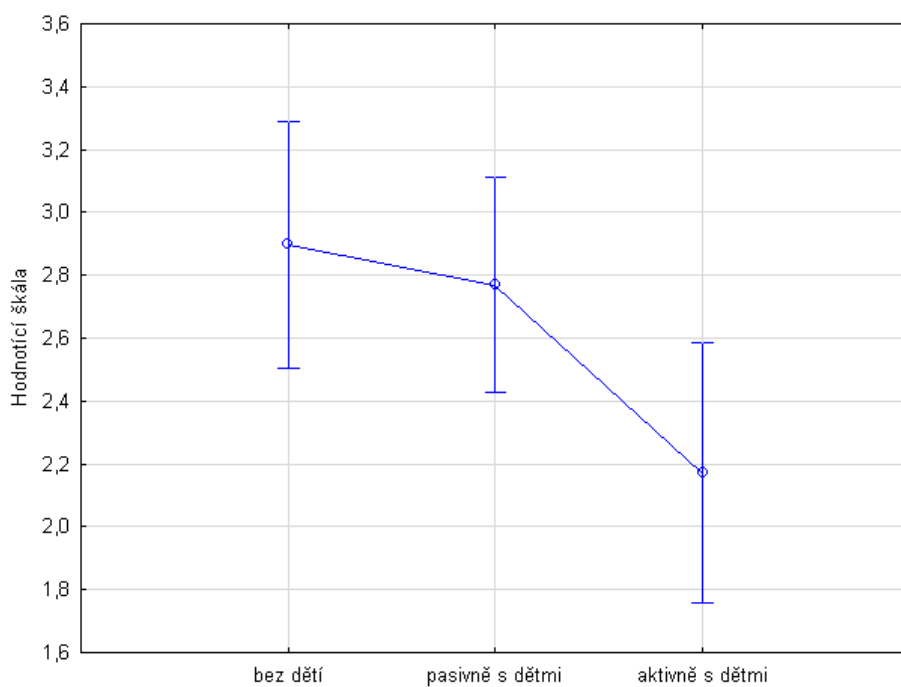
Obr. 58: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování u respondentů

Graf k tabulce č. 59 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a setkávání se s přáteli. (strana 91)

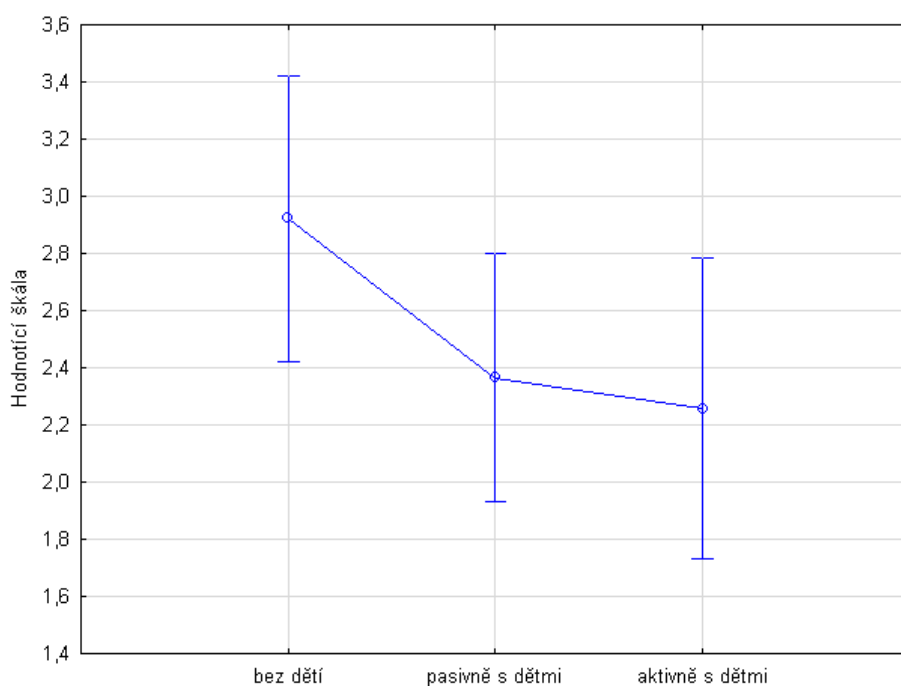
Obr. 59: Analýza rozptylu v závislosti na volném času matky v týdnu a setkávání se s přáteli

Graf k tabulce č. 60 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a sledovaností televize respondentů. (strana 91)

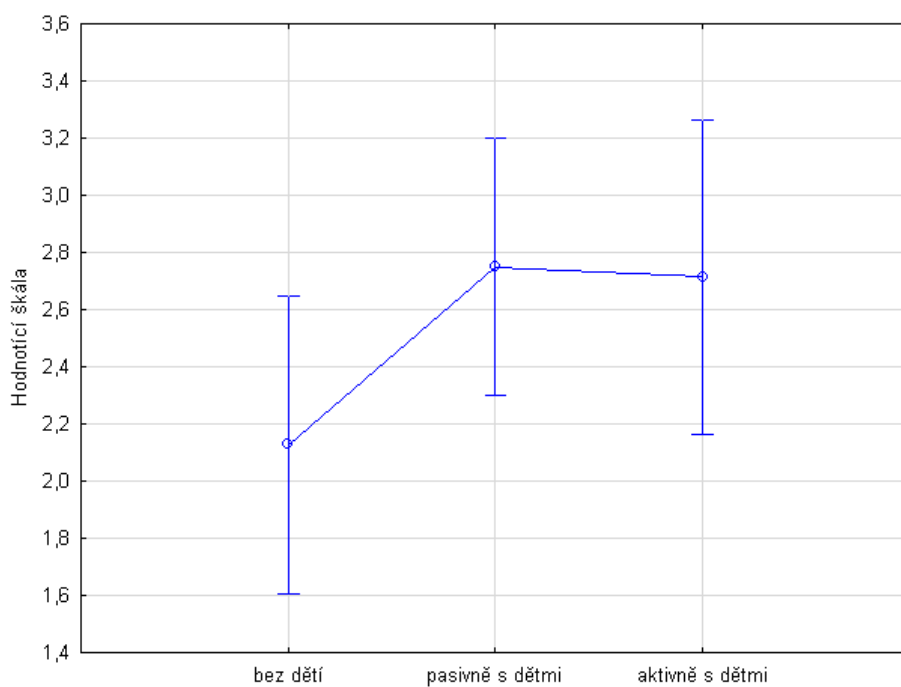
Obr. 60: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a sledovaností televize respondentů

Graf k tabulce č. 61 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a práci na počítači u respondentů. (strana 92)

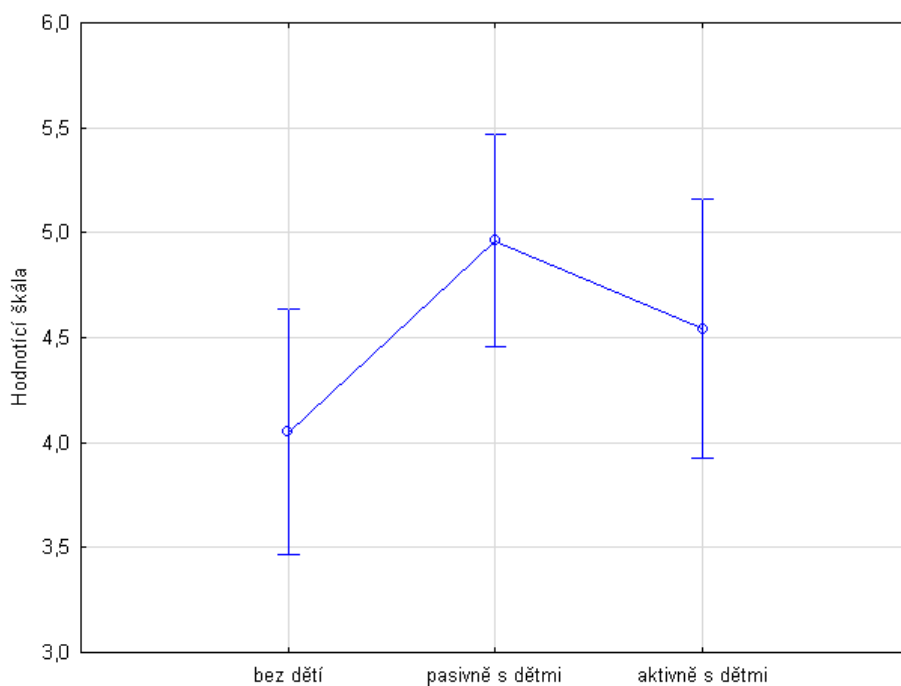
Obr. 61: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a práci na počítači u respondentů

Graf k tabulce č. 62 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a poslechu hudby u respondentů.. (strana 92)

Obr. 62: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a poslechu hudby u respondentů

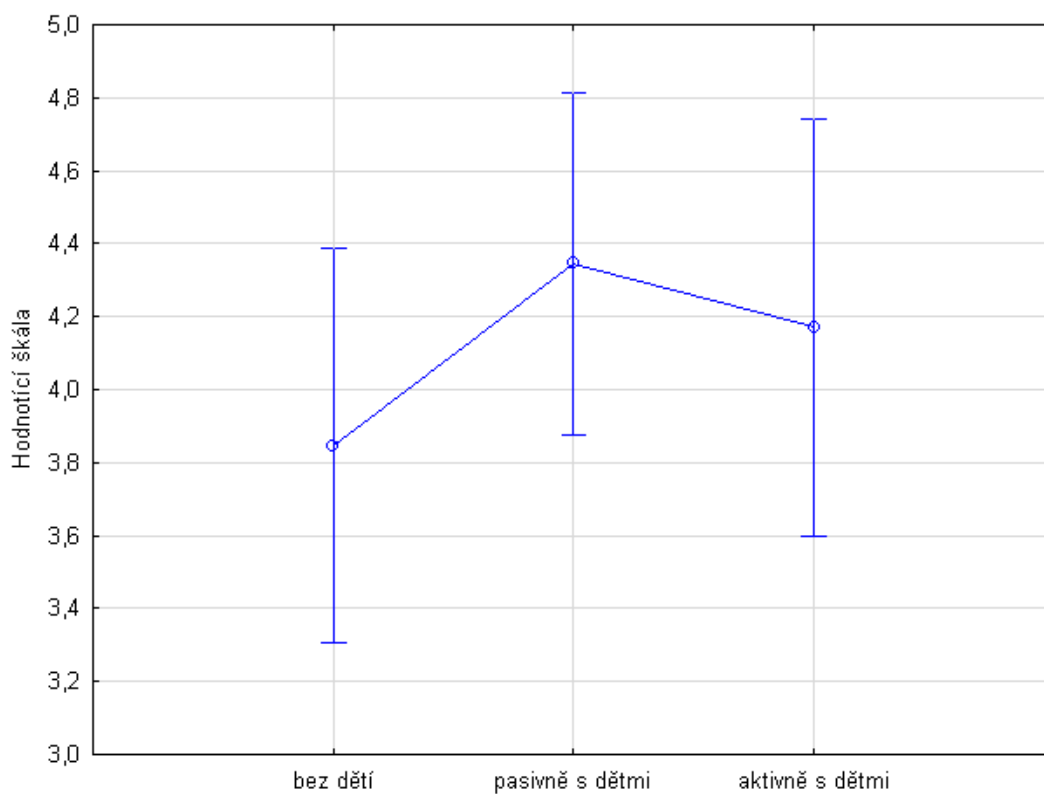
Graf k tabulce č. 63 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a četbě u respondentů. (strana 93)

Obr. 63: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a četbě u respondentů

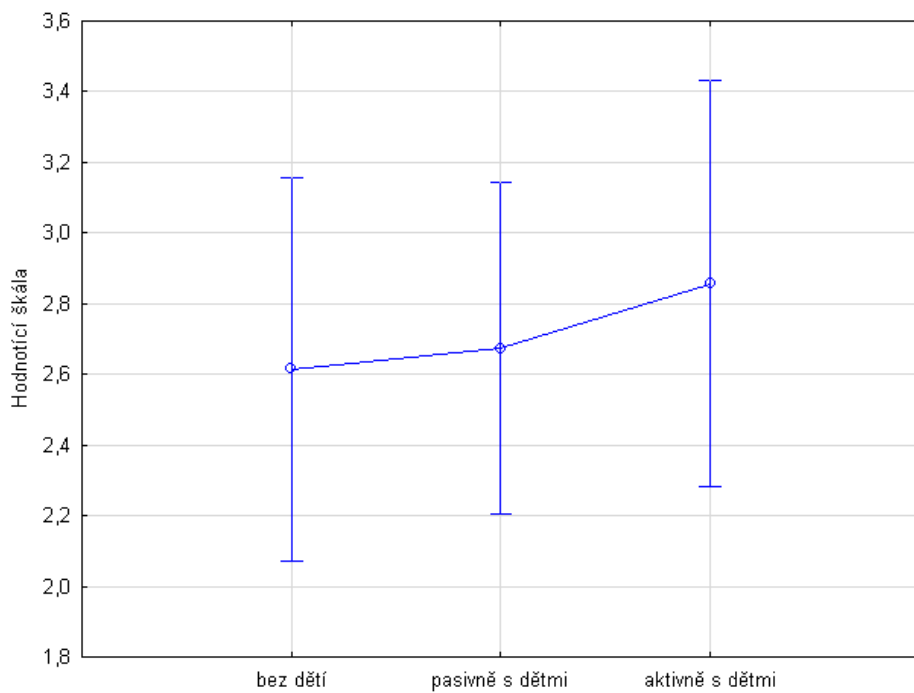

Graf k tabulce č. 64 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování respondentů. (strana 93)

Obr. 64: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a domácích pracích, úklidu a nakupování respondentů

Graf k tabulce č. 65 – Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a setkávání se s přáteli u respondentů. (strana 93)

Obr. 65: Analýza rozptylu v závislosti na volném času otce v týdnu a setkávání se s přáteli u respondentů.